

Вінницький національний технічний університет
Факультет менеджменту та інформаційної безпеки
Кафедра менеджменту, маркетингу та економіки

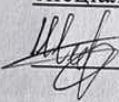
МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«Управління економічною безпекою підприємств
машинобудування (на прикладі приватного акціонерного
товариства «Вінницький завод «Маяк»))»

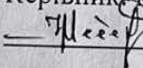
Виконав: студент 2 курсу, групи МЗД-23м
спеціальності 073 «Менеджмент»

(шифр і назва спеціальності)

 Наточеев А.О.

(прізвище та ініціали)

Керівник: к.т.н., доц. каф. ММЕ

 Несен Л.М.

(прізвище та ініціали)

« 11 » 12 2024 р.

Опонент: к.е.н., проф. каф. ЕПВМ

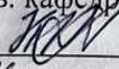
 Лесько О.Й.

(прізвище та ініціали)

« 13 » 12 2024 р.

Допущено до захисту:

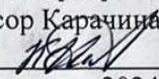
Зав. кафедри

 д.е.н., проф. Карачина Н.П.

« 16 » грудня 2024 р.

Вінниця ВНТУ – 2024 рік

Вінницький національний технічний університет
Факультет менеджменту та інформаційної безпеки
Кафедра менеджменту, маркетингу та економіки
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Галузь знань – 07 Управління та адміністрування
Спеціальність – 073 – «Менеджмент»
Освітньо-професійна програма – Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри ММЕ
д.е.н., професор Карачина Н.П.

«19» вересня 2024 р.

ЗАВДАННЯ НА МАГІСТЕРСЬКУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Наточесву Андрію Олексійовичу
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Управління економічною безпекою підприємств машинобудування (на прикладі приватного акціонерного товариства «Вінницький завод «Маяк»)

Керівник роботи Несен Леонід Миколайович, к.т.н., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ВНТУ від «17» вересня 2024 року №310.

2. Строк подання студентом роботи: 5 грудня 2024 р.

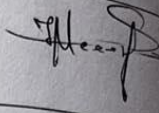
3. Вихідні дані до роботи: форма №1 «Баланс», форма №2 «Звіт про фінансові результати» підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2020-2023 роки (додаток Б).

4. Зміст текстової частини: теоретико-методичні основи управління економічною безпекою підприємства; аналізування стану управління економічною безпекою підприємства машинобудування ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»; удосконалення управління економічною безпекою підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк».

5. Перелік ілюстративного матеріалу: Таблиці: підходи щодо виділення структурних елементів економічної безпеки підприємства; матриця підходів до структуризації економічної безпеки підприємства; підходи до оцінювання рівня економічної безпеки підприємства; обсяги реалізованої продукції українського машинобудування; основні проблеми, з якими стикаються українське машинобудування під час воєнного стану; аналізування основних фінансово-економічних показників діяльності ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»; показники оцінювання рівня економічної безпеки підприємства, план удосконалення управління економічною безпекою підприємства. Рисунки: характеристики економічної безпеки підприємства; система управління економічною безпекою підприємства; удосконалена структура служби

економічної безпеки підприємства.

6. Консультанти розділів роботи:

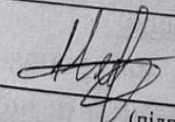
Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата видачі завдання
Спеціальна частина	Несен Л.М., к.т.н., доцент кафедри ММЕ	

7. Дата видачі завдання «19» вересня 2024 р.

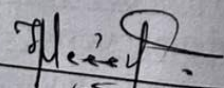
КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів магістерської кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи
1	Формування та затвердження теми магістерської кваліфікаційної роботи (МКР)	серпень-вересень
2	Виконання спеціальної частини МКР. Перший рубіжний контроль виконання МКР. (1-й розділ МКР)	вересень-жовтень
3	Виконання спеціальної частини МКР. Другий рубіжний контроль виконання МКР. (2-й розділ МКР)	жовтень
4	Виконання спеціальної частини МКР. Третій рубіжний контроль виконання МКР. (3-й розділ МКР)	листопад
5	Нормоконтроль МКР. Попередній захист МКР.	листопад-грудень
6	Рецензування МКР	грудень
7	Захист МКР	грудень (за графіком)

Студент

(підпис)

Керівник роботи

(підпис)

Наточесв

Несен Л.М.

АНОТАЦІЯ

УДК 658:338

Наточесв А.О. Управління економічною безпекою підприємств машинобудування (на прикладі приватного акціонерного товариства «Вінницький завод «Маяк»). Магістерська кваліфікаційна робота зі спеціальності 073 – менеджмент, освітня програма – менеджмент зовнішньоекономічної діяльності. Вінниця: ВНТУ, 2024. 106 с.

На укр. мові. Бібліогр.: 93 назви; рис.: 5; табл. 24.

У магістерській кваліфікаційній роботі обґрунтовано теоретико-методичні засади управління економічною безпекою підприємства, здійснено оцінювання рівня економічної безпеки підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за інтегральним показником та розроблено напрями удосконалення управління економічною безпекою підприємства.

Магістерська кваліфікаційна робота складається з трьох розділів. В першому розділі розкрито теоретико-методичні основи управління економічною безпекою підприємства, в другому – здійснено оцінювання стану, тенденцій, проблем та перспективи розвитку машинобудування, проаналізовано рівень економічної безпеки підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк», а в третьому розділі розроблено заходи по удосконаленню управління економічною безпекою підприємства.

Ключові слова: економічна безпека, ефективність, стійкість, розвиток, управління, відділ економічної безпеки.

ABSTRACT

UDC 658:338

Natocheev A.O. Management of the economic security of machine-building enterprises (on the example of the private joint-stock company «Vinnytsia Plant «Mayak»). Master's thesis on specialty 073 – management, educational program – management of foreign economic activity. Vinnytsia: VNTU, 2024. 106 p.

In Ukrainian languages Bibliography: 93 titles; Fig.: 5; table 24.

In the master's qualification thesis, the theoretical and methodological principles of the management of the economic security of the enterprise are substantiated, the level of economic security of the PJSC «Vinnytsia Plant «Mayak» was evaluated according to the integral indicator, and directions for improving the management of the economic security of the enterprise were developed.

The master's thesis consists of three sections. In the first chapter, the theoretical and methodological foundations of managing the economic security of the enterprise are revealed, in the second - an assessment of the state, trends, problems and prospects of the development of mechanical engineering is carried out, the level of economic security of the enterprise of PJSC «Vinnytsia Plant «Mayak» is analyzed, and in the third chapter, measures to improve management are developed economic security of the enterprise.

Key words: economic security, efficiency, sustainability, development, management, department of economic security.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА	7
1.1 Економічна безпека підприємства: сутність та складові	7
1.2 Фактори впливу на економічну безпеку підприємства	15
1.3 Система управління економічною безпекою підприємства	22
1.4 Методичні підходи оцінювання економічної безпеки підприємства	28
Висновки до першого розділу	35
2 АНАЛІЗУВАННЯ СТАНУ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА МАШИНОБУДУВАННЯ ПРАТ «ВІННИЦЬКИЙ ЗАВОД «МАЯК»	37
2.1 Тенденції, проблеми та перспектив розвитку машинобудування	37
2.2 Загальна організаційно-економічна характеристика підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»	49
2.3 Оцінювання економічної безпеки підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»	62
Висновки до другого розділу	67
3 УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА ПРАТ «ВІННИЦЬКИЙ ЗАВОД «МАЯК»	71
3.1 Використання міжнародного досвіду в удосконаленні управління економічною безпекою підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»	71
3.2 Організаційні засади удосконалення управління економічною безпекою підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»	80
3.3 Побудова економетричної прогнозової моделі фінансового результату підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»	94

Висновки до третього розділу	100
ВИСНОВКИ	102
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	107
ДОДАТКИ	118
Додаток А (обов’язковий). Протокол перевірки магістерської кваліфікаційної роботи	119
Додаток Б (обов’язковий). Фінансова звітність підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2020–2023 роки	120
Додаток В (обов’язковий). Ілюстративний матеріал	143

ВСТУП

Актуальність теми. Система управління підприємством має певні недоліки для забезпечення захисту від реальних та потенційних загроз, що зумовлені небезпеками зовнішнього і внутрішнього середовища. Ці недоліки підсилюються законодавчими, конкурентними та кадровими потириччями. Управління ризиками на сучасних підприємствах – це економічний механізм процесу регулювання та прийняття відповідних рішень щодо зниження витрат, підвищення продуктивності та якості послуг. Він забезпечує прийнятний рівень виживання системи та її розвитку, що є безпекою для всіх економічних процесів. Таким чином, термін «безпека» тепер використовується не тільки коли йдеться про тероризм, катастрофи, геополітику чи екологію, але також й у економічній сфері, у нашому дослідженні він називається економічною безпекою. Підприємства України вдосконалюють існуючу систему управління економічною безпекою – посилюється фізичний захист, відеоспостереження, посилюються вимоги внутрішньооб’єктового режиму, здійснюється моніторинг внутрішніх і зовнішніх загроз, перевіряється персонал; розробляються рамкові стандарти для забезпечення ІТ-безпеки та надійності мережі «Інтернет». Пріоритетність забезпечення безпеки, що передбачає не лише захист певної системи в процесі взаємодії із суб’єктами зовнішнього середовища, але й виявлення нових можливостей, обґрунтовує важливість подальшого наукового пошуку стосовно формування системи економічної безпеки підприємства.

Інтерес наукової спільноти до проблематики забезпечення економічної безпеки має чітку тенденцію до зростання, зокрема через ускладнення умов функціонування й розвитку українських підприємств, ефективна діяльність яких повинна виконувати стабілізуючу функцію в межах національної економіки. Вагомі результати в дослідженні аспектів формування системи економічної безпеки підприємств були отримані такими науковцями як Козаченко Г. В., Хома

І. Б., Клімова Г.П., Вівчар О.І., Баранова В. В., Міщенко С.П., Васильців Т. Г., Дмитрієв І. А., Близнюк А. О., Нікітіна А. В., Слободяник Т. М. та інші.

Мета і задачі дослідження. Метою роботи є обґрунтування теоретико-методичних основ управління економічною безпекою підприємства та розробка заходів по удосконаленню управління економічною безпекою підприємства.

Для досягнення поставленої мети передбачено розв'язання таких **основних задач**:

- розкрити сутність та складові економічної безпеки підприємства, визначити фактори впливу на економічну безпеку підприємства ;
- визначити принципи та складові системи управління економічною безпекою підприємства;
- розглянути існуючі методичні підходи до оцінювання рівня економічної безпеки підприємства;
- провести оцінювання стану, тенденцій, проблем та перспектив розвитку машинобудування в Україні;
- здійснити аналізування фінансово-економічної діяльності ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»;
- оцінити рівень економічної безпеки підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»;
- визначити заходи по удосконаленню управління економічною безпекою підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк».

Об'єкт дослідження – процес управління економічною безпекою підприємства.

Предмет дослідження – теоретико-методичні та прикладні засади управління економічною безпекою підприємств машинобудування (на прикладі ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»).

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань використовувались наступні методи: монографічний метод – для детального

дослідження сутності економічної безпеки; метод аналізу і синтезу – для вивчення процесу управління економічною безпекою підприємства; порівняльний аналіз динаміки економічних показників – для оцінювання стану та розвитку машинобудування України; системний підхід – для формування системи показників оцінювання економічної безпеки підприємства; кореляційно-регресійний аналіз – для розробки економетричної моделі прогнозування фінансових результатів ПрАТ «Вінницький завод «Маяк».

Новизна одержаних результатів:

дістало подальший розвиток:

- обґрунтування системи управління економічною безпекою як комплексу організаційно-управлінських, технологічних, технічних, профілактичних і маркетингових заходів, спрямованих на кількісну й якісну реалізацію захисту інтересів підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз, що, на відміну від існуючих положень, передбачає комплексне попередження кризових ситуацій і мінімізацію впливу негативних факторів на діяльність підприємства;

- сутність категорії «економічна безпека підприємства», яка, на відміну від наявних, розкривається як здатність соціально-економічної системи протистояти та створити захист від дестабілізуючих чинників внутрішнього та зовнішнього середовищ.

Практичне значення одержаних результатів. Отримані результати дали змогу запропонувати заходи по удосконаленню управління економічною безпекою підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк».

Особистий внесок магістранта. Усі результати, наведені у магістерській кваліфікаційній роботі, отримані самостійно.

Апробація результатів роботи. Положення дослідження опубліковані у тезах Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Молодь в науці: дослідження, проблеми, перспективи» (МН-2025)

<https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/mn/mn2025/paper/view/22956>

1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Економічна безпека підприємства: сутність та складові

В умовах воєнного стану досить гостро стоїть питання забезпечення економічної безпеки на підприємствах, які зазнають досить великих збитків через ворожі прильоти, відсутність сировини, проблеми з електроенергією, відтік робочих кадрів закордон тощо. Забезпечення економічної безпеки є досить важливим аспектом роботи кожного підприємства, а особливо під час воєнного стану. Адже саме від економічної безпеки залежить захист, реагування на фактори ринкового середовища, ефективність фінансово-господарської діяльності, стабільність роботи. Промислові підприємства відіграють важливе значення для підтримання економіки країни під час воєнного стану. На разі вони зазнають чи не найбільших збитків, через те що стали однією з найголовніших цілей ворога. Кожного дня підприємства втрачають свої виробничі потужності, готову продукцію, а також прибутки. Кожне підприємство має власну стратегію розвитку на декілька років, але в умовах воєнного стану передбачити розвиток підприємства досить важко, тому слід заздалегідь продумати, як забезпечити його економічну безпеку [1].

Насамперед зазначимо, що економічну безпеку розглядають на різних рівнях: економічна безпека підприємства (мікрорівень), економічна безпека регіону (мезорівень), економічна безпека країни (макрорівень). Оскільки об'єктом дослідження обрано економічну безпеку підприємства, то більш детальніше розглянемо її сутність, структуру та механізм забезпечення. Проведений огляд літератури дозволяє зробити висновок про широку апробацію досліджень щодо дефініції поняття «економічна безпека підприємства» (табл.1.1).

Таблиця 1.1 – Огляд літератури дефініції поняття «економічна безпека підприємства»

Автор	Зміст поняття
1	2
Захищеність від негативного впливу чинників	
Капітула С.	«захищеність від негативного впливу сукупності соціальних, економічних, екологічних, правових і силових внутрішніх і зовнішніх факторів» [2]
Хома І.	«економічна захищеність як невід’ємний складовий елемент, причому незалежний, а економічна захищеність є одним із видів захищеності сучасного підприємства» [3]
Станкевич Н.	«універсальна категорія, яка відображає захист суб’єкта господарювання на всіх рівнях економічних відносин, починаючи з держави і закінчуючи кожним її громадянином» [4]
Забезпеченість економічного розвитку та стабільності	
Живко З.	«стан, який сприяє економічному розвитку і стабільності діяльності підприємства, здатність своєчасно, адекватно й без значних втрат реагувати на зміни внутрішньої та зовнішньої ситуації та негативний вплив дестабілізуючих чинників» [5]
Грибіненко О.	«комплексна характеристика, ступінь захисту від негативного впливу внутрішніх і зовнішніх факторів усіх потенціалів підприємства, що дозволяє забезпечити стійку та ефективну діяльність» [6]
Коваленко О.	«комплексна характеристика досягнутих та очікуваних результатів діяльності підприємства, яка зумовлена узгодженням цілей та передбачає раціональне використання ресурсів» [7]
Череп А.	«можливість стійкого економічного розвитку, процвітання, налагодження процесу виробництва за умови зменшення та запобігання негативного впливу загроз ринкового середовища, взаємодії та соціального захисту працівників, підвищення рівня їх професіоналізму та зростання заробітної плати [8]
Бойко Т.	«забезпечення здатності держави до розвитку, забезпечення оптимального стану національної економіки, протистояння внутрішнім і зовнішнім загрозам, з позицій ресурсно-функціонального підходу або ж з точки зору захисту національних інтересів» [9]

Продовження таблиці 1.1

1	2
Клімова Г.	«такий стан економічної системи, який дає їй можливість розвиватися динамічно й ефективно, успішно вирішувати соціальні проблеми і при цьому держава має можливість виробляти та проводити в життя незалежну економічну політику» [10]
Стан ефективного використання ресурсів	
Троц І.	«такий стан корпоративних ресурсів (ресурсів капіталу, персоналу, інформації і технології, техніки та устаткування, прав) і підприємницьких можливостей, що гарантує найбільш ефективне їхнє використання для стабільного функціонування та динамічного науково-технічного й соціального розвитку, запобігання внутрішнім і зовнішнім негативним впливам (загрозам)» [11]
Можливість запобігати негативному впливу чинників зовнішнього середовища	
Сосновська І.	«комплексна характеристика, під якою розуміють рівень захищеності всіх видів потенціалу підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз, що забезпечує стабільне функціонування та ефективний розвиток і потребує управління з боку керівництва підприємства» [12]
Вівчар О.	«стан захищеності його ресурсів та інтелектуального потенціалу від наявних та потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього середовища його функціонування, який характеризується високими фінансовими показниками діяльності та перспективою економічного розвитку в майбутньому» [13]; «забезпечення умов збереження комерційної таємниці і інших секретів підприємства» [14]
Баранова В.	«пристосування до впливу чинників середовища, яке може бути досягнуте через захист від впливу середовища (шляхом уникнення зовнішніх та внутрішніх загроз), а також через реакцію на впливи середовища (шляхом протистояння деструктивним впливам або усунення негативних наслідків)» [15]

Проведений огляд літератури дозволив виділити наступні характеристики економічної безпеки підприємства (рис.1.1).

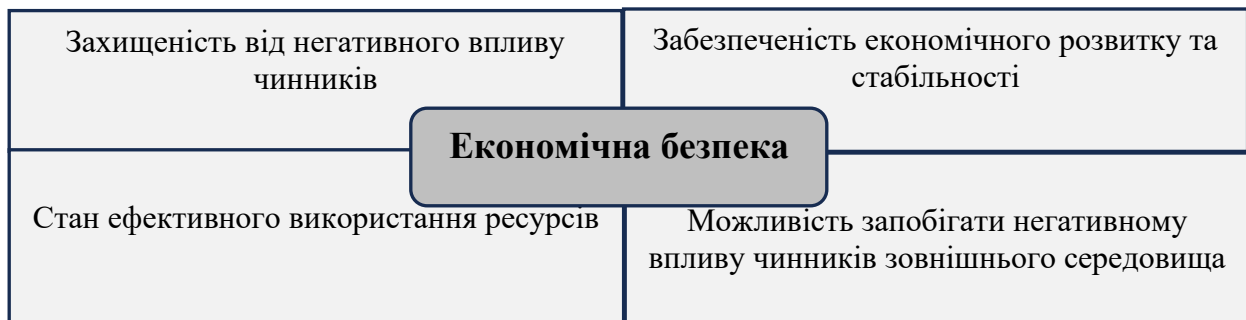

Рисунок 1.1 – Характеристики економічної безпеки підприємства

Виділені характеристики дозволяють розглядати економічну безпеку підприємства як здатність соціально-економічної системи протистояти та створити захист від дестабілізуючих чинників внутрішнього та зовнішнього середовищ, забезпечуючи при цьому стійкість економічного розвитку через ефективне використання наявних та потенційних ресурсів. Також можна виділити передумови та наслідки забезпечення економічної безпеки підприємства за вищенаведеними характеристиками. Передумовами забезпечення економічної безпеки підприємства є: ефективне та раціональне використання усіх наявних та потенційних ресурсів; швидка реакція на зміну економічних, політичних, соціальних, ринкових, геополітичних, міжнародних та інших чинників впливу; наявність превентивних механізмів щодо захищеності та запобігання негативного впливу чинників. Наслідками забезпечення економічної безпеки підприємства є: забезпечення економічного розвитку підприємства у часовому вимірі; забезпеченість сталості соціально-економічної системи підприємства. Економічна безпека підприємства є комплексним поняттям, що відображає сукупність різних аспектів діяльності підприємства і таким чином, інтегрує у собі функціональні види безпеки нижчих рівнів. Досліджуючи економічну безпеку підприємства можна відмітити різні підходи до її структуризації. Окремі підходи щодо виділення структурних елементів економічної безпеки підприємства наведено у табл. 1.2.

Таблиця 1.2 – Основні підходи щодо виділення структурних елементів економічної безпеки підприємства

Джерело	Структурні елементи економічної безпеки підприємства
1	2
Ярова Ю.О., Артеменко Л.П. [16]	Фінансова, інтелектуальна, кадрова, соціальна, технічна, технологічна, юридична, інформаційна, екологічна, силова, енергетична, інноваційна, ринкова безпеки
Фроленко О.М. [17]	Безпека управління (діяльність підприємства), ресурсів (людських, матеріальних й ін.), інформаційна безпека (конфіденційність), ринкова безпека (рейдерство, конкуренти)
Дуб Б.С. [18]	Фінансова, кадрова, інформаційна, виробнича, інтерфесійна безпеки
Шацька З.Я. [19]	Фінансова, інтелектуальна, кадрова безпеки
Зось-Кіор М.В., Дячков Д.В., Павлик Р.В. [20]	Фінансова, інтелектуально-кадрова, техніко-технологічна, інформаційна, екологічна, силова безпеки
Прус Н. В. [21]	інформаційну, фінансову, техніко-технологічну, інтелектуальну і кадрову, політико-правову, екологічну, силову
Ярославський Я.О. [22]	Фінансова, географічна, матеріально-технічна, логістична, енергетична, кадрова, політико-правова
Хринюк О.С., Корчовна М.Р. [23]	Фінансова, правова, технологічна, інформаційна, екологічна, кадрова, інтелектуальна, силова безпеки

Наведені дані у табл. 1.2, показують про різноманітність думок щодо включення різних елементів у структуру економічної безпеки підприємства. Одними науковцями виокремлюється невелика кількість структурних складових (Фроленко О.М., Дуб Б.С., Шацька З.Я.), натомість, інші науковці включають значно більшу кількість складових економічної безпеки (Ярова Ю.О., Артеменко Л.П., Зось-Кіор М.В., Дячков Д.В., Павлик Р.В., Ярославський Я.О.). Завдання

полягає у тому, щоб оптимізувати структуру економічної безпеки підприємства з точки зору визначення необхідної та раціональної кількості структурних елементів. З цією метою відобразимо матрицю підходів до структуризації економічної безпеки підприємства (табл. 1.3).

Таблиця 1.3 – Матриця підходів до структуризації економічної безпеки підприємства

Складова ЕБП	Автор								Разом
	Ярова Ю.О. Артеменко Л.П.	Фроленко О.М.	Дуб Б.С.	Шацька З.Я.	Зось-Кіор М.В., Дячков Д.В., Павлик Р.В	Прус Н.В.	Ярославський	Хринюк О.С., Корчовна М.Р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Фінансова	+		+	+	+	+	+	+	7
Інтелектуально-кадрова	+		+	+	+	+	+	+	7
Техніко-технологічна	+				+	+	+	+	5
Інформаційна	+	+	+		+	+		+	6
Ринкова	+	+							2
Соціальна	+								1
Юридична	+								1
Інноваційна	+								1
Енергетична							+		1
Інтерфейсна			+						1
Екологічна	+				+	+		+	4
Силова	+				+	+		+	4
Політико-правова						+	+	+	3
Логістична							+		1
Виробнича			+						1

Результати матриці показують, що найбільше думок щодо включення в структуру економічної безпеки підприємства по фінансовій, інтелектуально-кадровій, інформаційній та техніко-технологічній складових. Фінансова безпека підприємства представляє собою «кількісно та якісно детермінований рівень фінансового стану підприємства, що забезпечує стабільну захищеність його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних та потенційних загроз внутрішнього та зовнішнього характеру, параметри якого визначаються на основі його фінансової філософії та створюють необхідні передумови фінансової підтримки його стійкого зростання в поточному та перспективному періодах» [24]. Тобто, фінансова безпека підприємства повинна забезпечити йому стабільний фінансовий стан, фінансову спроможність та фінансову стабільність. Підприємство повинне формувати необхідні передумови для забезпечення фінансової безпеки, тобто мати достатній фінансовий потенціал для підтримання стабільності розвитку. На думку Вудвуд В. В., умовами забезпечення фінансової безпеки підприємства є: стійка фінансова система підприємства; гармонізація фінансових інтересів підприємства із інтересами внутрішнього та зовнішнього середовища; здатність фінансової системи підприємства протистояти загрозам та небезпекам зовнішнього середовища [25]. Інтелектуально-кадрова безпека представляє собою сукупність заходів, які спрямовані на захист персоналу підприємства від загроз та небезпек зовнішнього середовища. Основними напрямками інтелектуально-кадрової безпеки підприємства є забезпечення підприємства необхідною кількістю працівників, наявність у працівників відповідної освіти та кваліфікації, створення належної системи оплати праці, можливості кар'єрного росту тощо [26]. Інформаційна безпека передбачає «стан інформаційного захисту господарюючого суб'єкта в умовах, коли існує ймовірність загроз, що досягається системою заходів, спрямованих на попередження, виявлення та ліквідацію інформаційних загроз» [27]. Фактично, інформаційна безпека це стан захищеності інформаційної системи підприємства від загрозливого та несприятливого впливу чинників середовища. Підприємство повинне створити сучасну інформаційну систему управління, яка

буде гнучко реагувати на усі виклики сьогодення та буде стійкою до будь-яких загроз.

Техніко-технологічна безпека – це здатність підприємства протистояти небезпекам та загрозам задля формування потужної техніко-технологічної бази підприємства. Мова йде про формування сучасної матеріально-технічної бази, комплексну механізацію та автоматизацію виробничих процесів, впровадження сучасних ресурсозберігаючих технологій. Наявність таких технологій забезпечить безпеку праці персоналу на робочих місцях, знизить втрати робочої сили та підвищить рівень продуктивності праці. Техніко-технологічна безпека спрямована на збереження високого рівня науково-технічного потенціалу підприємства. Як зазначає Лойко В.В. вона забезпечується за рахунок впровадження новітніх технологій та інновацій на основі досягнень науково-технічного прогресу, збереження рівня науково-технічного потенціалу та раціонального використання інтелектуальних і технологічних ресурсів, що сприяє забезпеченню технологічної незалежності» [28]. Діяльність сучасних підприємств пов'язана зі значними ризиками, які ускладнюють його функціонування у ринковому середовищі. Ці ризики існують як у внутрішньому середовищі, так і у зовнішньому середовищі. Ризики внутрішнього середовища пов'язані із можливістю відтоку висококваліфікованої робочої сили, витоком важливої інформації, втратою ринків збуту, низькими виробничими потужностями та ін. Водночас, ризики зовнішнього середовища зумовлені нестабільною економічною та політичною ситуацією, військовим загостренням у країні, погіршенням демографічної ситуації у країні, втратою робочих місць економічно активного населення, зниженням купівельної спроможності населення, погіршенням конкурентного та підприємницького середовища у країні, а також рядом загроз міжнародного характеру [29]. Тому, важливо розробити ряд інструментів та методів, які дозволять превентивно протидіяти таким загрозам та забезпечити стале функціонування підприємства у перспективі. Відповідно, це вимагає розробки виваженого механізму забезпечення

економічної безпеки підприємства через визначення його структурних елементів. Під механізмом забезпечення економічної безпеки підприємства будемо розуміти сукупність взаємопов'язаних елементів (принципи, методи, функції, інструменти суб'єкти та об'єкти), дія яких спрямована на уникнення загроз та небезпек у зовнішньому та внутрішньому середовищах.

1.2 Фактори впливу на економічну безпеку підприємства

Економічна безпека підприємства залежить від сукупності зовнішніх та внутрішніх факторів, адже загрози економічній безпеці підприємства розглядаються як з боку зовнішнього, так і внутрішнього середовища функціонування. Зовнішні фактори економічної безпеки включають широкий спектр аспектів, які відбуваються за межами внутрішньої економіки країни (табл. 1.4) [30; 31].

Таблиця 1.4 – Зовнішні фактори впливу на економічну безпеку

Глобалізація	Розширення міжнародної торгівлі, інвестиційних потоків та інформаційного обміну впливає на економічну безпеку країни. Залежність від світового ринку може створювати ризики, такі як економічні шоки в інших країнах або конкуренція з зарубіжними компаніями.
Міжнародні економічні організації	Діяльність міжнародних організацій, таких як Всесвітня організація торгівлі (ВОТ) чи Міжнародний валютний фонд (МВФ), може впливати на економічну політику та стабільність країни. Умови, пов'язані з участю в таких організаціях або відповідні міжнародні угоди, можуть мати важливе значення для економічної безпеки.
Світовий фінансовий ринок	Зміни на світовому ринку фінансових послуг, такі як коливання курсів валют, процентних ставок або цін на сировину, можуть мати значний вплив на економічну стабільність та безпеку країни.

Продовження таблиці 1.4

Геополітичні фактори	Політична нестабільність, війни, конфлікти та міжнародні суперечки можуть мати вплив на економічну безпеку країни. Наприклад, економічні санкції, торговельні конфлікти або зміни в політичних відносинах можуть створювати ризики для економіки.
Технологічні інновації	Розвиток технологій із світовим масштабом, таких як штучний інтелект, блокчейн або Інтернет речей, можуть змінювати економічний вимір та створювати нові можливості, але вони також можуть ставити питання безпеки даних, кібербезпеки та роботизації робочої сили.

В табл. 1.4 наведено основні приклади зовнішніх факторів, які можуть впливати на економічну безпеку. Важливо враховувати ці фактори та адаптувати економічну політику, щоб забезпечити стабільність та розвиток економіки країни. Якщо говорити про зовнішні фактори економічної безпеки, зокрема, підприємства, то сюди відносяться різноманітні зовнішні впливи, які впливають на його фінансову стійкість, здатність до розвитку і загалом на його безпеку (табл. 1.5) [30; 32].

Таблиця 1.5 – Основні зовнішні фактори економічної безпеки підприємства

Економічна кон'юнктура	Зміни в економічній ситуації на ринку, такі як економічні спади або зростання, зміни в споживчому попиті, цінах на ресурси та конкуренція, можуть впливати на прибутковість і стабільність підприємства. Наприклад, зменшення попиту на його товари або послуги може призвести до зниження обсягів продажів і прибутків підприємства.
Регулятивне середовище	Законодавчі та регуляторні зміни, такі як нові правила і політика, податкові реформи, митні обмеження та інші нормативні акти, можуть мати великий вплив на діяльність підприємства. Ці зміни можуть створювати нові вимоги, обмеження або можуть впливати на вартість виробництва та конкурентоспроможність підприємства.

Продовження таблиці 1.5

Міжнародне середовище	Глобальні економічні та політичні зміни, такі як міжнародні торговельні спори, валютні коливання, зміни у міжнародних ринкових умовах та геополітична нестабільність, можуть впливати на експортно-імпортні операції підприємства та його конкурентоспроможність на зовнішньому ринку
Технологічні зміни	Розвиток нових технологій та інновацій може створювати нові можливості для підприємства, але також може стати викликом, якщо воно не встигає адаптуватися до швидких змін та конкуренції в цифровій економіці.

Ці фактори можуть впливати на фінансову стійкість, прибутковість, ринкову позицію та загальну ефективність підприємства. Тому важливо, щоб підприємство мало адекватні стратегії управління ризиками та аналізувало зовнішнє середовище для забезпечення своєї економічної безпеки. До важливих внутрішніх факторів, що формують економічну безпеку, належать: рівень економічного розвитку та економічна ситуація, державні фінанси, інфляція (дефляція), нерівність доходів і багатства, тіньова економіка, корупція (табл. 1.6) [31; 33].

Таблиця 1.6 – Внутрішні фактори впливу на економічну безпеку

Рівень і динаміка соціально-економічного розвитку	Економічна безпека виражається насамперед у здатності економіки виживати і розвиватися. Чим більший економічний потенціал національної економіки, вищий рівень соціально-економічного розвитку і швидша динаміка зростання, тим стабільнішою вважається її безпека.
Державні фінанси	Державні фінанси грають важливу роль у забезпеченні економічної безпеки країни. Їх стан і стійкість мають вплив на фінансову стабільність, інвестиційний клімат, довіру внутрішніх та зовнішніх інвесторів, а також на економічний розвиток країни в цілому.

Продовження таблиці 1.6

Нерівність доходів і багатства	Велика різниця в доходах може призводити до соціальної напруженості і нерівності, що може сприяти соціальним конфліктам та нестабільності. Коли велика частина населення має низький рівень доходів, вони мають обмежену здатність споживати товари і послуги, що може призвести до зменшення попиту і впливати на підприємства та економічну активність.
Інфляція та монетарна політика	Інфляція може мати негативний вплив на економіку та загрожувати її стабільності. Монетарна політика, зокрема контроль над грошовою масою та відсотковими ставками, використовується для боротьби з інфляцією та забезпечення макроекономічної стабільності.
Тіньова економіка Корупція	Тіньова економіка та корупція призводять до недекларованого доходу та ухилення від сплати податків, що призводить до втрати бюджетних коштів, що може негативно впливати на фінансову стабільність та здатність держави забезпечити необхідні публічні послуги.

Внутрішні фактори економічної безпеки підприємства – це аспекти, які залежать від самого підприємства і можуть впливати на його фінансову стійкість, ділову репутацію та загальну ефективність. Деякі з основних внутрішніх факторів економічної безпеки підприємства розглянемо у табл. 1.7 [30; 32; 33].

Таблиця 1.7 – Внутрішні фактори впливу на економічну безпеку підприємства

Фінансове управління	Ефективне фінансове управління, включаючи планування бюджету, контроль над витратами та управління ризиками, є ключовим елементом економічної безпеки підприємства. Здатність до ефективного управління фінансами допомагає підприємству уникати фінансових проблем і забезпечує стабільність.
----------------------	--

Продовження таблиці 1.7

Ланцюжок постачання	Надійне та ефективне управління ланцюжком постачання також є важливим аспектом економічної безпеки підприємства. Правильне планування, забезпечення якості та управління ризиками в рамках ланцюжка постачання допомагають уникнути перебоїв у постачанні і забезпечують надійність виробничих процесів.
Людські ресурси	Компетентні та мотивовані працівники є важливим ресурсом для економічної безпеки підприємства. Ефективне управління людськими ресурсами, включаючи правильний підбір персоналу, навчання та розвиток, забезпечує належну робочу силу для досягнення цілей підприємства.
Інновації та дослідження	Здатність до інновацій та досліджень дозволяє підприємству адаптуватися до змін у ринкових умовах та впроваджувати нові рішення для поліпшення продуктивності та конкурентоспроможності. Інноваційна культура сприяє сталому розвитку підприємства та його економічній безпеці.
Управління ризиками	Ефективне управління ризиками допомагає підприємству ідентифікувати, оцінювати та керувати ризиками, що можуть вплинути на його фінансову стабільність та безпеку. Це включає аналіз ризиків, розробку стратегій мінімізації ризиків та контроль за їх виконанням.
Якість продукції та послуг	Здатність підприємства виробляти високоякісну продукцію або надавати якісні послуги є важливим фактором його економічної безпеки. Забезпечення високої якості допомагає підприємству зберегти свої позиції на ринку, залучити та зберегти клієнтів та збільшити свою конкурентоспроможність.
Захист комерційної таємниці	Важливий внутрішній фактор економічної безпеки для багатьох підприємств. Комерційна таємниця включає конфіденційну інформацію, яка надає підприємству конкурентну перевагу і відображає його особливі знання, процеси, методи, патенти, технології, клієнтську базу, маркетингові стратегії тощо.

Ці внутрішні фактори є важливими для забезпечення економічної безпеки підприємства та його стійкості на ринку. Ефективне управління цими аспектами може допомогти підприємству зберегти конкурентну перевагу і досягти стійкого розвитку. Функції економічної безпеки підприємства включають ряд важливих завдань та заходів, спрямованих на забезпечення стабільності, життєздатності та успішної діяльності підприємства в умовах конкурентного бізнес-середовища. Розглянемо детальніше функції економічної безпеки підприємства у табл. 1.8 [30; 33; 34].

Таблиця 1.8 – Функції економічної безпеки підприємства

Назва	Сутність
1	2
Аналіз і прогнозування ризиків	Одна з основних функцій економічної безпеки полягає у виявленні потенційних ризиків, які можуть вплинути на діяльність підприємства. Це включає аналіз зовнішніх і внутрішніх факторів, оцінку їх впливу та прогнозування можливих наслідків. Цей аналіз допомагає розробити ефективні стратегії та заходи для мінімізації ризиків.
Забезпечення безпеки ресурсів	Економічна безпека включає заходи для забезпечення наявності необхідних ресурсів для функціонування підприємства. Це охоплює пошук і забезпечення доступу до сировини, матеріалів, технологій, фінансових ресурсів, людського капіталу та інших необхідних складових для продуктивної діяльності.
Фінансове планування і управління	Економічна безпека включає функцію фінансового планування і управління. Це означає розробку бюджетів, прогнозування фінансових потоків, контроль над витратами і доходами, управління кредитними ризиками та фінансовими ресурсами. Метою є забезпечення фінансової стійкості і ефективного використання ресурсів.

Продовження таблиці 1.8

1	2
Захист інтелектуальної власності	Економічна безпека включає заходи для захисту інтелектуальної власності підприємства, такої як патенти, авторські права, товарні знаки тощо. Це допомагає запобігти незаконному використанню і копіюванню технологій або продуктів конкурентами, зберігаючи конкурентну перевагу.
Управління кризовими ситуаціями	Економічна безпека включає функцію управління кризовими ситуаціями. Це означає розробку планів та стратегій для вирішення непередбачених подій, криз, економічних збоїв або катастроф. Метою є забезпечення швидкого відновлення діяльності підприємства після кризових ситуацій та мінімізація їх негативних наслідків.

Економічна безпека спрямована на захист підприємства від різних ризиків і загроз, які можуть вплинути на його діяльність. Це можуть бути фінансові кризи, зміни на ринку, недостатність ресурсів, непередбачувані події або конкуренція. Метою є розробка стратегій та заходів для запобігання таким ризикам або ефективного управління ними [35].

Отже, економічна безпека є ключовим фактором, що дозволяє підприємствам функціонувати і розвиватися в стабільному режимі. Вона забезпечує наявність необхідних ресурсів, фінансову стійкість та ефективне управління, допомагаючи уникнути фінансових труднощів, банкрутства і зберегти конкурентоспроможність. Головною метою економічної безпеки підприємства визначено забезпечення його стабільного та ефективного функціонування. Визначено та проаналізовано чинники, що впливають на її формування. Одна з основних цілей економічної безпеки полягає в забезпеченні конкурентоспроможності підприємства. Це означає, що підприємство повинно мати переваги перед конкурентами, такі як якість продукції, інновації, ефективність, гнучкість і спроможність адаптуватися до змін на ринку.

1.3 Система управління економічною безпекою підприємства

Необхідність формування системи управління економічною безпекою промислових підприємств зумовлена наступними чинниками: постійна взаємодія промислових підприємств з факторами зовнішнього середовища як основного джерела загроз, що можуть спричиняти дестабілізуючий вплив на їх діяльність; наявність слабких місць у діяльності промислових підприємств і можливість розробки заходів щодо їх своєчасного усунення; управління економічною безпекою є головним резервом оптимізації основних виробничих процесів виготовлення промислової продукції; вимоги ринкової економіки до забезпечення економічної безпеки як фактору сталого розвитку підприємств та забезпечення їх конкурентоспроможності.

Під системою економічної безпеки Васильєв О. В. та Мейта В.І. розуміють «систему заходів, здатних: попередити втрати життєво важливих цінностей, забезпечити стан захищеності і розвиток особистості, суспільства і держави» [36].

На думку Л. Донець, «система економічної безпеки підприємства становить обмежену безліч взаємозалежних елементів, що забезпечують безпеку підприємства і досягнення ним цілей бізнесу. Складовими елементами такої безпеки є об'єкт і суб'єкт безпеки, механізм забезпечення безпеки, а також практичні дії щодо забезпечення безпеки» [37]. Такої думки дотримується і В. Ортинський [38]. О. Шнипко вважає, що «система економічної безпеки – це система, що взаємодіє з навколишнім оточенням і має сукупність властивостей, які забезпечують здатність до самовиживання та розвитку в умовах виникнення зовнішньої або внутрішньої загрози» [39].

Комплексна система економічної безпеки підприємства, згідно з Т. Слободяник, «це комплекс взаємопов'язаних заходів організаційно-правового характеру, що здійснюються спеціальними органами, службами, підрозділами суб'єкта господарювання, спрямованими на захист життєво важливих інтересів

особистості, підприємства і держави від протиправних дій з боку реальних або потенційних фізичних або юридичних осіб, що можуть призвести до істотних економічних утрат і забезпечення економічного зростання у майбутньому» [40].

Т. Іванюта та А. Заїчковський [41] розглядають систему економічної безпеки як обмежену множину взаємопов'язаних елементів, що забезпечують безпеку підприємства та досягнення ним цілей бізнесу. Складовими елементами такої системи є об'єкт та суб'єкт безпеки, механізм забезпечення безпеки, а також політика безпеки. До складових політики безпеки автори відносять: цілі та задачі безпеки, функції та принципи безпеки, а також стратегію безпеки.

Детальне визначення системи економічної безпеки суб'єктів господарювання надає Л. Шемаєва: «це організована сукупність взаємопов'язаних елементів зовнішньої та внутрішньої безпеки суб'єктів господарювання, таких як: спеціальні органи та служби, об'єкти, наукові підходи, нормативно-правова база, політика, стратегія, концепція, принципи, функції, завдання, методи та засоби, що спрямовані на забезпечення реалізації стратегічних і тактичних інтересів суб'єкта господарювання, а також захист цих інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз» [42].

Систему економічної безпеки підприємства З. Якубович розглядає як «підсистему відкритої складної системи – підприємства» і виділяє такі її основні елементи: вхід системи, суб'єкти системи, мету, цілі, завдання, принципи та інструменти [43].

Козаченко А. В. та інші вважають, що сучасна система управління економічною безпекою повинна бути гнучкою, інтегрованою та відкритою, яка охоплює принципи, прийоми і способи, методи і методики, процедури, алгоритми і моделі, за допомогою яких забезпечується гармонізація інтересів підприємства з інтересами взаємодіючих з ним суб'єктів зовнішнього середовища [44].

Найбільш повне трактування надає Коробчинський О. Л., який визначає систему управління економічною безпекою як комплекс організаційно-

управлінських, технологічних, технічних, профілактичних і маркетингових заходів, спрямованих на кількісну й якісну реалізацію захисту інтересів підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз [45].

Головною метою системи управління економічною безпекою підприємства є попередження кризових ситуацій і мінімізація впливу негативних факторів на діяльність підприємства.

До основних завдань системи управління економічною безпекою промислових підприємств слід зарахувати: збір, аналіз, оцінку зовнішнього оточення та прогнозування розвитку подій; захист законних прав і інтересів підприємства; вивчення діяльності конкурентів, партнерів, клієнтів; забезпечення збереження матеріальних цінностей; виявлення, попередження, припинення можливих протиправних дій співробітників, конкурентів; захист комерційних таємниць тощо.

Основними принципами, на яких повинна ґрунтуватися система управління економічною безпекою промислових підприємств, повинні бути:

- принцип розвитку – передбачає необхідність ураховувати швидкі зміни, що відбуваються у навколишньому оточенні, здатність системи до розвитку, розширення та змін у структурі;
- принцип адаптивності – виражається у здібностях системи управління прилаштовуватися до змін зовнішнього та внутрішнього оточення підприємства з метою уникнення загроз;
- принцип єдності – передбачає те, що всі дії підрозділів служби економічної безпеки підприємства повинні бути узгодженими та скоординованими;
- принцип компетентності – передбачає, що питаннями забезпечення економічної безпеки займаються висококваліфіковані кадри;
- принцип економічної доцільності – полягає в тому, що витрати на проведення заходів з забезпечення безпеки повинні бути економічно обґрунтованими;

- принцип оперативності – швидка реакція системи на зміни у навколишньому оточенні, використання тільки актуальної інформації;
- принцип комплексності передбачає нейтралізацію шкідливих факторів на всі функціональні складові економічної безпеки;
- принцип законності – передбачає функціонування системи управління економічною безпекою згідно з вимогами чинного законодавства;
- принцип безперервності – система повинна постійно захищати інтереси підприємства в умовах невизначеності та ризику.

Дотримання цих принципів сприятиме підвищенню ефективності роботи системи управління економічною безпекою (рис. 1.2) [36].

Основними об'єктами її захисту є: продукція підприємства, персонал, комерційні таємниці та внутрішня інформація, інтелектуальна власність, фінансові ресурси, основні оборотні та виробничі фонди, нематеріальні активи, репутація підприємства [46].

Суб'єкти системи управління економічною безпекою можна поділити на внутрішні (працівники підприємства) та зовнішні (державна та її інститути, банки, конкуренти, посередники, споживачі, постачальники).

До основних заходів, які керівництво підприємства може використовувати для управління економічною безпекою, належать:

- правові – заходи, спрямовані на застосування нормативно-правових документів, що стосуються усіх сфер діяльності підприємства, з метою забезпечити інтереси конкретних суб'єктів господарювання;
- фінансово-економічні – заходи, що спрямовані на забезпечення фінансової незалежності та фінансової стабільності, конкурентоспроможності продукції підприємства, нарощення матеріальних цінностей, їх захист від зазіхань конкурентів;

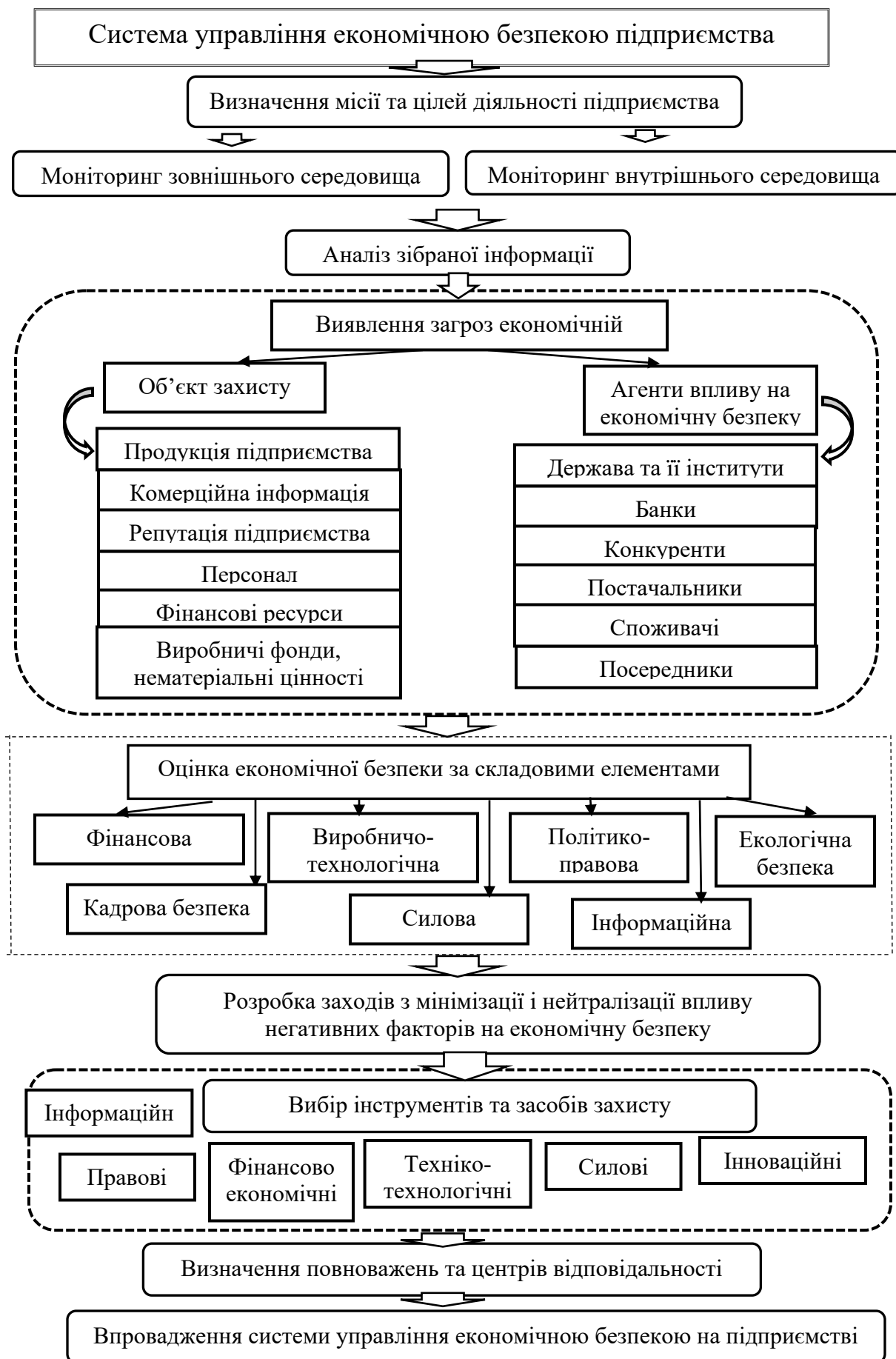

Рисунок 1.2 – Система управління економічною безпекою підприємства

- силові – заходи, спрямовані на залучення сторонніх організацій або використання власних підрозділів для захисту майна, матеріальних цінностей, інформації, усіх видів ресурсів підприємства від дій конкурентів;

- інформаційні – заходи, що пов'язані зі збором та аналізом релевантної інформації, яка використовується для прийняття ефективних управлінських рішень, розробки стратегії діяльності підприємства, попередження кризових ситуацій;

- техніко-технологічні – заходи, спрямовані на своєчасне оновлення виробничих фондів, раціональне використання виробничих потужностей тощо;

- інноваційні – використання інноваційних технологій у різних аспектах діяльності підприємства з метою забезпечення конкурентоспроможності.

Формування системи охоплює такі основні етапи:

- вивчення специфіки бізнесу підприємства, сегмента, який воно охоплює на ринку; визначення місії та цілей діяльності.

Формування системи управління економічною безпекою та створення її об'єктів залежать від розмірів підприємства та його можливостей.

Як правило, підприємства малого бізнесу користуються послугами зовнішніх спеціалізованих приватних підприємств. Підприємства середнього бізнесу можуть користуватися комбінованою системою економічної безпеки, спираючись на можливості і ресурси власних підрозділів безпеки та в міру необхідності залучаючи потенціал зовнішніх організацій. Великим підприємствам доцільно створювати повноцінну систему економічної безпеки із власною службою та потужними ресурсами.

- моніторинг зовнішнього та внутрішнього середовища, у якому працює підприємство, вивчення інформації про кризові ситуації, їхні причини і шляхи врегулювання, виявлення наявних та потенційних загроз економічній безпеці підприємства, ретельний аналіз отриманої інформації;

- оцінка рівня економічної безпеки підприємства за кожною складовою (фінансова, інтелектуально-кадрова, силова, виробничо-технологічна, політико-правова, інформаційна, екологічна безпека), аудит наявних засобів із забезпечення безпеки й аналіз їх відповідності виявленим загрозам;

- моделювання нової системи економічної безпеки підприємства: розробка заходів з мінімізації і нейтралізації впливу негативних факторів, що було виявлено під час попереднього етапу; вибір інструментів і засобів захисту від виявлених загроз; визначення центрів відповідальності та повноважень керуючих осіб; підготовка пропозицій щодо удосконалення системи економічної безпеки (у т. ч. створення служби безпеки на підприємстві, якщо такої не існувало, чи системи безпеки на її базі, визначення механізмів її забезпечення та розроблення організаційної структури управління системою); розрахунок усіх видів необхідних ресурсів; планування щомісячних витрат на забезпечення функціонування системи економічної безпеки (бюджет);

- упровадження сформованої системи на підприємстві та оцінка її ефективності.

Важливою вимогою до системи управління економічною безпекою промислових підприємств є її гнучкість, адже її організаційна структура повинна забезпечувати оперативне реагування на зміни зовнішнього середовища та мати здатність швидко адаптуватися до них. Як свідчить досвід зарубіжних компаній, з метою зміцнення рівня економічної безпеки підприємства доцільно створювати відповідні спеціалізовані служби.

1.4 Методичні підходи оцінювання економічної безпеки підприємства

У більшості наукових праць з дослідження проблематики економічної безпеки суб'єктів господарювання, висвітлюються питання оцінювання стану економічної безпеки на певний момент часу або у певному часовому діапазоні.

Таке оцінювання має теоретичний базис та набір індикаторів, які дозволяють визначити наявний стан системи економічної безпеки, і це абсолютно логічно, оскільки розроблення подальших управлінських рішень і дій, базується на оцінюванні фактичного стану такої системи. В управлінні відсутні універсальні інструменти які б дозволяли використовувати їх стандартний набір та отримувати визначені загальною стратегією розвитку підприємства кінцеві результати. Це обумовлено швидкою зміною середовища функціонування підприємств, а також внутрішньоорганізаційною політикою конкретного суб'єкта господарювання. Враховуючи вищезазначене, у наукових колах продовжуються дослідження пов'язані з визначенням найбільш ефективних і дієвих методик оцінювання стану економічної безпеки підприємства.

Кримчак Л. А. [47] зазначає, що на сьогоднішній день найбільш поширеними в наукових джерелах підходами до оцінки рівня економічної безпеки підприємства є наступні: індикаторний (пороговий), ресурсно-функціональний, програмно-цільовий (комплексний), а також функціональний підхід, системний та ситуаційно-суб'єктний. Вищезазначені підходи представлено у табл. 1.9 [47].

Кожен з представлених підходів має свої переваги і недоліки, однак має право на життя у певних визначених умовах функціонування підприємства.

Таблиця 1.9 – Характеристика основних підходів до оцінювання рівня економічної безпеки підприємства

Підхід	Суть підходу	Переваги підходу	Недоліки підходу	Представники підходу
1	2	3	4	5
Індикаторний (пороговий)	Порівняння фактичних показників фінансової діяльності з пороговими значеннями встановлених індикаторів	Крім поточної оцінки рівня економічної безпеки можна розрахувати прогностичну оцінку	Складність визначення граничного рівня індикаторів, відсутність встановлених загальних індикаторів	Г.В. Козаченко, В.П. Пономарьов О.М. Ляшенко [43]; Л.С. Шульженко, М.В. Кравченко [48]

Продовження таблиці 1.9

1	2	3	4	5
Ресурсно-функціональний	Визначення стану ресурсів та їх використання з метою протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам. Оцінка рівня економічної безпеки визначається за кожною функціональною складовою економічної безпеки підприємства	Визначення «слабких» сторін за кожною функціональною складовою	Рівень економічної безпеки часто порівнюють з ефективністю використання ресурсів, а оцінити його можна лише в динаміці	В.Г. Алькема, М.І. Копитко [49], Г.Є. Дем'яненко [50], С.Ф. Покропивний [51]
Програмно-цільовий (комплексний)	Порівняння фактичних показників діяльності підприємства з визначеними орієнтирами діяльності	Можливість визначення поточної, тактичної та стратегічної оцінок	Суб'єктивізм, оцінки, кінцевий результат залежать від формування системи показників	С.Б. Довбня [52]
Функціональний	Формування інтегрального показника на основі виділення функціональних видів менеджменту	Можливість знайти та виділити проблемні області менеджменту підприємства та більш детально зосередити свою увагу на «вузьких місцях» в управлінні	Розрахунок лише внутрішньої складової економічної безпеки підприємства	О.В. Ілляшенко [53]
Ситуаційно-об'єктний	Оцінка рівня економічної безпеки підприємства на основі аналізу ситуації, що склалася у взаємодії підприємства із суб'єктами зовнішнього середовища	Крім оцінки рівня економічної безпеки, можна здійснити прогноз діяльності та розвитку підприємства з врахуванням можливостей, що надаються зовнішнім середовищем	Складність використання підходу на сучасному етапі розвитку вітчизняних підприємств	Л.Г. Шемаєва [42]
Системний	Дослідження всіх елементів системи у їх взаємозв'язку для визначення недоліків	Визначення усієї сукупності факторів, що мають вплив на рівень економічної безпеки та підприємство загалом	Складність визначення всіх факторів, об'ємність здійсненої оцінки	В.І. Мунтіян [54]

Як правило, існуючі методики оцінювання стану економічної безпеки підприємства засновані на індикаторному підході і мають досить широкий

набір показників, що сприяють всебічному аналізу та оцінюванню усієї області загроз. З однієї сторони, такий підхід виправданий тим, що економічна безпека промислового підприємства є багатогранною і вимагає вичерпного дослідження всіх її функціональних компонент. Але, з іншого боку, такі методики стають громіздкими, часто інформативно недоступними для аналітика, тому мають вузьку сферу застосування. В цьому контексті, актуалізується питання розроблення методичного підходу інтегрального оцінювання рівня економічної безпеки промислових підприємств, які ґрунтуються на доступності інформаційних ресурсів, математичному та статистичному інструментарію обробки даних. Отже, об'єктивізація рівня економічної безпеки промислового підприємства відбувається шляхом формування переліку відповідних індикаторів рівня економічної безпеки за її функціональними компонентами, які дозволяють працівникам служби економічної безпеки оперативно реагувати на потенційні загрози як внутрішнього, так і зовнішнього характеру. Їх використання забезпечить можливість гнучко реагувати на потенційні виклики за функціональними компонентами економічної безпеки. Результатом аналізу функціональних компонент економічної безпеки промислових підприємств є напрацювання відповідних індикаторів, які дозволять сформувати систему інтегрального оцінювання стану економічної безпеки промислового підприємства. Зазначимо, індикатори економічної безпеки, на відміну від звичайних економічних і соціальних показників мають більш високу «чутливість» і певним чином виконують сигнальну функцію щодо стану найважливіших сфер функціонування підприємства. Порогові значення економічної безпеки характеризують граничні значення, перевищення яких перешкоджатиме ефективному функціонуванню підприємства і призводитиме до формування руйнівних тенденцій для економічної системи підприємства.

Система індикаторів функціональних компонент економічної безпеки має відповідати таким вимогам [55–57]:

- максимально враховувати індивідуальні особливості підприємства;
- давати наочне уявлення про систему економічної безпеки;
- дозволяти формалізувати діяльність щодо отримання, аналізу та використання інформації щодо забезпечення економічної безпеки;
- використовувати певні стандарти управління в оцінці та забезпеченні економічної безпеки підприємства;
- бути простою та доступною для розуміння та використання працівниками служби економічної безпеки;
- використовувати сучасні види програмного забезпечення та методи захисту інформації від несанкціонованого доступу.

Для визначення ступеня критичності ситуації в сфері економічної безпеки промислового підприємства використовуються підходи, відповідно до яких індикатори приводять до безрозмірної величини та оцінюють ступінь їх віддаленості від своїх порогових значень на основі теорії «зон» ризику. Використання зазначеного методичного підходу шляхом аналізу індикаторів за функціональними компонентами економічної безпеки, дозволить виявити динаміку відхилення показників і, отже, тенденцію руху індикаторів відносно «маржі безпеки». Оскільки всі показники мають різну розмірність, то для повного аналізу вони приводяться до безрозмірної величини. При цьому використовується інформація про критичні (порогові) значення показників (після відображення значення 0,5 відповідало граничному значенню). Як порогові значення для показників таких функціональних компонент економічної безпеки як технологічна та фінансово-економічна безпека використовуються загальноприйняті у науковій літературі значення.

Інші групи індикаторів функціональних компонент економічної безпеки є безрозмірними в межах від 0 до 1. Запропоновані індикатори функціональних компонент економічної безпеки можна поділити на дві групи: кількісні та якісні. Наприклад, фінансові коефіцієнти відносять до кількісних показників. Їх легко

можна розрахувати за фінансовою та статистичною звітністю підприємства. Також легко вони інтерпретуються, піддаються формально-логічним перетворенням і є основою розробки управлінських рішень.

Якісні показники передбачають врахування суб'єктивного фактору думок експертів, у ролі яких виступають експерти, але зазвичай в оцінних процедурах беруть участь менеджери підприємства, спеціалісти і навіть пересічні працівники (наприклад, під час проведення анкетування). Якісні показники інтерпретувати складніше. Вони не мають однозначних алгоритмів обґрунтування рішень керівника, і багато залежить від практичного досвіду та інтуїції особи, яка приймає рішення, наприклад, платоспроможність партнерів, бізнес-репутація, зміни в реєстрі акціонерів, лояльність співробітників тощо. Отже, результатом цього дослідження має стати методика інтегральної оцінки рівня економічної безпеки промислового підприємства, що базується на системі індикаторів, відібраних за функціональними компонентами економічної безпеки. По кожному індикатору є порогові чи еталонні значення щодо процедури нормалізації та приведення всіх показників у порівнянний вигляд. Більше того, для виділення пріоритетних показників у складі кожної складової економічної безпеки пропонуються вагові значення коефіцієнтів. В результаті інтегральне оцінювання рівня економічної безпеки розраховується шляхом підсумовування всіх інтегральних показників функціональних економічної безпеки.

Оцінку інтегрального показника економічної безпеки промислового підприємства пропонуємо проводити у наступній послідовності:

- 1.Визначення функціональних компонент компонентів економічної безпеки промислового підприємства.
- 2.Визначення індикаторів оцінки та їх вагомості.
- 3.Встановлення порогових значень відповідних індикаторів та визначення їхньої значимості.
- 4.Порівняння фактичних та нормативних значень індикаторів.

Проаналізувавши найбільш відомі підходи до оцінки рівня економічної безпеки підприємства [58–66], можна зробити висновок, що в сучасній економічній літературі немає єдиної методики комплексної оцінки економічної безпеки підприємства з урахуванням усіх необхідних критеріїв.

Проте існують методичні підходи до оцінки рівня економічної безпеки, розроблені сучасними вченими, які розроблені на основі узагальнення декількох підходів. Одним із найбільш вдалих серед таких методичних підходів, на нашу думку, є підхід, розроблений В.Ю. Халіною [57]. У запропонованому методичному підході було згруповано функціональні складники економічної безпеки: фінансовий, техніко-технологічний, інтелектуально-кадровий, політико-правовий та екологічний. Відповідно до цього, сформовано систему показників оцінки рівня економічної безпеки. Цей підхід особливу увагу приділяє кількісній оцінці рівня економічної безпеки. Достовірність результатів розрахунку рівня економічної безпеки підприємства здійснюється шляхом визначення узагальнюючого показника, а також локальних показників для оцінки певних складників економічної безпеки. Проте у цьому підході відсутні такі важливі складники економічної безпеки, як інноваційний, енергетичний та інформаційний, тому у цьому дослідженні пропонується долучити їх під час оцінювання економічної безпеки підприємства [55]. Проаналізувавши найбільш використовуванні методи оцінювання рівня економічної безпеки підприємства, було визначено, що для вітчизняних підприємств доцільно використовувати трьохетапний процес оцінювання, який ми пропонуємо. На першому етапі необхідно проводити діагностику загрози банкрутства підприємства, на другому – визначати функціональні складники цієї системи та сформувати систему оціночних показників. На третьому етапі доцільно розраховувати узагальнюючий показник рівня економічної безпеки, який дасть змогу достатньо об'єктивно підходити до визначення її рівня на підприємстві. Запропонований методичний підхід до оцінювання рівня економічної безпеки підприємства дає змогу враховувати

специфіку діяльності підприємства, вчасно виявляти загрози та причини їх появи, а також швидко відреагувати на їх прояви та розробити заходи щодо усунення.

Розглянутий методичний підхід до оцінювання рівня економічної безпеки підприємства, що базується на проходженні трьох етапів розрахунку, дає змогу враховувати специфіку діяльності підприємства, вчасно виявляти загрози та причини їх появи загроз, а також швидко відреагувати на їх прояви та розробити заходи щодо усунення. Перевагами такого методу є універсальність, інформативність та доступність для дослідників, а також він дає змогу провести комплексну оцінку всіх сфер діяльності підприємства, тому на його основі можна робити висновки про рівень економічної безпеки підприємства, що аналізується. В основу методу покладено функціональний аспект поділу складників сфер економічної безпеки, до яких на відміну від наявних підходів, було віднесено додатково такі сфери як інноваційна, енергетична та інформаційна. Перспективою подальших досліджень у даному напрямі є розроблення системи заходів, які б ураховували найкритичніші складники економічної безпеки. Врахування їх впливу приведе до підвищення ефективності та гнучкості управління підприємством.

Висновки до першого розділу

Здійснено теоретичне дослідження сутності категорії «економічна безпека підприємства», систематизовано наукові позиції вчених та визначено, що доцільно розглядати економічну безпеку підприємства як здатність соціально-економічної системи протистояти та створити захист від дестабілізуючих чинників внутрішнього та зовнішнього середовищ, забезпечуючи при цьому стійкість економічного розвитку через ефективне використання наявних та потенційних ресурсів. Виділено передумови та наслідки забезпечення економічної безпеки підприємства за вищенаведеними характеристиками. Передумовами забезпечення економічної безпеки підприємства є: ефективне та раціональне

використання усіх наявних та потенційних ресурсів; швидка реакція на зміну економічних, політичних, соціальних, ринкових, геополітичних, міжнародних та інших чинників впливу; наявність превентивних механізмів щодо захищеності та запобіганню негативного впливу чинників. Наслідками забезпечення економічної безпеки підприємства є: забезпечення економічного розвитку підприємства у часовому вимірі; забезпеченість сталості соціально-економічної системи підприємства. Економічна безпека підприємства є комплексним поняттям, що відображає сукупність різних аспектів діяльності підприємства і таким чином, інтегрує у собі функціональні види безпеки нижчих рівнів.

Обґрунтували, що систему управління економічною безпекою доцільно розкривати як комплекс організаційно-управлінських, технологічних, технічних, профілактичних і маркетингових заходів, спрямованих на кількісну й якісну реалізацію захисту інтересів підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз. Головною метою системи управління економічною безпекою підприємства є попередження кризових ситуації і мінімізація впливу негативних факторів на діяльність підприємства.

В методичному аспекті проаналізували існуючі підходи і методи оцінки рівня економічної безпеки підприємств та виявили переваги і недоліки в кожному методі. Як результат визначили, що для оцінювання рівня економічної безпеки підприємства необхідно використати комплексний метод, який складається з двох етапів: на першому – визначити функціональні складники та сформувати систему оціночних показників, на другому етапі – розраховувати узагальнюючий показник рівня економічної безпеки.

2 АНАЛІЗУВАННЯ СТАНУ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА МАШИНОБУДУВАННЯ ПРАТ «ВІННИЦЬКИЙ ЗАВОД «МАЯК»

2.1 Тенденції, проблеми та перспектив розвитку машинобудування

Нині Україна переживає глибоку системну кризу й насамперед у сфері економіки, що негативним чином позначається й на всіх інших напрямках державної діяльності: політиці, науці, освіті, соціальній та інших. Одним із напрямів виходу з цієї кризи міг би стати розвиток міжнародних відносин, передусім у сферах економіки й міжнародного бізнесу. Однією з базових галузей будь-якої економіки є машинобудування. Здебільшого, машинобудування, будучи основою будь-якої економіки, є й основою для розвитку НТП, визначаючи динаміку розвитку не тільки суміжних галузей, а й усієї економіки в цілому. У недавньому минулому Україна була однією з провідних машинобудівних держав у світі.

Виробництво продукції машинобудування забезпечує економічний мультиплікаційний ефект для суміжних галузей економіки, поєднаних одним технологічним ланцюгом. У промисловому машинобудуванні в Україні домінує розгалужена мережа машинобудівних підприємств, які займаються виробництвом гірничошахтного обладнання, залізничного рухомого складу, сільськогосподарського обладнання, турбогвинтів, газових турбін, верстатів, авіаційних двигунів, приладів для легкої та харчової промисловості [67].

Проте протягом останніх п'яти років в структурі машинобудівного комплексу відбулися вагомі зміни: скорочення обсягів виробництва в сторону зростання обсягів виробництва інших машин і устаткування спеціального призначення з 32% у структурі у 2016 р. до 39% у 2021 р.. Характеризуючи особливості розвитку машинобудування в Україні слід відмітити перш за все

відставання від індустріально розвинених країн. Частка продукції машинобудування у загальному обсязі продукції української переробної промисловості демонструє скорочення за 2016-2022 роки (з найвищим показником 11,8% у 2019 р., 10,2% у 2016 р. та 9,2% за січень-вересень 2022 р.). Такий стан не відповідає рівню економічно розвинених країнах світу, де цей показник коливається у межах 30-50% [68; 69].

Динаміка обсягу реалізованої продукції машинобудування відображена у табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Обсяги реалізованої продукції українського машинобудування за 2016-2021 рр., млрд. грн.

Галузі промисловості	Роки						Темп зміни 2016-2021 рр., %
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
1	2	3	4	5	6	7	8
Промисловість	1767,1	2153,0	2508,6	2480,8	2481,1	3589,4	203,12
Машинобудування	116,4	150,4	182,1	188,1	173,1	204,9	176,04
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	9,6	10,7	13,0	12,9	12,3	14,9	154,20
Виробництво електричного устаткування	24,2	29,0	36,7	34,3	31,4	40,7	167,90
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів	15,3	20,9	26,7	30,2	27,4	32,6	212,43
Виробництво інших транспортних засобів	22,8	38,7	47,3	48,4	41,6	45,0	197,73

Найбільш стійкими виявилися такі галузі машинобудування як виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів (залізничний рухомий склад; підйомне та вантажно-розвантажувальне обладнання), а також сільськогосподарська, будівельна та гірнича техніка. У довоєнний період до 2021 року Україна входила до топ-40 країн світу за обсягами товарообороту продукції машинобудівної промисловості. Однак, подальше зниження обсягів виробництва та реалізації продукції машинобудування становить загрозу економічній безпеці, оскільки в умовах високої конкуренції на зовнішніх ринках вітчизняні товари легко заміщуються продукцією конкурентів, а натомість зростає імпортозалежність національної економіки [70]. Українські виробники продукції машинобудування потерпають від порушення логістичних ланцюгів, ускладнень з виконання контрактів та фінансовими розрахунками на територіях, близьких до зон бойових дій, розбалансування внутрішнього попиту й виробництвом товарів, обтяжених імпортозалежністю, в тому числі від продукції походженням з білорусі та рф.

Аналіз стану, структури й динаміки світового ринку машинобудівної продукції з позиції України, подолання кризових явищ в економіці, машинобудівному комплексі шляхом виходу на світові ринки дозволяє зробити такі висновки. Питома вага України у світовій торгівлі машинобудівною продукцією є незначною і становить у період 2017–2020 років в експорті 0,07 %, в імпорті – від 0,17 до 0,27 %, а 2021 року – 0,08 та 0,25 % відповідно, що призводить до негативного сальдо торговельного балансу України. Найвищими позиціями України у світовій торгівлі машинобудівною продукцією 2021 року є сегменти: «Залізничні локомотиви або моторні вагони трамвая, рухомий склад» (1,23 %), «Судна, човни та інші плавучі засоби» (0,14 %) [71]. Серед секторів, де Україна володіє значним експортним потенціалом, найбільші темпи приросту попиту на світовому ринку спостерігаються в сегментах повітряних і космічних літальних апаратів (+6,9 %/рік), електричного устаткування для автотранспортних засобів (+5,7 %/рік), обладнання зв'язку (+5,0 %/рік), обладнання для вимірювання, дослідження та навігації (+3,7 %/рік) і машин для сільського господарства (+3,6 %/рік) [56]. Перелік товарів, що експортує та імпортує Україна

(табл. 2.2) переконливо свідчить про те, що багато позицій, які імпортує Україна, вона могла б виробляти самостійно і завозять ці позиції у країну на шкоду національним інтересам і вітчизняному виробникові, збільшуючи негативне сальдо торговельного балансу. Водночас будь-які державні програми імпортозаміщення, локалізації, спрямовані на захист національних економічних інтересів, вітчизняного виробника, відсутні, що завдає катастрофічного збитку економіці країни, її соціально-економічному розвитку.

Таблиця 2.2 – Перелік товарів, що експортуються та імпортуються Україною, тис. дол. США (експорт / імпорт) [72]

Найменування товару	Роки				
	2017	2018	2019	2020	2021
1	2	3	4	5	6
Усі товари	36361032	43428391	47334680	49853049	49388093
	39249 26	49439156	57187093	60684881	53978092
Реактори ядерні, котли, машини, обладнання і механічні пристрої	1561255	1693407	1724306	1692402	1913911
	4686129	5691054	6475933	6658112	6073414
Засоби наземного транспорту, крім залізничного або трамвайного рухомого складу	132485	135523	137484	136524	115969
	2814020	3950929	4222812	5796661	5504000
Електричні машини, обладнання та їхні частини; апаратура для запису	2076690	2548237	2930412	2772039	2546419
	3203225	4125698	5479282	6654727	5367495
Прилади та апарати оптичні, фотографічні	143254	149179	145590	178106	160570
	563389	761430	914786	1053756	1247807
Літальні апарати, космічні апарати та їхні частини	78943	34639	61050	70163	81941
	50470	27152	64042	154559	113838
Залізничні локомотиви або моторні вагони трамвая, рухомий склад	237776	243911	253460	546045	418597
	81909	168532	246361	201637	101297
Судна, човни та інші плавучі засоби	106455	184357	217336	129611	140075
	13094	19333	20832	9912	24 280

За наведеними показниками в табл. 2.2 спостерігається негативне сальдо як загального торговельного балансу, так і за продукцію машинобудування спостерігається упродовж низки років і перспектив поліпшення не видно. Водночас негативне сальдо торговельного балансу за продукцію машинобудування набагато більше, ніж загальне сальдо торговельного балансу. Ця вкрай негативна й стійка тенденція (негативне сальдо як загального торговельного балансу, так і балансу за продукцією машинобудування) негативним чином позначається на всій економіці України, і як наслідок, на всьому її соціально-економічному розвитку. Можна з упевненістю стверджувати, що поки ця тенденція не буде подолана, гарантувати економічний і соціальний підйом України досить важко.

Основними світовими центрами виробництва машинобудівної продукції є ЄС, Китай, США, Японія. Останніми роками на перше місце у виробництві машинобудівної продукції впевнено виходить Китай, що пояснюється перш за все тим, що питомі трудові витрати в Китаї удвічі нижчі, ніж в Японії, у три рази нижчі, ніж у США, і більш ніж у п'ять разів нижчі, ніж в ЄС [73].

Основними тенденціями світового ринку машинобудівної продукції сьогодні є: процеси глобалізації, глокалізації, локалізації, інтеграції, що відбуваються як на цьому ринку, так і на глобальному світовому ринку; зростання ролі нових гравців на цьому ринку; подовження, поширення діючих і нових ланцюгів доданої вартості; сервісифікація машинобудівного виробництва; глобальна уніфікація та стандартизація; зростання частки науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт (НДДКР) у формуванні ланцюгів доданої вартості під час виробництва машинобудівної продукції; споживчі тренди; технологічні тренди (нові технології); подальший розвиток і вдосконалення міжнародного аудиту, внутрішнього контролю на всіх рівнях. Ця тенденція характерна для всього світового ринку й міжнародного бізнесу.

Україна, на нашу думку, має достатні експортні можливості, які можуть бути посилені кластеризацією в таких сегментах машинобудування, як: повітряні і космічні літальні апарати, супутнє устаткування; машини і устаткування загального призначення; інші машини спеціального призначення; вузли, деталі і приладдя для автотранспортних засобів; електродвигуни, генератори, трансформатори, електроапаратура; інші машини і устаткування загального призначення; залізничний рухомий склад; машини і устаткування для сільського господарства; військові транспортні засоби; проводи, кабелі і електромонтажні пристрої; інструменти і обладнання для вимірювання, дослідження; побутові прилади; інше електричне устаткування; інші. Істотним експортним потенціалом володіє українське суднобудування, виробництво спеціальної техніки різного призначення (за деякими її видами Україна займає одне з провідних місць у світі – бронетехніка, важкі транспортні літаки). Одним з основних недоліків у машинобудуванні України в порівнянні з провідними центрами машинобудівного виробництва (ЄС, Китай, США, Японія) є вкрай низька продуктивність праці, яка посилюється зростанням заробітної плати, що ще більше погіршує ситуацію із собівартістю машинобудівної продукції і як наслідок – з її ціною.

Військові дії призвели до втрати обсягів українського експорту продукції машинобудування до 70% від рівня 2021 р. (6107,56 млн дол. у 2021 р. проти 4216,9 млн дол. за 2022 р.). Втрата виробничих потужностей компенсується значним імпортом машинобудівної продукції в обсязі 15983,54 млн дол. у 2022 році, що підтверджує високу імпортозалежність внутрішнього ринку продукції машинобудування [74].

Галузі машинобудування є стратегічно важливими для соціально-економічного розвитку, адже в них зосереджена значна частина робочих місць з достатньо високим рівнем оплати праці. Так у 2021 р. на підприємствах машинобудування середньооблікова кількість працівників склала 308,7 тис. осіб, що становить 15 % до загальної кількості зайнятих у промисловості (табл. 2.3).

Саме тому відновлення існуючих потужностей, релокація у безпечні регіони та створення нових сприятиме створенню додаткових робочих місць у повоєнному відновленні промислового розвитку України. Таким чином, проведений аналіз підтверджує важливість підтримки відновлення машинобудування як ключової галузі, розвиток якої має відповідне ресурсне забезпечення, сприяє зростанню інших галузей та має значний потенціал розвитку, що підтверджують довоєнні високі показники ефективності (додана вартість, обсяги виробництва, інвестиційна привабливість) й вагоме соціальне значення (створення робочих місць з високим рівнем оплати праці).

Таблиця 2.3 – Кількість зайнятих працівників за 2016-2021 рр. осіб [68]

Галузі промисловості	Роки					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Промисловість	2351522	2334361	2317627	2254441	2184999	2167166
Машинобудування	357761	132789	208452	267854	318270	308699
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	28165	31001	30076	29614	27317	27067
Виробництво електричного устаткування	44634	52438	8438	49779	46120	45292
Виробництво машин і устаткування	132606	34685	27858	36179	118757	116410
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів	46546	2083	61925	61397	55791	25276
Виробництво інших транспортних засобів	50729	2582	80155	79873	70285	25957

Особливістю функціонування галузі є фрагментація виробництва, що збільшує системні ризики в мережах ланцюгів постачання, спричинені екстремальними подіями. Невизначеність попиту та пропозиції у

машинобудуванні негативно впливає на її економічну стійкість як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках, а будь-які збої в ланцюгах постачання можуть серйозно підірвати доступність продукції на цільових ринках галузі. Проблеми, з якими стикаються українські виробники машинобудівної продукції, пов'язані з військовими ризиками, що показано в таблиці 2.4 [75; 76].

Таблиця 2.4 – Основні проблеми, з якими стикаються українське машинобудування під час воєнного стану

Проблема	Характеристика
Руйнування виробничих об'єктів внаслідок військових дій	Неможливість забезпечити безпеку та виконання виробничих завдань працівниками; переміщення виробничих потужностей у більш безпечні регіони (релокація); впровадження заходів безпеки з можливістю працівників швидко перейти у безпечне місце (бомбосховище), отримати медичну допомогу або швидко повернутися додому.
Руйнування енергетичної, телекомунікаційної інфраструктури внаслідок бойових дій та ракетних обстрілів	Перебої з постачанням електроенергії, відключення зв'язку, світла, що призводить до зупинки виробничих ліній, переривання виробничих процесів, порушення технологічних циклів, колектив залишається без можливості виконувати поставлені завдання.
Пошкодження транспортної системи, блокування цілих напрямків та галузей транспорту	Зрив поставок, складнощі з перевезенням товарів Україною, необхідність зміни логістичних ланцюгів, підвищення навантаження на пропускну здатність прикордонних переходів на заході України.
Зниження прибутків та погіршення фінансово-економічного стану	Зростання виробничих витрат внаслідок здорожчання енергетичного забезпечення та цін на сировину й комплектуючі, нестача обігових коштів, скорочення замовлень продукції, низька платоспроможність населення.
Дефіцит кадрів	Дефіцит кваліфікованих кадрів ускладнюється масовою міграцією населення у межах України, еміграцією за кордон та мобілізацією громадян до лав збройних сил.
Погіршення стану навколишнього середовища	Хімічне забруднення повітря, земельних, лісових, водних ресурсів від обстрілів і ракет; складність розмінування територій.

Крім внутрішніх шоків війна в Україні суттєво вплине і на світове машинобудування, зокрема загострить труднощі в ланцюгах поставок. Відповідно до оперативного опитування Німецької асоціації машинобудівної промисловості (VDMA) серед компаній-членів 85 % із майже 550 учасників бачать війну як серйозний або помітний ризик для свого бізнесу. Основна увага приділяється непрямым ефектам: майже 80% виробників машин і обладнання очікують серйозних або помітних наслідків від подальшого зростання цін на енергоносії, загальної невизначеності серед клієнтів або інфляційних коливань. Відповідаючи на питання про прямі наслідки російської агресії, 45% компаній говорять про серйозні або помітні наслідки через санкції [77]. А це надає можливість Україні зайняти звільнені від російського виробника через санкції ринкові ніші з європейського та світового ринків машинобудівної продукції, а також диверсифікувати власне виробництво й стати учасником глобальних ланцюгів доданої вартості машинобудівної продукції для авіаційної, ракетобудівної, медичної, військової галузей світової промисловості. Вищевикладене вимагає розробки і впровадження ефективних інструментів з підтримки української машинобудівної промисловості задля їх інтеграції до вищих ланок ланцюгів доданої вартості. Тому першочерговими завданнями для відновлення галузі має стати:

- усунення перешкод для входження промислових підприємств до індустріальних парків. Мова йде про конкретні зміни до норм регулювання таких утворень, а саме внесення змін до Стратегії розвитку індустріальних парків до 2030 року [78], та до Постанови «Про затвердження Порядку тимчасового приєднання електроустановок до системи розподілу у період дії в Україні воєнного стану» щодо посилення відповідальності органів місцевого самоврядування за створення перешкод при виділенні меж земельної ділянки та прогнозованої точки приєднання (для нових об'єктів), обрахунку оплати за послуги приєднання до електромереж та дотримання термінів підключення. Це

сприятиме об'єднанню зусиль для просування спільних інтересів на всіх рівнях державної влади і місцевого самоврядування й формуванню якісних стандартів роботи індустріальних парків;

- налагодження ефективного діалогу між державними та місцевими органами влади, національними виробниками та науково-освітніми установами, а також тісної співпраці з європейськими та міжнародними кластерами;

- вдосконалення системи державного замовлення та закупівель шляхом формування стратегічного планування закупівель; скорочення контрольних та регулюючих функцій держави, лібералізація інвестицій з урахуванням інформаційної та економічної безпеки держави;

- перегляд законодавчих та нормативно-правових актів щодо стимулювання інноваційної діяльності в сфері впровадження Індустрії 4.0;

- створення системи державних гарантій для іноземних інвесторів; підтримка економічної стійкості шляхом надання грантів для розвитку малого та середнього бізнесу;

- стимулювання входження до сектору підприємницького капіталу шляхом спрощення регуляторних вимог, зменшення кількості перевірок, пільгового кредитування або інших способів фінансування, у тому числі щоб купити обладнання для резервного електропостачання;

- актуалізація, консолідація та узгодження відповідно європейської практики діючих державних та галузевих стратегічних документів відповідно до воєнної ситуації з урахуванням національних інтересів, зокрема Плану заходів з післявоєнного відновлення та розвитку України Національної ради з відновлення України від наслідків війни відповідно до Указу Президента від 21 квітня 2022 року № 266/2022 р. тощо [79].

До перспективних видів машинобудування, що матиме синергетичний ефект в процесі повоєнного відновлення України, можна віднести:

- виробництво військової та спеціальної техніки, засобів захисту для підвищення обороноздатності України (в тому числі через співпрацю з міжнародними виробниками);

- виробництво сільгосптехніки для забезпечення внутрішніх потреб АПК України з урахуванням діючих та перспективних технологій виробництва сільськогосподарської продукції та сприяння доступу до сучасного обладнання для українських виробників сільгосптехніки (трактори, бурякозбиральні комбайни, комбайни зернозбиральні, обприскувачі тракторні, машини для очищення, сортування та калібрування);

- транспортне машинобудування для прискорення відбудови інфраструктури; відновлення логістичного забезпечення з урахуванням критичних логістичних проблем (відновлення парку вагонів, особливо вагони-зерновози відповідно до норм ЄС, вантажівок, контейнери тощо). Європейські підприємства, особливо з виробництва авто та запчастин, які закрили виробництво на ринку РФ, можуть провести релокацію своїх потужностей на території України при умові надання сприятливих умов для такого розміщення та налагодження експорту та імпорту;

- енергомашинобудування для різних секторів енергетики (обладнання для виробництва електроенергії з відновлюваних джерел енергії, використання відновлюваних джерел енергії у сфері теплопостачання у житловому та побутовому секторах, мало- та середньо- енергомістких промислових процесах). Це прискорить вирішення завдань підвищення енергетичної сталості, зокрема декарбонізації, екологізації та підвищення енергоефективності економіки, пріоритетність яких закріплена в «European Green Deal» та «EU strategy on energy system integration» [80];

- створення сприятливих умов для успішного функціонування «кровеносної системи» економіки України – кабельно-провідникової галузі, продукція якої відіграє стратегічно важливу роль в енергозабезпеченні всіх сфер економіки та містить високу частку доданої вартості. Для цього важливим є вирішення таких

завдань як формування нових ланцюгів доданої вартості економіки замкненого циклу, зменшивши обсяг відходів від виробництва та споживання кабельно-провідникової продукції та забезпечити раціональне ресурсоспоживання у виробництві кабельно-провідникової продукції, розв'язати питання щодо її утилізації.

Відбудова виробничих потужностей машинобудування має відбуватися з урахуванням передових технологій, враховувати енергоефективність, забезпечення ефективного, безпечного та екологічно чистого транспорту по принципу майбутнє без вуглецевого сліду відповідно до європейського вектору на «A European Green Deal» [81], «Sustainable and Smart Mobility Strategy» [82] та дорожньої карти «Transport and the Green Deal» [83].

За останні роки структура українського машинобудування зазнала чималих змін у контексті розвитку підприємств. Так, внаслідок агресії з боку росії Україна втратила значні виробничі потужності, розташовані в Донецькій і Луганській областях. АТ «Ясинуватський машинобудівний завод», ТОВ «Луганський завод автомобільних радіаторів», АТ «Стахановський вагонобудівний завод», ТОВ «Луганський електромашинобудівний завод» та ін. заводи, які знаходились на території військових дій, були зруйновані. Зважаючи на активне ведення військових дій на всій території України з початку 2022 року, знищення інфраструктури і виробничих потужностей заводів, значне погіршення соціально-економічного становища у країні, можна прогнозувати закриття і часткове припинення діяльності ще ряду машинобудівних підприємств. Закриття таких потужних виробництв зазвичай супроводжується реалізацією на аукціонах значних виробничих потужностей із метою покриття боргів. Відповідно, часто на їх базі утворюються нові виробництва – підприємства ТНК (до прикладу, ТОВ «Аутомотів Електрік Україна» створено на виробничих потужностях колишнього заводу «Гравітон») або з часом відновлюють роботу заводів вітчизняні інвестори (до прикладу, ТОВ «Дрогобицький завод автомобільних

кранів», який у 2017 році було визнано банкрутом, у 2019-му відновив свою діяльність). Оскільки відновлення і запуск виробничих потужностей (а надто машинобудівних) вимагає значних фінансових вкладень, доцільніше уникати закриття вітчизняних підприємств шляхом стимулювання їх діяльності за допомогою виваженої податкової політики, доступного кредитування та ін. інструментів державного регулювання. Ще одним вагомим аргументом на користь підтримки вітчизняних машинобудівників є те, що при ефективному управлінні виробничою базою та інфраструктурою на місці закритого підприємства-банкрута ТНК розгортають потужні прибуткові виробництва [84-87].

Отже, зважаючи на складну політико-економічну ситуацію в Україні, важко спрогнозувати розвиток промислових виробництв, оскільки виникають такі ризика, як фізична небезпека, знищення основних засобів, закриття доступу до міжнародного ринку (ускладнена логістика) та інші. Для забезпечення ефективного функціонування національних виробників, необхідно врахувати фактори впливу на їх розвиток у ретроспективі. Загалом окреслені проблеми машинобудування в Україні переконливо доводять у необхідність цілеспрямованих протекціоністських дій держави у напрямку забезпечення подальшого розвитку вітчизняних виробників, надто з позиції відстоювання національних інтересів в умовах глобальної нестабільності.

2.2 Загальна організаційно-економічна характеристика підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»

Історію підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» було покладено в 1968 році, коли почалося будівництво Вінницького заводу радіотехнічної апаратури – великого підприємства оборонної промисловості колишнього СРСР. 21 липня 1969 р. був заснований Вінницький завод радіотехнічної апаратури. Це була єдина структура Міністерства радіопромисловості СРСР, яка будувалася і

працювала як підприємство з випуску блоків живлення алфавітно-цифрових друкарських приладів для ЕОМ військово-промислового комплексу, а також зварювальних апаратів, трансформаторів, електричних обігрівачів для масового споживання. Завод спеціалізувався на масовому виробництві засобів обчислювальної техніки і виробів силової електроніки. Початок 90-х – важкий час для більшості підприємств і промислового комплексу в цілому, але не дивлячись на всі труднощі, саме економічна ситуація, яка склалась, стала новим поштовхом у розвитку ВЗРТА «Маяк» [88].

У 1991 році на базі заводу було створено відкрите акціонерне товариство «Маяк», яке було одним з найбільших промислових підприємств в Україні. У 1994 році, відповідно до рішення Міністерства машинобудування, військово-промислового комплексу і конверсії України, державний ВЗРТА реструктуровано у ВАТ «Маяк».

ВАТ «Маяк» включав в себе такі дочірні підприємства. Це «Зовнішньоекономічна фірма «Маяк», «Автомобіліст «Маяк», «Житлово-експлуатаційний комплекс», Культурно спортивний комплекс «Маяк ЛТД», «Теплокомуненерго «Маяк ЛТД» і «Лікувально-оздоровчий спортивний комплекс «Маяк ЛТД».

У 1997 році була зареєстрована торгова марка «Термія», під якою виготовляється продукція підприємства. Підприємство щорічно розробляє нові вироби, розширює номенклатуру своєї продукції, ґрунтуючись на найсучасніших технологіях із застосуванням комплектуючих виробів провідних світових фірм, використовуючи високоякісні, екологічно чисті матеріали. Вся продукція проходить багаторівневу систему випробувань і контролю, сертифікована в Україні та країнах Європи.

23 березня 2012 року підприємство реорганізовано в публічне акціонерне товариство. У вересні 2014 році завод «Маяк» відсвяткував 45-річний ювілей. 15

травня 2017 році публічне акціонерне товариство «Маяк» було перейменовано в Приватне акціонерне товариство «Вінницький завод «Маяк» [88].

У складі ПРАТ «Вінницький завод «Маяк» насьогодні налічується 4 дочірніх підприємства: ДП «Зовнішньоекономічна фірма «Маяк», ДП «Житлово-експлуатаційна контора», ДП «Теплокомуненерго Маяк», ДП «Автомобіліст «Маяк», а також 3 товариства з обмеженою відповідальністю: ТОВ «Теплокомуненерго «Маяк ЛТД», ТОВ «Культурно-спортивний комплекс «Маяк ЛТД», «Лікувально-оздоровчий спортивний комплекс «Маяк ЛТД». У 2019 році завод відсвяткував свій славний 50-річний ювілей.

Гармонійно з'єднавши традиції оборонного комплексу і передових технологій провідних світових виробників в поєднанні з сучасним дизайном, підприємство сьогодні займається розробкою і виготовленням широкої гами побутової техніки, електрообігрівальних приладів і радіаторів (мідно-алюмінієвих, сталевих) для систем опалення під власною торговою маркою «Термія».

Щорічно розробляються нові вироби, розширюються модельні ряди своєї продукції, ґрунтуючись на сучасних технологіях із застосуванням комплектуючих виробів провідних європейських фірм. Підприємство зарекомендувало себе як виробник продукції з оптимальним співвідношенням ціна-якість, гнучкими цінами і широким асортиментом товарів, оскільки працює з переконанням, що споживачі гідні найкращого.

Чисельність працюючих підприємства 510 чоловік. Очолює ПрАТ «Маяк» голова правління, якому підпорядковані: адміністрація головного підприємства та директора дочірніх підприємств.

Згідно рішення загальних зборів у різні часи на ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» створено 5 дочірніх підприємств, що значно розширило поле діяльності, зменшило витрати та дозволило в складний час заробляти прибуток окремими підрозділами. ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» здійснило внески у статутні фонди вищеназваних підприємств основними засобами для створення цілісного

майнового комплексу в обмін на корпоративні права. Дочірнє підприємство «Теплокомуненерго «Маяк» ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» – здійснює діяльність на внутрішньому ринку по постачанню теплової енергії для потреб населення, бюджетних установ та інших категорій населення. Частка материнської компанії в статутному фонді складає 100%.

Дочірнє підприємство «Зовнішньоекономічна фірма «Маяк» ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» – займається експортно-імпортними торговельними операціями та здійснює маркетингові дослідження. Фірма продає продукцію товариства в країни ближнього та дальнього зарубіжжя, а також закуповує комплектуючі для її виробництва. Частка материнської компанії в статутному фонді складає 100%. Дочірнє підприємство «Автомобіліст-Маяк» ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» – надає транспортні послуги, виконує ремонт та утримання транспортних засобів. Частка материнської компанії в статутному фонді складає 100%.

Дочірнє підприємство «ЖЕК Маяк ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» – надає комунальні послуги населенню. Має на обслуговуванні гуртожиток. Частка материнської компанії в статутному фонді складає 100%.

Фонд оплати праці у 2023 році склав 105915 тис. грн., що на 22686 тис. грн. більше порівняно з 2021 роком. Збільшення ФОП порівняно з 2021 головним чином пов'язане із значним зростанням обсягів виробництва.

Кадрова програма підприємства спрямована на постійне підвищення рівня кваліфікації її працівників. Програми по розвитку персоналу включають як відвідування спеціалізованих виставок, семінарів, так і спеціальні курси підвищення кваліфікації. Робітники усіх робочих професій проходять на підприємстві стажування, за кожним прийнятим на роботу працівником наказом по підприємству закріплюється досвідчений робітник з вищою кваліфікацією. Після стажування та атестації робітники допускаються до самостійної праці. Кадрова програма включає: організація навчання та підвищення кваліфікації

персоналу. Для бухгалтерії виписуються журнали «Все про бухгалтерський облік» та «Фінанси і податки»; створення умов праці: створення безпечних умов для праці співробітників; проведення навчальних робіт з пожежної безпеки та охорони праці; соціальний розвиток: організація медичного обслуговування.

На сьогоднішній день ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» є одним із найбільших виробничих підприємств у Вінницькій області, який поєднав традиції оборонного підприємства та передових технологій із сучасним дизайном. Починаючи з 1997 року, підприємство займається розробкою та виготовленням широкого асортименту продукції, в тому числі як основного – високоякісних електричних нагрівальних приладів: маслонаповнені електрорадіатори, електроконвектори, тепловентилятори, теплові завіси, інфрачервоні обігрівачі, побутові електроплитки, електричні котли. Вся продукція заводу випускається під зареєстрованою торговою маркою «Термія». Підприємство встановлює гарантійний строк на свої вироби від 2 до 5 років. Продукція сертифікована у відповідності до вимог митного союзу.

Основними видами діяльності товариства є: виробництво електричних побутових приладів; виробництво радіаторів і котлів центрального опалення; виробництво інших готових металевих виробів; торгівля автомобілями та легковими автотранспортними засобами, технічне обслуговування та ремонт автотранспортних засобів; оптова торгівля іншими машинами та устаткуванням, роздрібна торгівля побутовими електротоварами, радіо- та теле-апаратурою; оптова торгівля побутовими електротоварами й електронною апаратурою побутового призначення для приймання, записування, відтворювання звуку й зображення; роздрібна торгівля побутовими електротоварами в спеціалізованих магазинах; виробництво машин і устаткування для сільського та лісового господарства; надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна; торгівля автомобілями та легковими автотранспортними засобами, технічне обслуговування та ремонт автотранспортних засобів.

Сировинна база для виробництва знаходиться в Україні. Серед вітчизняних постачальників, які займають більше 10 відсотків в загальному обсязі постачання є: м. Вінниця ТОВ «БРЕНДКАРД»; м. Львів ТОВ НВП «ЕЛЕКТРОН-Т»; м. Кам'янець-Подільський «ЛМВ 33»; м. Вінниця «Егаско»; м. Вінниця «Торгтехніка ПАК»; м. Ірпінь «Енергохімсервіс»; м. Київ ТОВ «Лаковер»; ТОВ «Компанія «Магнетік»; м. Дніпро ТОВ АВ Метал груп; м. Київ ТОВ «Метінвест-СМЦ» [88].

З метою підвищення конкурентоспроможності своєї продукції, ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» в останній час перейшло на комплектуючі імпортного виробництва.

Основні країни постачальники комплектуючих: Китай, Німеччина, Італія, Угорщина, Польща, Туреччина.

У зв'язку з тим, що підприємство працює в галузі машинобудуваної промисловості, яка значно відстає від таких розвинутих країн як Японія, Німеччина, Америка, має місце необхідність впровадження нових технологій, направлених на виготовлення конкурентоспроможної продукції. ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» має конкурентів в галузі по виробництву масляних електрорадіаторів, електроконвекторів. На вітчизняному ринку продаж електричних джерел тепла на сьогоднішній день представлено продукцією, як вітчизняного виробництва, так і імпортна продукція. Питома вага продукції ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» серед вітчизняних виробників за даними 2017-2018 р.р. займала близько 50 %, в 2019-2020 р.р. – 40%, в 2021 р. – 42 % [88].

Серед імпортних товарів, найбільше представлені на ринку вироби виробництва Китаю та Франції (ТМ «Thermor», «Noirot», «Appilimo» та інші). Серед вітчизняних виробників опалювальну продукцію на ринку представляють компанії «Агроресурс» м. Рівне, ТОВ «Волинь-Кальвіс», завод «Конвектор» м. Ужгород та інші. В 2011 році французька компанія «Atlantic Groupe», що випускає продукцію ТМ «Thermor» та «Atlantic» інвестувала в реконструкцію і

будівництва Одеського заводу з виробництва електричних побутових приладів «Укратлантік» понад 230 млн. грн. і на сьогоднішній день даний виробник є найбільшим вітчизняним конкурентом ПрАТ «Вінницький завод «Маяк».

Конкурентами у виробництві теплоенергії – «Вінницятеплокомуненрго», по електроплитці – фірма «Елна-сервіс» м. Вінниця.

В 2023 році ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» планувало утримати власні позиції ринку збуту продукції власного виробництва як за рахунок проведення маркетингових заходів, так і за рахунок розширення асортименту і встановлення гнучкої системи ціноутворення.

Підприємство залежне від сезонних змін. Виробництво та реалізація продукції збільшується в осінньо-зимовий період. Її збут припадає на жовтень-лютий, на період холодів, а весь останній час накопичуються необхідні матеріали, комплектуючі. Працівники в цей період знаходяться у відпустках за свій рахунок, або працюють з неповним навантаженням. Для ефективного використання виробничих та службових приміщень та для поповнення обігових коштів, підприємство здає в оренду вільні приміщення.

На діяльність ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» насамперед впливають фінансово-економічні фактори: високий податковий тиск; недосконалість законодавства, яке постійно змінюється.

Підприємство має високий ступінь залежності від законодавчих та економічних обмежень.

Сезонність продукції, що виробляється, змушує підприємство в першому півріччі користуватися кредитами для закупівлі матеріалів та комплектуючих виробів в Угорщині, Італії, Німеччині, Китаї, Туреччині [88].

Протягом 2022-2024 років ризик для української економіки несуть військові дії на території України. Економіка України, як і раніше залежить від сировинних товарів, і вона вразлива до уповільнення зростання світової економіки. Для стимулювання росту Україні доведеться залучати більше інвестиційних ресурсів.

Серед можливих наслідків війни в Україні ймовірно: перебої з виробництвом і постачаннями, падіння продажів, виручки, продуктивності, недоступність персоналу, труднощі або повна неможливість залучення фінансування, затримка в реалізації планів на розширення, підвищена волатильність фінансових інструментів.

Реальний шлях вирішення проблеми прибутковості – це нарощування обсягів виробництва; економія енерговитрат по газу, електроенергії, води; подальше вдосконалення структури управління; реалізація необоротних та оборотних активів; викуп власних акцій; вивільнення площ та здача їх в оренду; пошуки потенційного інвестора; кредити банку під розробку нових виробів, збільшення обсягів виробництва несезонної продукції.

За підсумками роботи за 2023 рік підприємство виробило продукції на 595,7 млн.грн. проти 283,3 млн.грн. в 2021 році, обсяги промислового виробництва зросли на 24,7% в порівнянних цінах. Реалізовано продукції в 2023 році на 549,5 млн.грн., реалізація в порівнянних цінах збільшилась 13,2 %.

Питома вага реалізації продукції на експорт в 2023 році склала 18,3%, зменшилась в 2,3 рази порівняно з 2021 роком. Зменшився експорт до Польщі до 13% проти 23,5%. Збільшився експорт до Німеччини до 4,4 % проти 3,2 % в 2021 році. По іншим країнам склав 0,9 %.

Випуск продукції в 2023 році по номенклатурі тис.грн.

1. Електроконвектори – 427292,5
2. Масляні радіатори – 18806,4
3. Агрегати повітряно-опалювальні – 69796,6
4. Інфрачервоні електрообігрівачі – 1959,2
5. Електроплитки – 51376,5
6. Радіатори мідно-алюмінієві і сталеві конвектори опалювальні для централізованого опалення – 991,4

7. Електрокотли – 12516,9

8. Інша продукція –12968,5

Разом 595707,7 тис. грн.

В 2023 році розробили та впровадили нові вироби:

1.Електроконвектори серії "ARCO", ряд ED та ряд Smart потужністю 0,5 кВт, 1,0 кВт, 2,0 кВт (тільки для ряду ED з новою кришкою та універсальною основою (наказ №646 від 27.10.2021);

2.Ряд кожухів захисних для настінних електроконвекторів (наказ №9 від 17.01.2022 р.).

Товариство розробило ряд заходів, спрямованих на успішну роботу в 2024 році, а саме: обсяги виробництва в 2024 році заплановано на суму 220,4 млн.грн.; з допомогою маркетингової діяльності збільшити експорт продукції від обсягу реалізації до країн Євросоюзу. Зменшити залишки готової продукції на складі на 30% на 31.12.2024 року; забезпечити собівартість головної номенклатури виробів на рівні лімітних цін; забезпечити рівень незавершеного виробництва протягом року не більше 5% від обсягів випуску; знизити дебіторську і кредиторську заборгованість на 30 % від існуючої станом на 31.12.2024 р.; поліпшити організаційну структуру управління; підвищити рівень автоматизованої обробки інформації на підприємстві, впровадити нові технології, обчислювальну техніку, програмне забезпечення механізації та автоматизації виробництва.

Проведемо аналізування фінансово-господарської діяльності досліджуваного товариства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк». Для аналізування основних фінансово-економічних показників підприємства сформуємо табл. 2.5 на основі даних фінансової звітності за 2020-2023 роки (ф№1 «Баланс» та ф №2 «Звіт про фінансові результати») [88].

Таблиця 2.5 – Аналізування основних фінансово-економічних показників діяльності ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»

Показник	Роки				Абсолют на зміна, тис. грн	Темп приро- сту, %
	2020	2021	2022	2023		
1	2	3	4	5	6	7
1. Валюта балансу, тис. грн.	232755,5	249496,5	338723	380198	147442,5	63,35
2. Валовий прибуток, тис. грн.	33 239	51 615	214 535	79 066	45827	137,87
3. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	285 156	384 083	644 809	279 860	-5296	-1,86
4. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	251 917	332 468	430 274	200 794	-51123	-20,29
5. Фінансовий результат від операційної діяльності - прибуток, тис. грн.	10 678	34 776	110 622	37 345	26 667	249,74
6. Фінансовий результат до оподаткування - прибуток, тис. грн.	-730	31 843	96 993	22 736	23466	3214,5
7. Величина чистого прибутку, тис. грн.	-2 109	26 893	79 773	18 605	20 714	982,17
8. Середня величина оборотних активів, тис. грн.	193318,5	207767,5	285730,5	321 092	127 773,5	66,09
9. Середня величина необоротних активів, тис. грн.	39437	41729	52992,5	59106	19 669	49,87
10. Середня величина власного капіталу, тис. грн.	115592,5	165718	251206,5	289155	173562,5	150,15
11. Середня величина поточних зобов'язань, тис. грн.	84163	72997,5	71204,5	78012	-6151	-7,31

Продовження таблиці 2.5

1	2	3	4		5	6
12. Середня величина довгострокових зобов'язань, тис. грн.	33000	10781	16312	13031	-19 969	-60,51
13. Середня кількість працівників, осіб	633	585	581	510	-123	-19,43
14. Коефіцієнт зносу основних засобів	0,629	0,668	0,636	0,638	0,009	1,43
15. Коефіцієнт покриття	2,297	2,846	4,013	4,116	1,819	79,19
16. Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,237	1,692	2,497	2,356	1,119	90,46
17. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,314	0,466	0,483	0,548	0,234	74,52
18. Коефіцієнт фінансової автономії	0,497	0,664	0,742	0,761	0,264	53,12
19. Коефіцієнт фінансової залежності	2,012	1,506	1,348	1,314	-0,698	-34,69
20. Рентабельність активів, %	-0,906	10,78	23,55	4,89	5,796	639,74
21. Рентабельність продажу, %	11,66	13,44	33,27	28,25	16,59	142,28
22. Коефіцієнт оборотності активів, оборотів	1,475	1,539	1,904	0,736	-0,739	-50,10
23. Коефіцієнт оборотності власного капіталу, оборотів	2,467	2,318	2,567	0,968	-1,499	-60,76
24. Фондовіддача	10,917	15,051	19,652	6,966	-3,951	-36,19
25. Чисельність працівників, тис. чол.	633	585	581	510	-123	-19,43

Наведені результати в табл. 2.5 свідчать про те, що ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» в 2023 році збільшив чистий прибуток в абсолютному вираженні на 20 714

тис. грн. порівняно з 2020 роком, що свідчить про покращення ефективності діяльності. Проте порівняно з 2022 роком чистий прибуток в 2023 році зменшився на 76,58%, що є негативним. Також зазначимо, що отримання підприємством чистого збитку в 2020 році пояснюється збитковістю Дочірнього підприємства "Теплокомуненерго "Маяк", сума збитку якого становила в 2020 році 5546 тис.грн.

Відзначимо, що загальний капітал підприємства протягом 2020-2023 років збільшився на 147442,5 тис. грн. (63,35%). При цьому величина оборотних активів збільшилась на 127 773,5 тис. грн., а необоротних активів збільшилась на 19 669 тис. грн. Власний капітал підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» протягом аналізованого періоду збільшився на 173562,5 тис. грн. або на 150,15%. При цьому поточні зобов'язання зменшились на 6151 тис. грн., а довгострокові зобов'язання зменшились на 19 969 тис. грн.. Динаміка цих показників показує, що підприємство прямує до посилення фінансової стійкості за рахунок збільшення власних коштів. Хоча доцільно зазначити, що в 2023 році поточні зобов'язання збільшились на 6807,5 тис. грн. порівняно із 2022 роком.

Показники платоспроможності підприємства загалом відповідають нормативним значенням. Коефіцієнт покриття протягом 2020-2023 років збільшився на 79,19%, що є позитивним, адже характеризує спроможність підприємства покривати поточні зобов'язання за рахунок оборотних активів. Коефіцієнт швидкої ліквідності також мав тенденцію до збільшення і в 2023 році порівняно з 2020 роком збільшився на 90,46%, що є позитивним. Коефіцієнт абсолютної ліквідності відповідає нормативному значенню і в 2023 році також збільшився на 74,52%, що є позитивним.

Показники фінансової стійкості підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» показують про зменшення залежності від інвесторів і кредиторів. Оптимальне (рекомендоване) значення коефіцієнта автономії більше 0,5. І в 2023 році порівняно із 2020 роком коефіцієнт автономії збільшився на 53,12%.

Коефіцієнт фінансової залежності – показник обернений до коефіцієнта автономії. Зменшення показника на 34,69% характеризує зменшення частки запозичених коштів у фінансуванні підприємства, що також підтверджує покращення фінансової стійкості.

Аналізування рентабельності підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» свідчить про наступне. Протягом 2020-2023 років спостерігається збільшення рентабельності продаж на 16,59% та рентабельності активів – на 5,796%, що є позитивним. Проте доцільно зазначити, що за період 2022-2023 років показники рентабельності зменшились, що свідчить про погіршення ефективності діяльності підприємства в 2023 році.

Оцінюючи показники ділової активності підприємства виявили такі тенденції. Коефіцієнт оборотності активів протягом 2020-2023 років зменшився на 50,10%, що свідчить про уповільнення оборотності капіталу підприємства і є негативним. Фондовіддача у 2020 році становила 10,917 грн. основних засобів на 1 грн. чистого доходу, а у 2023 році – 6,966 грн. Показник зменшився на 36,19%, що є негативним явищем, оскільки погіршилась ефективність використання основних засобів. Коефіцієнт оборотності власного капіталу ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» у 2020 році показник становив 2,467, а у 2023 році зменшився до 0,968. Отже, ефективність використання власного капіталу на підприємстві погіршилась на 60,76%.

Загалом, оцінюючи фінансово-економічну діяльність підприємства протягом 2020-2023 років, зазначимо, що за 2020-2022 роки спостерігалось підвищення ефективності розвитку підприємства, а в 2023 році економічна ситуація підприємства значно погіршилась.

2.3 Оцінювання економічної безпеки підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»

Проведемо оцінювання економічної безпеки підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за методикою відображеною у п. 1.4. При цьому використовуємо і підхід В.Ю. Халіною [57]. Цей підхід передбачає групування функціональних складників економічної безпеки: фінансовий, техніко-технологічний, інтелектуально-кадровий, політико-правовий та екологічний. Відповідно до цього, сформовано систему показників оцінки рівня економічної безпеки (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Показники оцінювання рівня економічної безпеки підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2020–2023 роки

Показники	Роки				Коефіцієнт росту
	2020	2021	2022	2023	
1	2	3	4	5	6
Фінансовий складник					
1. Коефіцієнт автономії	0,497	0,664	0,742	0,761	1,531
2. Коефіцієнт фінансування	1,014	0,506	0,348	0,315	0,311
3. Коефіцієнт покриття	2,297	2,846	4,013	4,116	1,792
4. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	4,236	4,139	3,739	3,163	0,747

Продовження таблиці 2.6

1	2	3	4	5	6
5. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	2,993	4,555	6,043	2,574	0,86
6. Рентабельність діяльності	11,656	13,439	33,271	28,252	2,424
Техніко-технологічний складник					
1. Коефіцієнт виробничої потужності	2,672	2,457	2,873	2,561	0,958
2. Коефіцієнт зносу	0,629	0,668	0,636	0,638	1,014
3. Фондовіддача	10,917	15,051	19,652	6,966	0,638
4. Коефіцієнт інтенсивного використання обладнання	0,765	0,861	0,879	0,712	0,931
Інтелектуально-кадровий складник					
1. Коефіцієнт плинності кадрів	0,038	0,075	0,007	0,122	3,211
2. Продуктивність праці	450,48	656,55	1109,83	548,75	1,218
3. Фондоозброєність праці	62,30	71,33	91,21	115,89	1,86
4. Коефіцієнт співвідношення висококваліфікованих та кваліфікованих працівників	0,324	0,331	0,352	0,343	1,059
Екологічний складник					
1. Коефіцієнт перевищення нормативного обсягу викидів шкідливих речовин в атмосферу	0,765	0,752	0,814	0,819	1,071
2. Коефіцієнт шкідливого впливу	0,655	0,642	0,752	0,785	1,198
Енергетичний складник					
1. Коефіцієнт енергоефективності	1,117	1,126	0,897	0,865	0,774
2. Коефіцієнт корисного використання енергії	0,798	0,811	0,675	0,668	0,837

Продовження таблиці 2.6

1	2	3	4	5	6
Інформаційний складник					
1. Коефіцієнт досвіду роботи персоналу	0,523	0,535	0,598	0,611	1,168
2. Коефіцієнт правової захищеності інформації	0,564	0,598	0,406	0,454	0,805
3. Коефіцієнт програмної захищеності інформації	0,750	0,756	0,514	0,569	0,759
Інноваційний складник					
1. Коефіцієнт раціоналізаторської активності	0,134	0,146	0,151	0,153	1,142
2. Коефіцієнт фінансування інноваційної діяльності	0,127	0,132	0,135	0,135	1,063
3. Коефіцієнт інноваційності продукції	0,156	0,168	0,173	0,178	1,141

Розраховані показники показують погіршення економічної безпеки підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за такими складовими: екологічний, енергетичний, інформаційний та за окремими показниками фінансового складника.

Оцінюючи фінансовий складник, доцільно зазначити про покращення платоспроможності підприємства протягом 2020-2023 років та рентабельності протягом 2020-2022 років, але погіршення рентабельності в 2023 році. Техніко-технологічний складник та інтелектуально-кадровий складник економічної безпеки також покращився протягом 2020-2022 років, але значно погіршився в 2023 році. Екологічний складник погіршився за рахунок збільшення коефіцієнта перевищення нормативного обсягу викидів шкідливих речовин в атмосферу 1,071 рази та коефіцієнта шкідливого впливу в 1,198 рази. Енергетичний складник також мав тенденцію до погіршення за рахунок зменшення коефіцієнта енергоефективності в 0,803 рази та коефіцієнта корисного використання енергії в

0,774 раз. Інформаційний складник економічної безпеки підприємства мав збільшення за рахунок збільшення коефіцієнту досвіду роботи персоналу в 1,168 рази та зменшення за рахунок зменшення коефіцієнта правової захищеності інформації в 0,805 раз та коефіцієнта програмної захищеності інформації в 0,759 раз. Інноваційний складник економічної безпеки підприємства збільшився за рахунок усіх складових показників. Доцільно підкреслити, що в умовах військових дій найбільш важливим є фізична безпека підприємства, яка гарантує розвиток усіх інших складових.

Узагальнення усіх складових економічної безпеки в інтегральний показник економічної безпеки відображено у табл. 2.7 і на рис. 2.1.

Таблиця 2.7 – Інтегральне оцінювання рівня економічної безпеки підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2020–2023 роки

Показники	Роки				Темп приросту, %
	2020	2021	2022	2023	
1	2	3	4	5	6
Рівень фінансової безпеки	0,873	0,852	0,865	0,832	-4,69
Рівень техніко-технологічної безпеки	1,167	1,214	1,231	0,981	-15,94
Рівень інтелектуально-кадрової безпеки	1,362	1,395	1,423	1,123	-17,55
Рівень екологічної безпеки	0,875	0,896	0,741	0,732	-16,34
Рівень енергетичної безпеки	1,131	1,217	0,764	0,741	-34,48
Рівень інформаційної безпеки	0,785	0,853	0,517	0,506	-35,54
Рівень інноваційної безпеки	1,143	1,165	1,184	1,188	3,94
Рівень економічної безпеки підприємства	1,048	1,085	0,961	0,872	-16,79

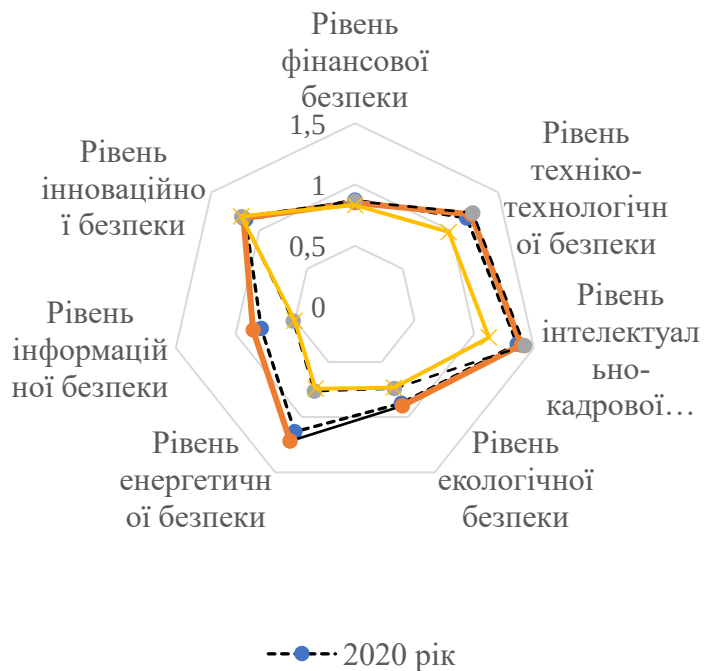

Рисунок 2.1 – Радар економічної безпеки підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»

За результатами табл. 2.7 та рис. 2.1 видно, що рівень економічної безпеки підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» погіршився на 16,79%. Особливе значне погіршення спостерігається саме в 2023 році. Безумовно, для забезпечення економічної безпеки підприємства насамперед необхідно створювати стабільне військове, політичне та фінансово-економічне середовище в країні, в якій розвивається підприємство ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» і забезпечити насамперед фізичну безпеку підприємства.

Висновки до другого розділу

Розкрили стан, тенденції та перспективи розвитку машинобудування. Однією з базових галузей будь-якої економіки є машинобудування. Здебільшого, машинобудування, будучи основою будь-якої економіки, є й основою для розвитку НТП, визначаючи динаміку розвитку не тільки суміжних галузей, а й усієї економіки в цілому. У недавньому минулому Україна була однією з провідних машинобудівних держав у світі. У промисловому машинобудуванні в Україні домінує розгалужена мережа машинобудівних підприємств, які займаються виробництвом гірничошахтного обладнання, залізничного рухомого складу, сільськогосподарського обладнання, турбогвинтів, газових турбін, верстатів, авіаційних двигунів, приладів для легкої та харчової промисловості. Проте протягом останніх п'яти років в структурі машинобудівного комплексу відбулися вагомі зміни: скорочення обсягів виробництва в сторону зростання обсягів виробництва інших машин і устаткування спеціального призначення з 32% у структурі у 2016 р. до 39% у 2021 р.. Характеризуючи особливості розвитку машинобудування в Україні слід відмітити перш за все відставання від індустріально розвинених країн. Частка продукції машинобудування у загальному обсязі продукції української переробної промисловості демонструє скорочення за 2016-2022 роки (з найвищим показником 11,8% у 2019 р., 10,2% у 2016 р. та 9,2% за січень-вересень 2022 р.). Такий стан не відповідає рівню економічно розвинених країнах світу, де цей показник коливається у межах 30-50%.

Проведений аналіз довоєнних тенденцій розвитку та оцінка впливу військових дій на розвиток галузей машинобудування довели його значну стресостійкість та адаптивність до жорстких умов функціонування. Українське машинобудування є тією галуззю промисловості, в якій міститься значний потенціал і відповідне ресурсне забезпечення, розвиток якої сприяє зростанню інших галузей та має високі показники ефективності (додана вартість, обсяги

виробництва, інвестиційна привабливість), характеризується значною інноваційною спроможністю та має соціальне значення (створення робочих місць з високим рівнем оплати праці). Незважаючи на гостроту проблем, які сьогодні постали перед машинобудівним бізнесом – ризики ведення господарської діяльності, скорочення попиту, недостатність замовлень, відтік кадрів, ускладнена логістика, зростання цін на сировину та багато інших, галузь має значні перспективи відродження. Стратегічними інструментами повоєнного відновлення галузі можуть стати впровадження перевірених в інших країнах інструментів промислової політики (мережі індустріальних парків, стимулювання кластерного руху, сприяння партнерству з іноземними виробниками), підтримки експортної діяльності та диверсифікації виробництва, впровадження стимулюючих та компенсаційних механізмів на державному, регіональному та місцевому рівнях; розширення внутрішнього попиту на вітчизняну машинобудівну продукцію у повоєнному відновленні.

Об'єктом дослідження є підприємство ПрАТ «Вінницький завод «Маяк», яке має потужну історію машинобудівного підприємства. У 1997 році була зареєстрована торгова марка «Термія», під якою виготовляється продукція підприємства. Основними видами діяльності товариства є: виробництво електричних побутових приладів; виробництво радіаторів і котлів центрального опалення; виробництво інших готових металевих виробів; торгівля автомобілями та легковими автотранспортними засобами, технічне обслуговування та ремонт автотранспортних засобів; оптова торгівля іншими машинами та устаткуванням, роздрібна торгівля побутовими електротоварами, радіо- та теле-апаратурою; оптова торгівля побутовими електротоварами й електронною апаратурою побутового призначення для приймання, записування, відтворювання звуку й зображення; виробництво машин і устаткування для сільського та лісового господарства.

У складі ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» на сьогодні налічується 4 дочірніх підприємства: ДП «Зовнішньоекономічна фірма «Маяк», ДП «Житлово-експлуатаційна контора», ДП «Теплокомуненерго Маяк», ДП «Автомобіліст «Маяк», а також 3 товариства з обмеженою відповідальністю: ТОВ «Теплокомуненерго «Маяк ЛТД», ТОВ «Культурно-спортивний комплекс «Маяк ЛТД», «Лікувально-оздоровчий спортивний комплекс «Маяк ЛТД». З метою підвищення конкурентоспроможності своєї продукції, ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» в останній час перейшло на комплектуючі імпортного виробництва. Основні країни постачальники комплектуючих: Китай, Німеччина, Італія, Угорщина, Польща, Туреччина. В 2024 році ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» планує утримати власні позиції ринку збуту продукції власного виробництва як за рахунок проведення маркетингових заходів, так і за рахунок розширення асортименту і встановлення гнучкої системи ціноутворення.

Проведене оцінювання фінансово-економічної діяльності ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» засвідчує, що в 2023 році збільшився чистий прибуток в абсолютному вираженні на 20 714 тис. грн. порівняно з 2020 роком, що свідчить про покращення ефективності діяльності. Проте порівняно з 2022 роком чистий прибуток в 2023 році зменшився на 76,58%, що є негативним. Відзначимо, що загальний капітал підприємства протягом 2020-2023 років збільшився на 147442,5 тис. грн. (63,35%). При цьому величина оборотних активів збільшилась на 127 773,5 тис. грн., а необоротних активів збільшилась на 19 669 тис. грн. Власний капітал підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» протягом аналізованого періоду збільшився на 173562,5 тис. грн. або на 150,15%. При цьому поточні зобов'язання зменшились на 6151 тис. грн., а довгострокові зобов'язання зменшились на 19 969 тис. грн.. Динаміка цих показників показує, що підприємство прямує до посилення фінансової стійкості за рахунок збільшення власних коштів. Хоча доцільно зазначити, що в 2023 році поточні зобов'язання збільшились на 6807,5 тис. грн. порівняно із 2022 роком. Загалом, оцінюючи

фінансово-економічну діяльність підприємства протягом 2020-2023 років, зазначимо, що за 2020-2022 роки спостерігалось підвищення ефективності розвитку підприємства, а в 2023 році економічна ситуація підприємства значно погіршилась.

Оцінювання економічної безпеки підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за інтегральною методикою показало погіршення економічної безпеки підприємства за такими складовими: екологічний, енергетичний, інформаційний та за окремими показниками фінансового складника. Оцінюючи фінансовий складник, доцільно зазначити про покращення платоспроможності підприємства протягом 2020-2023 років та рентабельності протягом 2020-2022 років, але погіршення рентабельності в 2023 році. Техніко-технологічний складник та інтелектуально-кадровий складник економічної безпеки також покращився протягом 2020-2022 років, але значно погіршився в 2023 році. Екологічний складник погіршився за рахунок збільшення коефіцієнта перевищення нормативного обсягу викидів шкідливих речовин в атмосферу 1,071 рази та коефіцієнта шкідливого впливу в 1,198 рази. Енергетичний складник також мав тенденцію до погіршення за рахунок зменшення коефіцієнта енергоефективності в 0,803 рази та коефіцієнта корисного використання енергії в 0,774 раз. Інформаційний складник економічної безпеки підприємства мав збільшення за рахунок збільшення коефіцієнту досвіду роботи персоналу в 1,168 рази та зменшення за рахунок зменшення коефіцієнта правової захищеності інформації в 0,805 раз та коефіцієнта програмної захищеності інформації в 0,759 раз. Інноваційний складник економічної безпеки підприємства збільшився за рахунок усіх складових показників. Доцільно підкреслити, що в умовах військових дій найбільш важливим є фізична безпека підприємства, яка гарантує розвиток усіх інших складових.

3 УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА ПРАТ «ВІННИЦЬКИЙ ЗАВОД «МАЯК»»

3.1 Використання міжнародного досвіду в удосконаленні управління економічною безпекою підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»

Сучасна ситуація на вітчизняному та світовому ринках характеризується ускладненням комерційних схем, використанням комплексних продуктів, посиленням конкуренції між компаніями. Грошові та фінансові потоки, рух капіталу, управління ресурсами та персоналом стає все більш складним завданням, пов'язаним із зростанням обсягів звітності та документообігу, збільшенням швидкості інформаційних потоків. Зазначені фактори посилюють економічні ризики, що залишаються на досить високому рівні. Якщо раніше для шахрайських дій у сфері підприємництва були характерні досить очевидні і примітивні способи обману, то сьогодні вони стали більш складними і витонченими. До цього призводить незадовільне керівництво, слабка кадрова політика, а також складності з пошуком інформації по конкретній компанії або підприємству. Упереджена і неправдива інформація широко поширена, оскільки більшість вітчизняних засобів масової інформації залежить від політичних та економічних зв'язків власників. Таким чином, сучасні підприємства стикаються як із зовнішніми, так із внутрішніми факторами виникнення кризи, які проявляються у наступному: зниження кількості обігових грошей і труднощі з отриманням кредитів; зміна напрямків діяльності компанії і організаційної структури; зниження заробітної плати працівників і загального рівня життя; відсутність повного завантаження працівників; загострення відносин між співвласниками підприємства; збільшення випадків невиконання договірних обов'язків контрагентів і збільшення заборгованостей; зниження фінансування заходів, спрямованих на забезпечення економічної безпеки підприємства. Натомість

високий рівень економічної безпеки дає можливість підприємствам будь-якої країни здійснювати ефективно та надійно економічну діяльність та підвищувати конкурентні позиції [89].

Для політики розвинутих країн характерна розробка стратегічних планових документів щодо зміцнення безпеки підприємств та країни в цілому. При цьому суб'єкти підприємницької діяльності мають важливу місію у економічній та соціальній діяльності країни, а рівень їх захищеності, безпосередньо, залежить від впливів чинників зовнішнього середовища. Розуміючи важливість результатів діяльності підприємства та їх рівень економічної безпеки більшість економічно розвинутих країн світу за останні роки зняли переважну більшість адміністративно-законодавчих обмежень та створили сприятливі фінансово-економічні умови діяльності, а також запровадили ряд податкових стимулів [90]. Отже, враховуючи міжнародний досвід, зробимо аналіз особливостей забезпечення економічної безпеки підприємств на макро- та макрорівнях в найбільш економічно розвинутих країнах (див. табл. 3.1). Таким чином, підприємства в силу своїх власних національних, релігійних, культурних факторів, мають свої специфічні засоби досягнення економічної безпеки підприємства. Спільним у них є те, що вони діють на базі постулатів: наукові знання є ключем в майбутнє; технології є двигуном розвитку економічної безпеки підприємств; відповідальність керівників компаній полягає у заохоченні розвитку технологій та науки [90]. Багато країн головну увагу концентрують на розробці теоретико-прикладних засад підвищення економічної безпеки підприємства та формуванню засад сприятливого середовища діяльності. Найбільших результатів в цій сфері вдалось досягти підприємствам з США, Японії, Німеччини. Дослідивши передовий світовий досвід розвинутих країн світу відносно організації економічної безпеки підприємств, можна стверджувати, що найефективнішими інструментами забезпечення економічної безпеки підприємств є удосконалення законодавчої бази, здійснення постійних заходів з профілактики загроз,

проведення політики ефективного використання персоналу, використання інновацій у всіх напрямках економічної діяльності підприємства.

Таблиця 3.1 – Особливості забезпечення економічної безпеки підприємств у розвинених країнах

Країна	Окремі заходи з економічної безпеки підприємств	
	На макрорівні	На мікрорівні
1	2	3
Німеччина	- урядом створені національні спецслужби для контролю за ситуацією на економічно важливих об'єктах країни; - чинне законодавство щодо збереження та нерозголошення комерційної таємниці ставить в обов'язок кожної особи, якій вона стала відомою в силу її службового становища чи трудових відносин; - населення своїм громадянським обов'язком вважає поінформувати відповідні органи про правопорушення і отримують за це належну грошову винагороду.	- контрольно розвідувальні підрозділи, які у взаємодії з приватними охоронно-детективними агентствами виконують функції безпеки як щодо фірми, так і щодо її керівництва й окремих працівників і клієнтів; - приватні агентства допомагають в отриманні оперативно-значущої інформації про вчинені чи ті, що плануються, правопорушення як на фірмі, так і на загальнодержавному рівні; - співробітники спецслужб і детективних агентств здійснюють постійний моніторинг ситуації на спільних підприємствах і вивчають поведінку іноземних громадян щодо дотримання ними вимог закону та інтересів бізнесу.
Франція	- державні органи співпрацюючи з приватними правоохоронцями, спрямовують свої зусилля на боротьбу зі зловживаннями торговою маркою, виявлення фактів недобросовісної конкуренції, на промислове шпигунство та контршпигунство, а також заходи безпеки в банківській системі; - у сфері безпеки персональних комп'ютерів і боротьби з комп'ютерною злочинністю діють десятки правових актів, які детально регулюють статус суб'єктів інформаційної діяльності, режим інформаційного обміну і підключення до загальних інформаційних систем, автоматизованих банків даних;	- власники промислово-торгівельних та фінансово-кредитних установ формують системи безпеки через створення власних або залучення підприємницьких детективно-охоронних агентств; - комплектування штату приватних агентств особами з числа громадян Франції або ж Євросоюзу, що унеможливило здійснення розвідувальних заходів представниками інших країн; - на спеціалістів служб безпеки покладено перевірка та відбір персоналу, що приймається на роботу, збирання відомостей про родинні, дружні та інші зв'язки

Продовження таблиці 3.1

1	2	3
	- високий рівень технічної оснащеності дозволяє систематично виявляти акти промислового шпигунства відносно компаній – іноземних конкурентів французьких фірм.	працівників, контроль за звільненням персоналом, особливо, якщо він має доступ до конфіденційних відомостей; - працівники служб безпеки проводять моніторинг міри ризику інформаційної діяльності насамперед там, де існує небезпека несанкціонованого проникнення в масиви даних; - визначення та перевірку осіб, що мають можливість такого доступу, об'єкти їх впливу і використовувані при цьому методи, а також розробляють способи протидії та мінімізації широкого спектру загроз і небезпек французькому бізнесу.
Японія	- об'єднання Торгово-промислової палати та асоціації корпоративних керівників у формуванні економічної безпеки бізнесу; - держава враховує інтереси бізнесу і намагається передбачити ймовірні відповідні заходи урядів-конкурентів і реакцію як своїх, так і закордонних ТНК, на ті чи інші кроки; - економічна розвідка заснована на ефективному розподілі ролей між великим числом організацій орієнтованих на експорт; - підтримка державними органами узгоджених дій між усіма суб'єктами ринку, що дозволяє зберігати високий рівень економічної безпеки.	- відсутність законів, які передбачають відповідальність за розголошення комерційної таємниці, що пов'язано з вихованням у співробітників почуття патерналізму, коли вони вважають себе членами однієї сім'ї; - на департаменти кадрів, наявних у кожній японській фірмі, покладається контроль за неухильним дотриманням режиму секретності, який ґрунтується на кодексі поведінки службовців; - забороняють передавати стороннім особам відомості, що містять комерційну таємницю; укладати угоди, які можуть підірвати довіру до компанії з боку клієнтів; - влаштовуватися без дозволу керівництва на роботу за сумісництвом; навмисне наносити економічний збиток; давати і отримувати хабарі.
	- широкомасштабна система державної підтримки безпеки бізнесу; - за підтримки держави понад 500 корпорацій регулярно обмінюються інформацією з найбільш актуальних питань національної та економічної безпеки;	- найбільшим попитом користуються програми профілактики і боротьби з економічними злочинами у взаємодії правоохоронних органів країни з державними та приватними установами охоронних і детективних бюро;

Продовження таблиці 3.1

1	2	3
США	- держава забезпечує захист секретної інформації на базі жорстких стандартів, вимог і процедур по захисту цінної науково-технічної, технологічної та комерційної інформації приватного сектора; - мікроекономічна розвідка ведеться державними службами в інтересах американських корпорацій і в їх боротьбі з іноземними конкурентами; - користуючись можливостями спецслужб, корпорації отримують високі конкурентні переваги.	- характерною особливістю американського бізнесу є тенденція безконфліктного вирішення проблем у сфері економічної безпеки; - якщо фірма має місячний дохід понад 10 тис. доларів, а штат фірми перевищує три людини, то один із співробітників зобов'язаний займатися, крім усього іншого, питаннями безпеки; - майбутні співробітники служби безпеки, зазвичай одержують 8-годинний тренінг до початку виконання своїх обов'язків і 40-годинний тренінг протягом 9 перших днів роботи; - конфіденційна інформація розбивається на блоки, кожному блоку присвоюється свій код, а для кожного співробітника розробляється картка-припис з переліком тих кодів, з яких він може отримати інформацію, необхідну для нормального виконання його посадових обов'язків.

Системи забезпечення інформаційної безпеки розвинених країн можуть слугувати моделями для створення такої в Україні. Причому, створення системи безпеки та вдосконалення законодавства в сфері інформаційної безпеки стає все більш актуальною. Особливо актуальна ця проблема для населення, що все більш активно бере участь в процесах комп'ютеризації, в системах та мережах Інтернету і як користувача, і як активного учасника в обміні інформацією. Встановлення правових основ захисту комерційної таємниці та іншої конфіденційної інформації, що має комерційну цінність, є важливим елементом юридичного забезпечення підприємницької діяльності. У більшості економічно розвинених країн законодавство, що регулює правовий режим комерційної таємниці та встановлює

відповідальність за її неправомірне використання, являє собою досить розвинений нормативний масив, формування якого здійснюється як на основі національних правових традицій, так і у відповідності з сучасними стандартами міжнародної торгівлі [79]. Вивчення досвіду економічного господарювання розвинутих країн світу доводить загальновизнаний факт, що саме технологічна революція є одним з тих факторів, які забезпечили цим країнам стабільний розвиток. В умовах глобальної конкуренції інноваційний фактор визначає парадигму економічного розвитку і сутність поняття економічної безпеки. Економічна безпека – це сукупність умов, при яких зберігається здатність генерувати інноваційні зрушення в економіці з метою забезпечення і захисту стабільного економічного розвитку, протистояння зовнішнім економічним загрозам. Якісне зростання економіки забезпечується: великими структурними зрушеннями та становленням інтенсивної моделі економічного росту при послідовному збільшенні частки наукомістких галузей промисловості, оновлення виробничої бази за рахунок застосування ресурсо – і енергозберігаючої технології, розвитком електроніки та її впровадженням у всі виробничі і невиробничі процеси (електронізація та комп'ютеризація економіки), революційними змінами в комунікаційних системах і переходом до моделі інформаційного суспільства. У розвинених країнах сучасні технології виробництва будь-якої продукції змінили свою сутність: стало вигідніше збільшувати обсяги виробництва, а обсяги надання послуг виробничого і невиробничого характеру, революційно зросла продуктивність праці, підвищилися кваліфікаційні вимоги до робочої сили. З точки зору перспективи економічного розвитку опосередкованою вигодою від інноваційної діяльності стає створення робочих місць на нових виробництвах (підприємствах) в результаті комерціалізації технологій (створення комерційного продукту) і отримання значної кількості патентів представниками традиційних виробничих галузей промисловості в протигагу галузях високих технологій [91]. Одним з пріоритетних напрямків у діяльності іноземних спецслужб стало проведення

економічної розвідки, під якою в широкому розумінні мається на увазі комплексне сприяння спеціальними силами і засобами зовнішньоекономічного курсу держави і комерційної діяльності приватноправових кіл. Одночасно з проведенням економічної розвідки спецслужби здійснюють заходи з протидії аналогічних дій з боку інших іноземних держав, в тому числі спрямовуються у сферу приватного бізнесу [89]. Такий збіг інтересів держави і приватного сектора створює сприятливі умови для активного використання спецслужбами служб безпеки фірм, приватних розшукових та охоронних агентів для вирішення наступних завдань:

- вивчення конкретних осіб з числа співробітників іноземних фірм, що виходять на місцевий ринок, у відношенні яких є дані про їх належність іноземним спецслужбам;
- створення умов для проведення спецслужбами активних заходів з позицій приватних фірм;
- здійснення контрольних розвідувальних заходів щодо виявлення агентури і розвідників іноземних спецслужб на каналах зовнішньоекономічних зв'язків. Для цього, наприклад, у навчальних закладах, в яких ведеться підготовка фахівців для служб безпеки банків, фірм, підприємств, у разі виходу їх на зовнішньоекономічні організації, слухачів в обов'язковому порядку знайомлять з особливостями діяльності відповідних розвідувальних служб, навчають прийомам виявлення їх агентів.

Держави прагнуть захистити цінну науково-технічну та іншу інформацію від іноземних конкурентів і регламентувати форми та методи захисту цінної інформації приватного сектора. При цьому слід мати на увазі, що у сфері інформаційної безпеки інтереси бізнесу і держави, як і в інших сферах збігаються. І державні, і приватні органи, служби та організації доповнюють один одного в цілях захисту національних інтересів з метою посилення геополітичного становища і авторитету держави, а також підвищення якості життя населення. Проведення кадрової політики в галузі захисту комерційної таємниці має важливе,

вирішальне значення при удосконаленні економічної безпеки підприємства. Вміння правильно керувати співробітниками, підбирати кваліфіковано кадри, забезпечити захист інформації цінується дуже високо. Важливе значення має психологічний аспект. Вже при прийомі співробітника служби економічної безпеки необхідно досконально вивчити його характер, оточення, минуле, сім'ю. Крім простого анкетування, проводиться ряд тестів на професійну придатність, визначаються позитивні і негативні риси характеру, іноді проводиться навіть графологічна експертиза. Таким чином, можливість попадання в службу економічної безпеки осіб, невідповідних даної професії практично виключається зовсім. Великий вплив на працівника має матеріальне забезпечення. За гарної зарплати працівників на підприємстві існує менша ймовірність розкрадання інформації, що представляє цінність для конкурентів. Важливим аспектом є моральний вплив на співробітників. Також держава повинна активізувати створення незалежних засобів масової інформації, які бережуть власну репутацію та надають достовірну інформацію, що дозволить компаніям уникнути багатьох неприємностей і забезпечити належний рівень власної економічної безпеки. З метою підвищення ефективності економічної безпеки підприємств державі доцільно сприяти і підтримувати взаємодію між державними правоохоронними органами та приватними охоронними структурами і розглядати їх як партнерів у боротьбі з економічною злочинністю. Створення на їх базі штабних підрозділів з заміщенням певних посад чинним резервом відповідних правоохоронних органів по зв'язку дозволило б забезпечити відповідний рівень захисту інформації при проведенні спільних заходів. Враховуючи, що служби економічної безпеки підприємств поповнюються в основному за рахунок звільнених у відставку або у запас співробітників спецслужб і правоохоронних органів, відомств, де вони працювали, держава зобов'язана піклуватися про їх подальше працевлаштування. Полегшити процес адаптації до нових умов, дати відчуття, що відомство, якому вони чесно прослужили багато років, це гарантія того, що кращі її кадри завжди

будуть носіями загальнонаціональних інтересів. Саме таку політику проводять державні органи індустріально розвинутих країн, де ветерани спецслужб продовжують перебувати під їх опікою, де створюються найбільш сприятливі умови для їх об'єднання і вони залишаються на службі інтересів держави. З метою створення сприятливих умов для розвитку структур безпеки підприємництва та створення ефективних механізмів взаємодії з ними з боку органів державної влади і управління доцільно на законодавчому рівні стимулювати процес формування недержавної системи безпеки. Коректне і найбільш повне втілення в життя практики вироблення законодавчої основи регулювання відносин у сфері безпеки підприємницької діяльності вимагає обов'язкової участі у цьому процесі підприємницьких служб як основного замовника цього виду діяльності на ринку товарів і послуг.

Розглянувши детально провідний досвід підприємств розвинених країн вважаємо за доцільне інтегрувати окремі заходи з економічної безпеки підприємств Франції, зокрема:

- власники підприємства формують систему безпеки через створення власних або залучення підприємницьких детективно-охоронних агентств;
- комплектування штату приватних агентств особами з числа громадян України, що унеможливило здійснення розвідувальних заходів представниками інших країн;
- на спеціалістів служб безпеки покладено перевірка та відбір персоналу, що приймається на роботу, збирання відомостей про родинні, дружні та інші зв'язки працівників, контроль за звільненим персоналом, особливо, якщо він має доступ до конфіденційних відомостей;
- працівники служби безпеки проводять моніторинг міри ризику інформаційної діяльності насамперед там, де існує небезпека несанкціонованого проникнення в масиви даних;

- визначення та перевірку осіб, що мають можливість такого доступу, об'єкти їх впливу і використовувані при цьому методи, а також розробляють способи протидії та мінімізації широкого спектру загроз і небезпек українському бізнесу;

- державні органи співпрацюючи з приватними правоохоронцями, спрямовують свої зусилля на боротьбу зі зловживаннями торговою маркою, виявлення фактів недобросовісної конкуренції, на промислове шпигунство та контршпигунство.

Отже, світовий досвід показує, що створення сприятливих умов для економічної безпеки підприємств сприяє підвищенню ефективності наукової й інноваційної діяльності, що є пріоритетним завданням державної інноваційної політики розвинених країн, адже вплив науково-технічної та інноваційної сфер на розвиток і зростання економічної системи набуває на сучасному етапі вирішального значення. Основним змістом державного регулювання економічної безпеки підприємств стає саме координація злагодженої роботи усіх ланок господарського механізму, налаштованого на виробництво конкурентоспроможної високотехнологічної інноваційної продукції та підвищення добробуту населення.

3.2 Організаційні засади удосконалення управління економічною безпекою підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»

З огляду на те, що отримані розраховані значення рівня економічної безпеки підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» мають недоліки у екологічній, енергетичній, інформаційній, фінансовій та інтелектуально-кадровій складовій виникає необхідність у розробці адекватного алгоритму організації забезпечення економічної безпеки підприємства, яка б характеризувалася гнучкістю та адаптивністю до мінливих ринкових умов та можливістю настроювання на конкретні умови, специфіку роботи підприємства та бажаний результат.

На підприємстві ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» існує відділ економічної

безпеки, який підпорядкований директору і до складу якого входять: керівник, економіст, юрист-консультант з питання безпеки, ризик-менеджер, маркетолог та підрозділ охорони.

З огляду на військовий стан в Україні, необхідність посилення безпеки вважаємо, що потрібно додатково ввести до існуючого відділу економічної безпеки новий відділ, який буде складатися з 2 фахівців, а саме: відділ розвідки та контррозвідки. Головними функціями відділу буде:

- забезпечення стратегічного менеджменту підприємства, його генеральної, зокрема, маркетингової стратегії;

- забезпечення інформацією попереджувального характеру, інформацією, що надає конкурентні переваги, інформацією, що дає змогу ухвалювати раціональні рішення, адекватні до оперативної обстановки, що складається в умовах навколишнього конкуренто-агресивного середовища;

- для захисту і забезпечення безпеки суб'єкта підприємницької діяльності від груп ризиків, що виникають внаслідок негативної дії супротивного оточення на суб'єкт захисту, основними з яких є протиправна діяльність конкурентів, кримінальних структур, прояв фактів промислового (комерційного) шпигунства, шахрайства та інших ворожих діянь.

Діяльність, направлена на забезпечення комерційного успіху підприємства, здійснювана з метою придбання тактичної чи конкурентної переваги над потенційним супротивником, виявлення можливих ризиків і нових можливостей для підприємства і управління ними – ось що таке реальна розвідувальна діяльність. Віднесення функцій конкурентної розвідки до компетенції відділу безпеки правомірне, коли конкурент намагається здійснити насильницьке придушення компанії, що полягає у злочинних посяганнях на майно, життя і здоров'я персоналу підприємства, і є помилковим, коли йдеться про конкурентний вплив або стандартну конкурентну боротьбу некримінальними методами. В останньому випадку дії, що можливо представляють для компанії істотну

небезпеку, не підпадають під компетенцію служби безпеки і залишаються поза полем її зору. Проаналізовані етапи алгоритму формування системи економічної безпеки підприємства та визначена можлива структура служби дає можливість визначитись з суб'єктами і об'єктами економічної безпеки. Об'єкт і суб'єкт системи забезпечення економічної безпеки підприємства тісно взаємопов'язані. Стабільний і високопродуктивний економічний стан підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» виступає об'єктом для системи забезпечення економічної безпеки.

Ресурси ж підприємства: матеріальні, фінансові, інформаційні, кадрові та інші, виступають конкретними об'єктами захисту. Нова система економічної безпеки на підприємстві ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» повинна працювати у двох режимах – звичайному і надзвичайному. У звичайному режимі коли все відбувається без суттєвих загроз для роботи організації, система виконує профілактичні та інформаційні функції. Ведеться робота щодо прогнозування та попередження загроз, а робота усіх структурних підрозділів підприємства ведеться на звичайному рівні. Під час виникнення локальних загроз проводиться їх вирішення у робочому темпі.

Основні загрози локального характеру для підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» зазначені нижче:

- періодичні зміни у динаміці;
- поява недобросовісних конкурентів;
- зміни чинного законодавства;
- плінність кадрів;
- перебої з постачанням необхідної для виробництва сировини.

Під час надзвичайних ситуацій можуть виникати дуже серйозні загрози з високою ймовірністю шкоди для підприємства. У такому випадку на підприємстві ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» в складі системи економічної безпеки, повинна бути група високо кваліфікованих працівників, що мають бути обізнані у найбільш

широкому колі проблем і способами їх подолання. Заключним етапом формування системи економічної безпеки підприємства є впровадження заходів щодо ефективного контролю за діяльністю відділу. Систему контролю потрібно будувати враховуючи специфіку роботи підприємств хлібопекарської промисловості. Якщо впродовж певного часу результати роботи по забезпеченню економічної безпеки підприємства визначаються як не задовільні, тоді варто повернутися до етапу розробки економічно доцільного проекту. У довгостроковій перспективі впровадження ефективної системи економічної безпеки на ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» допоможе керівництву і персоналу організації бути готовими до непередбачуваних обставин як внутрішнього, так і зовнішнього характеру.

Саме підприємства з ефективним і високим рівнем економічної безпеки мають позитивну економічну віддачу не тільки через зменшення витрат у зв'язку з непередбачуваними обставинами, але і завдяки комплексному підвищенню загального рівня економічної безпеки підприємства. Кожен суб'єкт господарювання має на меті досягнення поставлених цілей і задач, закріплення на ринку, забезпечення стабільного розвитку. Але в умовах фінансово-економічної кризи та військового стану, що існує наразі в українській економіці, підприємства корпоративного сектору мають нестійкий фінансовий стан та низький рівень економічної безпеки. Зовнішні і внутрішні фактори такі, як недостатність вільних фінансових ресурсів, часті коливання кон'юнктури фінансового ринку, нестабільністю та мінливістю навколишнього середовища, непостійність державної економічної політики, мають негативні наслідки, для подолання яких необхідні заходи щодо забезпечення економічної безпеки на підприємстві. Для підвищення стабільності на підприємстві ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» доцільним є проведення періодичного прогнозування зовнішнього та внутрішнього середовища та корегування стратегії економічної безпеки.

Прогнозування загроз, як один з основних елементів управління стабільністю підприємства, може містити наступні етапи:

- перелік загальних та специфічних параметрів зовнішнього та внутрішнього середовища, за якими ведуть спостереження;
- періодичність спостереження параметрів стану зовнішнього та внутрішнього середовища;
- сукупність методів аналізу можливих наслідків економічних явищ, які можуть спричинити кризовий стан підприємства;
- сукупність методів визначення «контрольних точок» у послідовності економічних явищ;
- сукупність методів економічного аналізу, які дозволяють узагальнити результати оцінки зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства відносно можливості досягнення його місії;
- розробка управлінських рішень протидії загрозам.

Аналізуючи рівень економічної безпеки підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк», який є недостатньо високим, можна стверджувати про недостатньо ефективну роботу вже існуючої служби системи економічної безпеки. Тому з огляду на військовий стан в Україні і посилену небезпеку варто ввести додатковий підрозділ – розвідки та контррозвідки (рис. 3.1).

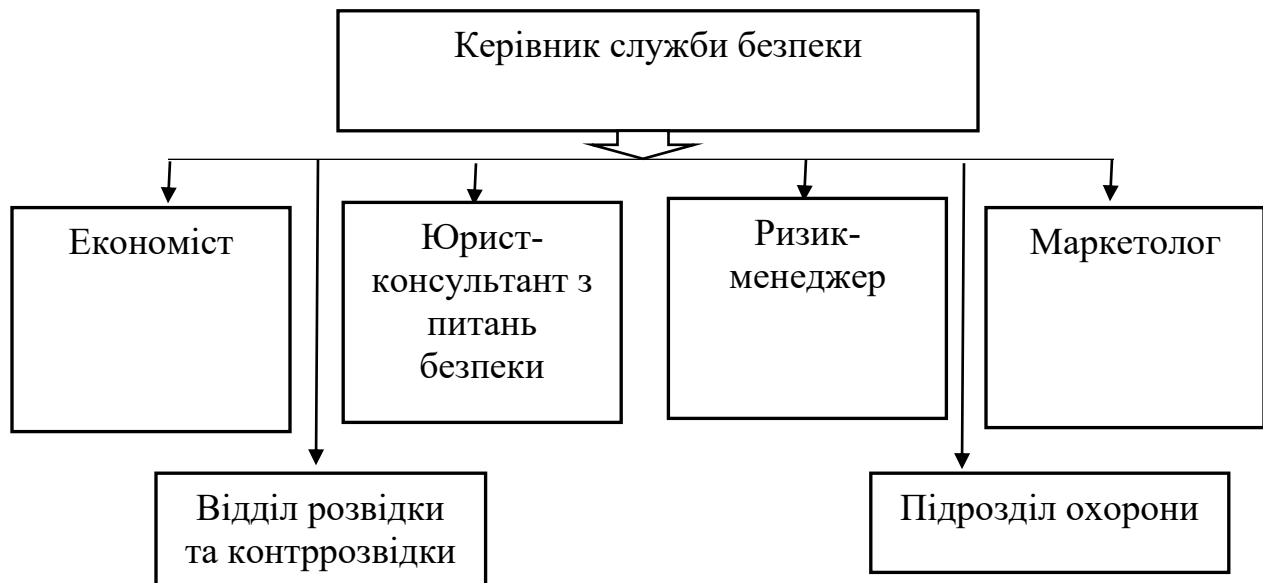

Рисунок 3.1 – Удосконалена структура служби економічної безпеки підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»

Враховуючи, що метою відділу розвідки та контррозвідки є недопущення витоку чи оприлюднення інформації про діяльність, плани та наміри підприємства, доцільно виділити три групи типових способів злочинних посягань на інформацію, що становлять комерційну або банківську таємницю:

- незаконне збирання інформації, що становить комерційну або банківську таємницю;
- незаконне використання такої інформації;
- умисне розголошення такої інформації.

Структурна модель роботи відділу розвідки та контррозвідки підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» відображена на рис. 3.2.

Рисунок 3.2 – Структурна модель роботи відділу розвідки та контррозвідки підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»

Протидія зазначеним способам злочинного посягання на конфіденційну інформацію буде головним завданням відділу. Проведений раніше моніторинг внутрішнього середовища дозволить фахівцям визначити сукупність слабких місць економічної безпеки підприємства, завчасна ліквідація яких унеможливить реалізацію значної кількості загроз.

Перелік слабких місць, які у майбутньому можуть з'явитися на підприємстві ПрАТ «Вінницький завод «Маяк», такий:

1) Неефективна кадрова політика. Для більшості вітчизняних підприємств є традиційним найм на роботу працівників за таким критерієм як "родинні зв'язки". При цьому доволі частими є випадки, коли прийняті за таких принципом фахівці є абсолютно некомпетентними у своїй роботі. Більше того, практика показує, що наявність родинних або дружніх зв'язків не є гарантією порядності й чесності. Багато з таких працівників уміло користуються своїм особливим положенням, будучи впевненими в своїй безкарності. Але навіть там, де працівники набираються на конкурсній основі, їхнє минуле, а також деякі людські якості перевіряються досить поверхово. У результаті на підприємстві, практично, з моменту його відкриття знаходяться потенційні зловмисники, про наявність яких власники та керівники навіть не підозрюють.

2) Відсутність потрібного інструктажу та регулярних перевірок щодо дотримання персоналом умов збереження комерційної та конфіденційної інформації. Більшість співробітників підприємства не має уявлення, що одержувана ними в ході роботи інформація є конфіденційною й не підлягає розголошенню. Звідси особливо важливим є роз'яснення при прийомі на роботу необхідності збереження комерційної інформації, визначення безпосередніх об'єктів, які підпадають під цю категорію, здійснення періодичних перевірок щодо дотримання цих вимог. Відсутня мотивація працівника. Низький рівень заробітної плати та незадоволення умовами роботи можуть перетворитися на реальну загрозу для економічної безпеки підприємства.

3) Неефективне керівництво, яке спричинено низьким рівнем менеджменту, що ускладнює процес діяльності підприємства і негативно впливає на рівень його економічної безпеки. Атмосфера в колективі. Одним з найважливіших чинників, від якого залежить не лише безпека підприємства, є взаємини в колективі. Відомо, що дружній колектив є запорукою успіху підприємства. І дійсно, якщо працівник відчуває себе не найманцем, якого безжалісно експлуатують, а членом родини або частиною системи, то він, напевно, виявиться найвідданішим своєму підприємству. Якщо підприємство намагається допомогти працівникові в його особистих утрудненнях, опікуватися про свій персонал не на словах, а на справі, то й працівник відповість тим же. Він стане сприймати проблеми підприємства як свої власні й, отже, стане активно допомагати в їхньому розв'язанні. Навпаки, ті колективи, відносини в яких прийнято називати складними, являють собою ласим шматком для зловмисника, який уміло використовуючи невдоволення й ненависть окремих співробітників, суттєво шкодить підприємству зсередини за допомогою його ж працівників [92].

Об'єктами діяльності контррозвідувального підрозділу слід вважати:

- фахівців підприємства, які є потенційними об'єктами розвідувальних заходів та/або злочинних дій зі сторони кримінальних структур чи окремих осіб; працівників підприємства, які мають доступ до інформації, яка є комерційною та банківською таємницею, надає підприємству суттєві конкурентні переваги; співробітників служби безпеки підприємства;

- працівників, які належать до групи ризику внаслідок злочинного минулого, притаманних шкідливих звичок, перебувають у родинних та інших зв'язках із конкурентами та ін.;

- звільнених працівників, які володіють цінною інформацією. Визначена мета та об'єкти контррозвідувальної діяльності дозволяє визначити коло завдань підрозділу контррозвідки:

- захист інформаційних ресурсів підприємства; протидія економічному

шпигунству; захист усіх працівників підприємства від негативного впливу зі сторони злочинно орієнтованих груп чи окремих осіб;

– нейтралізація внутрішніх загроз, які пов'язані із витоком конкурентно важливої інформації.

Виконання вищевказаних завдань забезпечує реалізацію сукупності функцій контррозвідки:

- 1) виявлення та доведення до відома вищого керівництва фактів та причин, що сприяють вчиненню правопорушень з боку персоналу підприємства;
- 2) спостереження за особами, які належать до групи ризику;
- 3) виявлення агентів промислового шпигунства з числа працівників підприємства;
- 4) забезпечення конфіденційності інформаційного обміну між підрозділами та посадовими особами;
- 5) захист комерційної та банківської таємниці;
- 6) з'ясування біографічних та інших характеристик претендентів на робочі місця;
- 7) консультування персоналу з питань забезпечення економічної безпеки підприємства.

Для об'єктивного оцінювання діяльності контррозвідувального підрозділу служби економічної безпеки підприємства необхідно розробити відповідні критерії та показники. До критеріїв діяльності контррозвідувального підрозділу можна віднести ступінь протидії розвідувальним заходам ділових конкурентів і злочинців, рівень запобігання та припинення правопорушень на підприємстві.

Показниками, що доповнюють критерії, можуть бути такі:

- чисельність працівників, притягнутих до відповідальності за розголошення комерційної таємниці підприємства;
- кількість виявлених економічних (промислових) шпигунів; кількість виграних судових процесів у цивільних справах на підставі матеріалів контррозвідки; кількість службових розслідувань, проведених щодо персоналу

підприємства;

- сума втрат, яких вдалося уникнути в наслідок виконання своїх функцій контррозвідкою.

Також пропонується створити проектну групу із учасників керівних посад різних відділів, в тому числі і відділу економічної безпеки підприємства, основним завданням якої буде проведення заходів задля удосконалення діючої системи управління економічною безпекою підприємства пов'язаних із забезпеченням економічної безпеки підприємства.

До цієї групи будуть входити:

- заступник директора з економічних питань;
- представник відділу збуту і постачання;
- представник від компанії, що забезпечує охорону підприємства;
- представник з виробничих питань;
- головний бухгалтер;.

Керівником команди виступатиме керівник відділу економічної безпеки підприємства. Кожен учасник групи буде працівником компанії, а тому робота у цьому проекті не потребуватиме додаткових витрат збоку підприємства, крім як витрати на додаткову заробітну плату за періодичну роботу в цьому відділі компанії. Проектна група буде займатися не тільки вирішенням питань економічної безпеки підприємства, а й займатися його розвитком.

Керівництвом підприємства варто встановити додаткову винагороду за роботу у цій проектній групі, що допоможе підвищити мотивацію працівників. Група буде збиратися щомісяця на 2 робочих дні (8 годин), тобто за рік планується провести не менше ніж 24 зібрання. Варто також врахувати, що при виникненні позаштатних ситуацій будуть необхідні екстрені збори. Саме тому рекомендується проводити планування бюджету на 30 зборів за рік (табл. 3.2). Відповідальність альтернативних варіантів розвитку підприємства щодо вибору пріоритетних альтернатив розвитку підприємства покладається також і на керівників підрозділів, які є відповідальними за економічну безпеку певної складової.

Таблиця 3.2 – Календар реалізації заходів по запропонованому проекту
ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» на 2025 рік

Дата	Запланований захід
1	2
10 січня	Залучення фахівців розвідки та контррозвідки
17 січня	Організація проектної групи та їх перші збори
7 лютого	Збори проектної групи
21 лютого	Перші результати дослідження зовнішнього та внутрішніх середовищ
12 березня	Збори проектної групи
26 березня	Вивчення конкурентного середовища та ідентифікація зовнішніх загроз та ризиків
2 квітня	Збори проектної групи
17 квітня	Виявлення слабких місць у внутрішньому середовищі підприємства
1 травня	Збори проектної групи
15 травня	Прогнозування зміни зовнішнього середовища
29 травня	Перекриття каналів витоку цінної інформації підприємства
5 червня	Збори проектної групи
19 червня	Розроблення превентивних заходів для захисту підприємства
3 липня	Збори проектної групи
17 липня	Забезпечення збереження цінної інформації
31 липня	Збори проектної групи
7 серпня	Заходи по протидії недружньому злиттю та поглинанню
21 серпня	Збори проектної групи
4 вересня	Передбачення моменту виникнення та тенденцій розвитку кризових процесів
18 вересня	Збори проектної групи
25 вересня	Аналіз усіх визначених слабких місць підприємства
9 жовтня	Збори проектної групи

Продовження таблиці 3.2

1	2
16 жовтня	Пошук можливостей підвищення економічної безпеки підприємства
30 жовтня	Збори проектної групи з відділом фахівців та спільне прийняття рішення стосовно стратегії підвищення економічної безпеки підприємства
6 листопада	Задіяння обраного заходу по підвищенню економічної безпеки підприємства
20 листопада	Збори проектної групи
27 листопада	Збори проектної групи
4 грудня	Збори проектної групи
18 грудня	Збори проектної групи
25 грудня	Збори проектної групи та аналіз результатів обраної стратегії по підвищенню рівня економічної безпеки підприємства

Як показано в таблиці 3.2 вже 6 листопада 2025 року відділ фахівців з розвідки та контррозвідки повністю проведуть дослідження економічної безпеки ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» та сформулюють необхідні заходи по підвищенню рівня захищеності підприємства [93].

Оскільки це експериментальний проект, в якому з часом можливі зміни, тому термін реалізації проекту буде один рік, але з можливістю продовження за умови задовільних результатів діяльності проектної групи. Розрахунок витрат на заробітну плату працівників, зайнятих у забезпеченні економічної безпеки підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» подано у табл. 3.3.

В результаті проведених розрахунків було визначено, що на заробітну плату робітникам необхідно витратити майже півмільйона гривень. Витрати на канцелярію і додаткові матеріали для забезпечення повноцінної роботи підрозділу потрібно враховувати у вартість проекту. Попередній бюджет на супутні витрати був у діапазоні між 6 та 7 тис. грн. Отже, загальний бюджет проекту щодо

організації роботи проектної групи, яка займається питаннями економічної безпеки на підприємстві ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» становить 423 600 грн.

Таблиця 3.3 – Витрати на заробітну плату працівникам проектної групи ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»

Посада працівника	Оплата праці за один робочий день, грн.	Кількість робочих днів на рік	Витрати на весь проект, грн.
Керівник відділу економічної безпеки – керівник проектної групи	3000	30	90 000
Заступник директора з економічних питань	2600	30	78 000
Представник відділу збуту і постачання	2300	30	69 000
Представник від компанії, що забезпечує охорону підприємства	2200	30	66 000
Представник з виробничих питань	2200	30	66 000
Головний бухгалтер	1800	30	54 000
Всього			423 600

Одним із нововведень на підприємстві ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» є створенням відділу розвідки та контррозвідки, основним завданням якого є захист підприємства від конкурентів, захист комерційної таємниці, а також розвідка нових ринків збуту. Фонд оплати відділу розвідки та контррозвідки відображено в табл. 3.4.

Таблиця 3.4 – Фонд оплати відділу розвідки та контррозвідки
ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»

Посада працівника	Заробітна плата на місяць	Витрати за рік
Фахівець розвідки	43 000	516 000
Фахівець контррозвідки	38 000	456 000
Всього		972 000

В результаті проведених розрахунків було визначено, що на заробітну плату відділу розвідки та контррозвідки, що складається із двох фахівців, а саме фахівець розвідки та фахівець контррозвідки необхідно витратити 972 000 грн. У проектах пов'язаних з впровадженням системи економічної безпеки на підприємствах важко оцінити можливий економічний ефект такого підрозділу.

Саме тому як один з універсальних показників результативності роботи підприємства можна використовувати показник, який буде показувати динаміку збуту продукції на підприємстві. В кінці проектного року буде проведена оцінка роботи проектної групи, яка займалася питаннями економічної безпеки та усього підприємства в цілому. Позитивним результатом роботи системи забезпечення економічної безпеки можна буде вважати, якщо коефіцієнт рентабельності діяльності не зміниться або збільшиться. Це означатиме, що не зважаючи на додаткові витрати на підприємстві спостерігаються позитивні зміни. Основним фактором, за яким буде проводитися оцінка ефективності діяльності проектної команди та відділу розвідки та контррозвідки, буде досягнення підвищення рівня економічної безпеки підприємства та збільшення показника збуту продукції. Можна спрогнозувати, що за умов відносно незмінного зовнішнього і внутрішнього середовища функціонування організації інтегральний показник фінансової складової економічної безпеки буде змінюватись відповідно до лінії тренду. Перед початком роботи проектної групи та відділу розвідки та контррозвідки буде поставлене вищим керівництвом підприємства завдання щодо

досягнення певних економічних результатів. Таким чином передбачається, що застосування рекомендованих заходів надасть можливість щорічно підвищувати чистий дохід ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» на 10-15%. Цей результат підтвердився проведенням прогнозом з використанням методу експертних оцінок, де експерти дали свою високу оцінку щодо можливості підвищити чистий дохід на 10 – 15%. Щорічні витрати на пропоновані заходи для посилення економічної безпеки ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» становитимуть 1 395 600 грн. (423 600 + 972 000).

Підсумувавши результати, доцільно зазначити, що запропоновані заходи прогнозно підвищать рівень економічної безпеки підприємства та збільшать фінансові показники діяльності. Проте, жоден захід не здатний надати підприємству абсолютного захисту, тим більше у військовий період.

3.3 Побудова економетричної прогнозної моделі фінансового результату підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»

Одним із ефективних методів економічного прогнозування є метод екстраполяції трендів. Згідно даного методу прогнозування, через фактор часу можна виразити вплив усіх основних факторів, іншими словами фактор часу акумулює дії основних факторів і виражає їх у рівнянні тренде.

Використовуючи дані щодо величини валового прибутку підприємства за 2020–2023 роки побудуємо прогноз на наступні три роки. Для зручності зведемо вхідні дані у таблицю 3.5.

Таблиця 3.5 – Ряд динаміки прибутку підприємства за 2020–2023 роки

Валовий прибуток підприємства, тис. грн.	33 239	51 615	214 535	79 066
Роки	2020	2021	2022	2023

На підставі даних таблиці 3.5 побудуємо лінійний тренд (3.1):

$$y = a_0 + a_1 \cdot t, \quad (3.1)$$

де y – значення функції;

t – час;

a_0, a_1 – параметри рівняння.

Змінні y і t являються відомими величинами, у нашому випадку це відповідно валовий прибуток підприємства і роки, а параметри рівняння a_0 і a_1 – невідомі величини. Вони визначаються за допомогою методу найменших квадратів (3.2):

$$\sum (y_t - \hat{y}_t)^2 = \min, \quad (3.2)$$

де y_t – фактичне значення функції;

$\hat{y}_t$ – розрахункове значення функції, яке визначається на основі відібраного рівняння. Для лінійного рівняння залежність (3.2) буде мати вигляд (3.3):

$$\sum (y_t - a_0 - a_1 \cdot t)^2 = \min. \quad (3.3)$$

Для визначення параметрів рівняння прирівнюємо до нуля похідні від виразу (3.3) по кожному початковому параметру окремо. Після відповідних перетворень отримуємо систему нормальних рівнянь, які для лінійного тренда мають вигляд:

$$\begin{aligned} \sum y_t &= a_0 \cdot n + a_1 \cdot \sum t \\ \sum y_t t &= a_0 \cdot \sum t + a_1 \cdot \sum t^2 \end{aligned} \quad (3.4)$$

Методом підстановок виражаємо a_0 та a_1 (3.5, 3.6):

$$a_0 = \frac{\sum y \sum t^2 - \sum yt \sum t}{n \sum t^2 - (\sum t)^2}. \quad (3.5)$$

$$a_1 = \frac{n \sum yt - \sum y \sum t}{n \sum t^2 - (\sum t)^2}. \quad (3.6)$$

Отже, спершу розрахуємо проміжні показники для визначення параметрів рівняння (3.1) і відобразимо у вигляді таблиці 3.6.

Таблиця 3.6 – Розрахунок проміжних показників для визначення параметрів рівняння

Роки, t	Валовий прибуток, тис. грн. y_t	$y_t t$	t^2	y_t^2
1	2	3	4	5
1	33 239	33 239	1	1104831121
2	51 615	103 230	4	2664108225
3	214 535	643 605	9	46025266225
4	79 066	316 264	16	6251432356
$\Sigma 10$	378455	1 096 338	30	56045637927

Використовуючи отримані проміжні дані розрахуємо параметри рівняння a_0 та a_1 за допомогою формул (3.5, 3.6):

$$a_0 = (378455 \cdot 30 - 1096338 \cdot 10) / 20 = 19513,5$$

$$a_1 = (4 \cdot 1\,096\,338 - 378\,455 \cdot 10) / 20 = 30040,1$$

На основі розрахованих параметрів лінійне рівняння можна записати наступним чином:

$$Y_t = 19513,5 + 30040,1 \cdot t \quad (3.7)$$

Підставимо у рівняння (3.7) значення t , визначимо розрахункове значення валового прибутку за чотири роки та знайдемо проміжні показники для статистичних характеристик рівняння (див. табл. 3.7).

Таблиця 3.7 – Проміжні показники для визначення статистичних характеристик рівняння

Валовий прибуток, тис. грн. y_t	$\hat{y}_t$	$ y_t - \hat{y}_t $	$(y_t - \hat{y}_t)^2$	$\frac{ y_t - \hat{y}_t }{y_t}$	$\left(\frac{(y_t - \hat{y}_t)}{y_t}\right)^2$
1	2	3	4	5	6
33 239	49553,6	16314,6	266166173	0,0769	0,005918
51 615	79593,7	27978,7	782807654	0,0749	0,00561
214 535	90120,3	124414,7	15479017576	0,1121	0,01256
79 066	139673,9	60607,9	3673317542	0,0803	0,00645
378455	358942	19513	380757169	0,3442	0,030538

Використовуючи дані таблиці 3.7 оцінимо якість побудованого рівняння за допомогою коефіцієнта парної кореляції, середньої помилки апроксимації, та середнього квадратичного відхилення між фактичними і розрахунковими значеннями функцій.

Коефіцієнт парної кореляції відображає щільність зв'язку між результативним показником і факторіальною ознакою і становить (3.8):

$$r = \frac{(n\sum y_t - \sum y \sum t)}{\sqrt{(n\sum t^2 - (\sum t)^2)(n\sum y^2 - (\sum y)^2)}} = 0,876 \quad (3.8)$$

Значення коефіцієнта 0,876 свідчить про те, що зв'язок є прямим, достатньо сильним і щільним.

Середня помилка апроксимації служить для оцінки адекватності рівняння реальним процесам і складає (3.9):

$$\bar{\varepsilon} = \frac{1}{n} \sum \frac{|y_t - \hat{y}_t|}{y_t} \cdot 100 = \frac{1}{4} \cdot 0,3442 \cdot 100 = 8,61\%. \quad (3.9)$$

Загально прийнято нормативне значення $\bar{\varepsilon} \leq 10\%$, тому 8,61% показує, що побудоване рівняння характеризується високим рівнем адекватності реальному процесу.

В цілому можна констатувати, що побудоване рівняння характеризується високими і надійними характеристиками, тому прогноз здійснений за цим рівнянням буде точним.

Спрогнозуємо валовий прибуток підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» на 2024, 2025 та 2026 роки (3.10–3.12):

$$Y_{2024} = 19513,5 + 30040,1 \cdot 5 = 169714 \text{ тис. грн.}$$

$$Y_{2025} = 19513,5 + 30040,1 \cdot 6 = 199754,1 \text{ тис. грн.}$$

$$Y_{2026} = 19513,5 + 30040,1 \cdot 7 = 229794,2 \text{ тис. грн.}$$

Здійснене прогнозування показує збільшення валового прибутку згідно наявних тенденцій, що позитивно характеризує розвиток підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк». Але визначене збільшення валового прибутку є недосить значним. Тому вважаємо за доцільне впровадити у діяльність досліджуваного підприємства запропоновані заходи, що прискорить позитивні тенденції розвитку підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк».

Запропоновані заходи узагальнимо у табл. 3.8.

Таблиця 3.8 – План заходів по удосконаленню управління економічною безпекою на підприємстві ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»

Найменування заходу, що пропонується та його зміст	Виконавці	Терміни виконання	Витрати, тис. грн.	Економічний ефект, тис. грн. в рік
1	2	3	4	5
1. Запропоновано інтегрувати міжнародний досвід розвинених країн, зокрема досвід підприємств Франції, в удосконалення управління економічною безпекою підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»	Директор підприємства, служба економічної безпеки	12 місяців	650,9	Збільшення валового прибутку на 890,5
2. Удосконалено структуру служби економічної безпеки підприємства за рахунок введення додаткового підрозділу – розвідки та контррозвідки.	Директор підприємства, служба економічної безпеки	12 місяців	972	Збільшення валового прибутку на 8%: $0,08 \cdot 79066 = 6325,28$
3. Запропоновано створення проектної групи із учасників керівних посад різних відділів, в тому числі і відділу економічної безпеки підприємства, основним завданням якої буде проведення заходів для удосконалення діючої системи управління економічною безпекою підприємства пов'язаних із забезпеченням економічної безпеки підприємства.	Директор підприємства, служба економічної безпеки, головний бухгалтер, відділ маркетингу	12 місяців	423, 6	Збільшення валового прибутку на 7%: $0,07 \cdot 79066 = 5534,62$
4. Здійснено прогнозування валового прибутку підприємства на 2024-2026 роки	Прогнозний валовий прибуток: $Y_{2024} = 169714$ тис. грн. $Y_{2025} = 199754,1$ тис. грн. $Y_{2026} = 229794,2$ тис. грн.			

Висновки до третього розділу

Розкрито міжнародний досвід забезпечення економічної безпеки підприємств в розвинених країнах та запропоновано інтегрувати окремі заходи з економічної безпеки підприємств Франції, зокрема:

- власники підприємства формують систему безпеки через створення власних або залучення підприємницьких детективно-охоронних агентств;

- комплектування штату приватних агентств особами з числа громадян України, що унеможливило здійснення розвідувальних заходів представниками інших країн;

- на спеціалістів служб безпеки покладено перевірка та відбір персоналу, що приймається на роботу, збирання відомостей про родинні, дружні та інші зв'язки працівників, контроль за звільненим персоналом, особливо, якщо він має доступ до конфіденційних відомостей;

- працівники служби безпеки проводять моніторинг міри ризику інформаційної діяльності насамперед там, де існує небезпека несанкціонованого проникнення в масиви даних;

- визначення та перевірку осіб, що мають можливість такого доступу, об'єкти їх впливу і використовувані при цьому методи, а також розробляють способи протидії та мінімізації широкого спектру загроз і небезпек українському бізнесу;

- державні органи співпрацюючи з приватними правоохоронцями, спрямовують свої зусилля на боротьбу зі зловживаннями торговою маркою, виявлення фактів недобросовісної конкуренції, на промислове шпигунство та контршпигунство.

Удосконалено структуру служби економічної безпеки підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за рахунок введення додаткового підрозділу – розвідки та контррозвідки, з огляду на посилення небезпеки під час військових дій в Україні. Метою створеного відділу розвідки та контррозвідки є недопущення

витоку чи оприлюднення інформації про діяльність, плани та наміри підприємства: незаконне збирання інформації, що становить комерційну або банківську таємницю; незаконне використання такої інформації; умисне розголошення такої інформації.

Запропоновано створення проектної групи із учасників керівних посад різних відділів, в тому числі і відділу економічної безпеки підприємства, основним завданням якої буде проведення заходів задля удосконалення діючої системи управління економічною безпекою підприємства пов'язаних із забезпеченням економічної безпеки підприємства. До цієї групи будуть входити: заступник директора з економічних питань; представник відділу маркетингу; представник від компанії, що забезпечує охорону підприємства; представник з виробничих питань; головний бухгалтер. Проектна група буде займатися не тільки вирішенням питань економічної безпеки підприємства, а й займатися його розвитком.

Побудовано економетричну прогнозу модель фінансового результату підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк», яка спрогнозувала збільшення валового прибутку згідно наявних тенденцій, що позитивно характеризує розвиток підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк». Проте визначене збільшення валового прибутку є недосить значним. Тому вважаємо за доцільне впровадити у діяльність запропоновані заходи, що посилять економічну безпеку та підвищать ефективність діяльності підприємства.

ВИСНОВКИ

При виконанні магістерської кваліфікаційної роботи було проаналізовано теоретико-методичні та прикладні дослідження багатьох вітчизняних та іноземних науковців щодо управління економічною безпекою підприємств і сформовано низку висновків:

1. На основі проведених теоретичних досліджень запропонували удосконалене визначення економічної безпеки підприємства, яке є більш доцільним та повним, на нашу думку, та яке розкриває економічну безпеку підприємства як здатність соціально-економічної системи протистояти та створити захист від дестабілізуючих чинників внутрішнього та зовнішнього середовищ, забезпечуючи при цьому стійкість економічного розвитку через ефективне використання наявних та потенційних ресурсів. Виділено передумови та наслідки забезпечення економічної безпеки підприємства за вищенаведеними характеристиками. Передумовами забезпечення економічної безпеки підприємства є: ефективне та раціональне використання усіх наявних та потенційних ресурсів; швидка реакція на зміну економічних, політичних, соціальних, ринкових, геополітичних, міжнародних та інших чинників впливу; наявність превентивних механізмів щодо захищеності та запобігання негативного впливу чинників. Наслідками забезпечення економічної безпеки підприємства є: забезпечення економічного розвитку підприємства у часовому вимірі; забезпеченість сталості соціально-економічної системи підприємства. Економічна безпека підприємства є комплексним поняттям, що відображає сукупність різних аспектів діяльності підприємства і таким чином, інтегрує у собі функціональні види безпеки нижчих рівнів.

2. Обґрунтували, що систему управління економічною безпекою доцільно розкривати як комплекс організаційно-управлінських, технологічних, технічних, профілактичних і маркетингових заходів, спрямованих на кількісну й якісну

реалізацію захисту інтересів підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз. Головною метою системи управління економічною безпекою підприємства є попередження кризових ситуацій і мінімізація впливу негативних факторів на діяльність підприємства.

3. Проаналізували існуючі підходи і методи оцінки рівня економічної безпеки підприємств та виявили переваги і недоліки в кожному методі. Як результат визначили, що для оцінювання рівня економічної безпеки підприємства необхідно використати комплексний метод, який складається з двох етапів: на першому – визначити функціональні складники та сформувати систему оціночних показників, на другому етапі – розраховувати узагальнюючий показник рівня економічної безпеки.

4. Здійснили оцінювання стану, тенденцій та перспектив розвитку машинобудування. У недавньому минулому Україна була однією з провідних машинобудівних держав у світі. У промисловому машинобудуванні в Україні домінує розгалужена мережа машинобудівних підприємств, які займаються виробництвом гірничошахтного обладнання, залізничного рухомого складу, сільськогосподарського обладнання, турбогвинтів, газових турбін, верстатів, авіаційних двигунів, приладів для легкої та харчової промисловості. Проте протягом останніх п'яти років в структурі машинобудівного комплексу відбулися вагомі зміни: скорочення обсягів виробництва в сторону зростання обсягів виробництва інших машин і устаткування спеціального призначення з 32% у структурі у 2016 р. до 39% у 2021 р. Характеризуючи особливості розвитку машинобудування в Україні слід відмітити перш за все відставання від індустріально розвинених країн. Частка продукції машинобудування у загальному обсязі продукції української переробної промисловості демонструє скорочення за 2016-2022 роки (з найвищим показником 11,8% у 2019 р., 10,2% у 2016 р. та 9,2% за січень-вересень 2022 р.). Такий стан не відповідає рівню економічно розвинених країнах світу, де цей показник коливається у межах 30-50%.

5. Об'єктом дослідження є підприємство ПрАТ «Вінницький завод «Маяк», яке має потужну історію машинобудівного підприємства. У 1997 році була зареєстрована торгова марка «Термія», під якою виготовляється продукція підприємства. Основними видами діяльності товариства є: виробництво електричних побутових приладів; виробництво радіаторів і котлів центрального опалення; виробництво інших готових металевих виробів. У складі ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» на сьогодні налічується 4 дочірніх підприємства: ДП «Зовнішньоекономічна фірма «Маяк», ДП «Житлово-експлуатаційна контора», ДП «Теплокомуненерго Маяк», ДП «Автомобіліст «Маяк», а також 3 товариства з обмеженою відповідальністю: ТОВ «Теплокомуненерго «Маяк ЛТД», ТОВ «Культурно-спортивний комплекс «Маяк ЛТД», «Лікувально-оздоровчий спортивний комплекс «Маяк ЛТД». Конкурентами у виробництві теплоенергії – «Вінницятеплокомуненерго», по електроплитці – фірма «Елна-сервіс» м. Вінниця. В 2024 році ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» планує утримати власні позиції ринку збуту продукції власного виробництва як за рахунок проведення маркетингових заходів, так і за рахунок розширення асортименту і встановлення гнучкої системи ціноутворення.

6. Здійснено оцінювання фінансово-економічної діяльності ПрАТ «Вінницький завод «Маяк», яке засвідчує, що в 2023 році збільшився чистий прибуток в абсолютному вираженні на 20 714 тис. грн. порівняно з 2020 роком, що свідчить про покращення ефективності діяльності. Проте порівняно з 2022 роком чистий прибуток в 2023 році зменшився на 76,58%, що є негативним. Також зазначимо, що отримання підприємством чистого збитку в 2020 році пояснюється збитковістю Дочірнього підприємства "Теплокомуненерго "Маяк", сума збитку якого становила в 2020 році 5546 тис.грн. Відзначимо, що загальний капітал підприємства протягом 2020-2023 років збільшився на 147442,5 тис. грн. (63,35%). При цьому величина оборотних активів збільшилась на 127 773,5 тис. грн., а необоротних активів збільшилась на 19 669 тис. грн. Власний капітал

підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» протягом аналізованого періоду збільшився на 173562,5 тис. грн. або на 150,15%. При цьому поточні зобов'язання зменшились на 6151 тис. грн., а довгострокові зобов'язання зменшились на 19 969 тис. грн.. Динаміка цих показників показує, що підприємство прямує до посилення фінансової стійкості за рахунок збільшення власних коштів. Хоча доцільно зазначити, що в 2023 році поточні зобов'язання збільшились на 6807,5 тис. грн. порівняно із 2022 роком. Загалом, оцінюючи фінансово-економічну діяльність підприємства протягом 2020-2023 років, зазначимо, що за 2020-2022 роки спостерігалось підвищення ефективності розвитку підприємства, а в 2023 році економічна ситуація підприємства значно погіршилась.

7. Оцінювання економічної безпеки підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за інтегральною методикою показало погіршення економічної безпеки підприємства за такими складовими: екологічний, енергетичний, інформаційний та за окремими показниками фінансового складника. Оцінюючи фінансовий складник, доцільно зазначити про покращення платоспроможності підприємства протягом 2020-2023 років та рентабельності протягом 2020-2022 років, але погіршення рентабельності в 2023 році. Техніко-технологічний складник та інтелектуально-кадровий складник економічної безпеки також покращився протягом 2020-2022 років, але значно погіршився в 2023 році. Екологічний складник погіршився за рахунок збільшення коефіцієнта перевищення нормативного обсягу викидів шкідливих речовин в атмосферу 1,071 рази та коефіцієнта шкідливого впливу в 1,198 рази. Енергетичний складник також мав тенденцію до погіршення за рахунок зменшення коефіцієнта енергоефективності в 0,803 рази та коефіцієнта корисного використання енергії в 0,774 раз. Інформаційний складник економічної безпеки підприємства мав збільшення за рахунок збільшення коефіцієнту досвіду роботи персоналу в 1,168 рази та зменшення за рахунок зменшення коефіцієнта правової захищеності інформації в

0,805 раз та коефіцієнта програмної захищеності інформації в 0,759 раз. Інноваційний складник економічної безпеки підприємства збільшився за рахунок усіх складових показників. Доцільно підкреслити, що в умовах військових дій найбільш важливим є фізична безпека підприємства, яка гарантує розвиток усіх інших складових.

8. З метою удосконалення управління економічною безпекою підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» запропоновано наступні заходи: інтегрувати міжнародний досвід розвинених країн, зокрема досвід підприємств Франції, в удосконалення управління економічною безпекою підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»; з огляду на посилення небезпеки під час військових дій в Україні удосконалено структуру служби економічної безпеки підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за рахунок введення додаткового підрозділу – розвідки та контррозвідки. Запропоновано створення проектної групи із учасників керівних посад різних відділів, в тому числі і відділу економічної безпеки підприємства, основним завданням якої буде проведення заходів задля удосконалення діючої системи управління економічною безпекою підприємства пов'язаних із забезпеченням економічної безпеки підприємства. Проектна група буде займатися не тільки вирішенням питань економічної безпеки підприємства, а й займатися його розвитком; розроблено економетричну прогнозу модель фінансового результату підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк», яка спрогнозувала незначне збільшення валового прибутку згідно наявних тенденцій, що позитивно характеризує розвиток підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Загородня А.С. Підвищення рівня управління економічною безпекою підприємств в умовах ризиків та загроз. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск 54. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2727> (дата звернення 28.10.2024 р.)
2. Капітула С. В. Оцінка та управління економічною безпекою підприємства (на прикладі гірничо-збагачувальних комбінатів України): автореф. дис. канд. екон. наук : 08.00.04 / Капітула Сергій Васильович; Криворізький технічн. ун-т. Кривий Ріг. 2009. 20 с.
3. Хома І. Б. Формування та використання систем діагностики економічної захищеності промислового підприємства. Львів. Вид-во НУ «Львівська політехніка». 2012. 504 с.
4. Станкевич Н.А. Сутність економічної безпеки підприємства. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wpcontent/uploads/2017/01/207.pdf>. (дата звернення 28.10.2024 р.)
5. Живко З. Б. Економічна безпека підприємства: сутність, механізми забезпечення, управління. Львів. Ліга-Прес. 2012. 256 с.
6. Грибіненко О.М. Сутність та шляхи забезпечення економічної безпеки підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. Випуск 22. Частина 1. С. 36–44.
7. Коваленко О.В. Підходи до визначення поняття економічної безпеки підприємства. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Випуск 1 (01). 2016. С. 65–72.
8. Череп А. Сутність економічної безпеки як складової частини діяльності підприємства та сучасні підходи до її трактування. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія : Економічні науки*. 2016. Вип. 31(1). С. 27–34.

9. Бойко Т.В. Актуальні проблеми економічної безпеки України. URL: <http://library.kr.ua/orhus/bojko.pdf>. (дата звернення 17.10.2024 р.)
10. Клімова Г.П. Економічна безпека: сутність та основні напрями забезпечення. *Право та інновації*. № 3 (19). 2017. URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2018/07/Klimova19.pdf>. (дата звернення 17.10.2024 р.)
11. Троц І. Забезпечення економічної безпеки на підприємстві з метою попередження банкрутства. URL: <https://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/4157/49.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. (дата звернення 08.11.2024 р.)
12. Сосновська І. М. Поняття і значення економічної безпеки виробничо-господарської діяльності підприємств. *Ефективна економіка*. №9. 2015. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4303>. (дата звернення 09.11.2024 р.)
13. Вівчар О.І. Комплексне дослідження концептуалізації сучасних поглядів на дефініцію економічної безпеки підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020, № 6. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2022/01/vknu-es-2020-n-6-288.pdf#page=106>. (дата звернення 18.11.2024 р.)
14. Вівчар О. І. Управління економічною безпекою підприємств: соціогуманітарні контексти: монографія. Тернопіль. ФОП Паляниця В. А. 2018. 515 с.
15. Баранова В. В. Сутність економічної безпеки національного господарства та її характеристики. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Випуск 21. Ч.2. 2018. URL: http://www.visnykeconom.uzhnu.uz.ua/archive/21_2_2018ua/33.pdf. (дата звернення 25.10.2024 р.)
16. Ярова Ю.О., Артеменко Л.П. Структура економічної безпеки підприємства в умовах кризи. URL: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/80129/75684> (дата звернення 25.10.2024 р.)

17. Фроленко О.М. Маркетинговий механізм формування системи економічної безпеки підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки*. 2014. Вип. 6 (3). С. 206–208.

18. Дуб Б.С. Система економічної безпеки підприємства: Поняття та структура. URL: https://www.researchgate.net/publication/322958986_Sistema_ekonomichnoi_bezpeki_pidpriemstva_ponatta_ta_struktura. (дата звернення 19.11.2024 р.)

19. Шацька З.Я. складові системи економічної безпеки на підприємстві. URL: https://knutd.edu.ua/publications/conference/20.03.2015/Katsoverts_Shazkaya_8.pdf (дата звернення 16.10.2024 р.)

20. Зось-Кіор М.В., Дячков Д.В., Павлик Р.В. Система економічної безпеки підприємства: поняття, принципи, сутність. 2019. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2019/5_2019/21.pdf. (дата звернення 28.11.2024 р.)

21. Прус Н. В. Теоретичні аспекти забезпечення економічної безпеки підприємства. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені В. Даля*. 2011. №3 (157). С. 183–193.

22. Ярославський Я.О. Формування механізму управління економічною безпекою підприємств. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка. Вінницький національний аграрний університет. Вінниця, 2020. 234 с.

23. Хринюк О. С., Корчовна М. Р. Система забезпечення економічної безпеки підприємства: основні елементи. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3927> (дата звернення 28.11.2024 р.)

24. Бланк І. А. Управління фінансовою безпекою підприємства. К. : Ніка Центр, 2014. 784 с.

25. Вудвуд В. В. Фінансова безпека підприємства: сутність, цілі, принципи та шляхи забезпечення. *Підприємництво і торгівля*. № 25. 2019. URL: <http://www.journals-lute.lviv.ua/index.php/pidpr-torgi/article/view/16/13>. (дата звернення 26.11.2024 р.)

26. Міщенко С.П. Інтелектуально-кадрова складова економічної безпеки підприємств залізничного транспорту: напрямки забезпечення. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2015. № 52. С. 34–39.

27. Нехай В.А., Нехай В.В. Інформаційна безпека як складова економічної безпеки підприємства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. URL: <http://erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/> (дата звернення 18.11.2024 р.)

28. Лойко В.В. Технологічна безпека як складова економічної безпеки. *Ефективна економіка*. № 5. 2015. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4040>. (дата звернення 16.11.2024 р.)

29. Ковальська Л., Голий О., Голий В. Економічна безпека підприємства: сутність, структура та механізм забезпечення. *Економічний форум*. 2023. №1. С. 126–137.

30. Васильців Т. Г., Волошин В. І., Бойкевич О. Р., Каркавчук В. В. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія. Львів : Видавництво, 2019. 386 с.

31. Нагорна І. І. Організаційно-економічний механізм у забезпеченні стійкої економічної безпеки промислових підприємств : автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Одеса, 2008. 22 с.

32. Дмитрієв І. А., Близнюк А. О. Сутність та місце економічної безпеки підприємства в системі забезпечення економічної безпеки держави. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені В. Даля*. 2019. № 3 (157). С. 86–90.

33. Дикань В. Л., Назаренко І. Л. Комплексна методика визначення рівня економічної безпеки : монографія. Харків : УкрДАЗТ, 2011. 142 с.

34. Нікітіна А. В. Розвиток теоретичних засад економічної безпеки підприємства. *Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Сталий розвиток економіки»*. 2020. № 3. С. 82–85.

35. Гринкевич С.С., Когут М.В., Станкевич М.В. Еволюція теоретичних концепцій економічної безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск №50. URL:

<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2437> (дата звернення 23.11.2024 р.)

36. Васильєв О. В., Мейта В.І. Формування системи управління економічною безпекою промислових підприємств. *Економічний аналіз : зб. наук. праць. Тернопільський національний економічний університет*; Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2019. Том 14. № 2. С. 138–145.

37. Донець Л. І., Ващенко Н.В. Економічна безпека підприємства : навч. посібник. К. : Центр навчальної літератури, 2008. 240 с.

38. Ортинський В. Л., Керницький І.С., Живко З.Б. Економічна безпека підприємств, організацій та установ. К. : Правова єдність, 2019. 276 с.

39. Шнипко О. С. Економічна безпека ієрархічних багаторівневих систем: регіональний аспект. К. : Генеза, 2006. 288 с.

40. Слободяник Т. М. Запровадження комплексної системи економічної безпеки та оцінка її ефективності на сучасному підприємстві. *Економічний простір*. 2020. №12/2. С. 22–27.

41. Іванюта Т. М., Заїчковський А.О. Економічна безпека підприємства. К. : Центр навчальної літератури, 2019. 371 с.

42. Шемаєва Л. Г. Економічна безпека у стратегічній взаємодії з суб'єктами зовнішнього середовища : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук: спец. 21. 04. 02. К., 2010. 39 с.

43. Якубович З. Формування системи економічної безпеки машинобудівного підприємства. *Вісник ТНЕУ*. 2018. № 1. С. 81–86.

44. Козаченко Г. В., Пономарьов В.П., Ляшенко О.М. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення : монографія. К. : Лібра, 2003. 280 с.

45. Коробчинський О. Л. Методика формування системи економічної безпеки підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2018. № 4(94). С. 41–45.

46. Кузенко Т. Б. Планування економічної безпеки підприємства в умовах ринкової економіки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.01. К., 2004. 18 с.

47. Кримчак Л. А. Інформаційно-аналітичне забезпечення економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності промислових підприємств : дис.. ... к. е. н. : 08.00.04. Хмельницький, 2019. 256 с.

48. Шульженко Л. Є., Кравченко М.В. Індикаторний метод в оцінюванні економічної безпеки. *Вісник Хмельницького національного університету*. Економічні науки. 2013. № 3. Т. 3. С.183–187.

49. Алькема В. Г., Копитко М.І. Інтегральна оцінка рівня економічної безпеки автомобілебудівних підприємств. *Вчені записки університету «Крок»*. Серія: Економіка. 2015. Вип. 39. С. 75–88. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzuk_2015_39_13. (дата звернення 23.11.2024 р.)

50. Дем'яненко Г. Є. Економічна безпека торговельного підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.07.05; Донец. держ. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. Донецьк, 2003. 18 с.

51. Покропивний С. Ф. Економіка підприємства. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : КНЕУ, 2001. 528 с.

52. Довбня С. Б., Гічова Н.Ю. Діагностика рівня економічної безпеки підприємства. *Фінанси України*. 2008. № 4. С. 88–97.

53. Ілляшенко О. В. Модель оцінювання стану системи економічної безпеки підприємства. *Проблеми економіки*. 2015. №3. С. 301–308.

54. Мунтіян В. І. Економічна безпека України : монографія. Київ : КВІШ, 2009. 464 с.

55. Іпполітова І.Я., Сичова А.О. Методичний підхід до оцінювання рівня економічної безпеки підприємства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2019. №8. С. 96–101.

56. Гнилицька Л.В. Аналіз методологічних підходів до оцінки стану та рівня економічної безпеки суб'єктів господарювання. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна*. 2019. Вип. 2. С. 46–57.

57. Халіна В.Ю. Методичний підхід щодо оцінки рівня економічної безпеки підприємства. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2014. Вип. 1. С. 173–181. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchtei_2014_1_24. (дата звернення 21.11.2024 р.)

58. Тульчинська С. О., Солосіч О. С. Концептуальні засади забезпечення економічної безпеки підприємництва в умовах воєнного стану. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2022. № 3 (79). С. 97–102.

59. Штангрет І.А. Теоретичні засади формування системи економічної безпеки підприємства. *Ефективна економіка*. 2022. №4. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2022/152.pdf (дата звернення 15.11.2024 р.)

60. Пілецька С.Т., Коритько Т.Ю., Кравчук Н.М. Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства. *Вісник економічної науки України*. 2022. № 1 (42). С. 64–69.

61. Огренич Ю.О., Діброва В.О. Економічна безпека промислових підприємств в Україні: стан, проблеми та напрямки покращення. *Таврійський науковий вісник. Серія: «Економіка»*. 2023. Випуск 15. С. 180–191.

62. Прохорова В., Крутова А., Дяченко К. Економічна безпека підприємств України в умовах дестабілізаційного розвитку. *Електронне наукове фахове видання «Адаптивне управління: теорія і практика» Серія «Економіка»*. 2022. Випуск 14 (28). URL: <https://amtp.org.ua/index.php/journal2/article/view/490> (дата звернення 25.11.2024 р.)

63. Актуальні виклики та загрози економічній безпеці України в умовах воєнного стану. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-05/executive-1.pdf> (дата звернення 21.11.2024 р.)

64. Гринкевич С.С., Когут М.В., Станкевич М.В. Еволюція теоретичних концепцій економічної безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск №50. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2437> (дата звернення 25.11.2024 р.)

65. Єфремова К.В., Пасат М.О., Чижов Д.А. Проблеми забезпечення економічної безпеки України та шляхи їх вирішення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №4. С. 34–37.

66. Тульчинська С., Ткаченко Т. Принципи системи економічної безпеки промислових підприємств в умовах конкуренції. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2023. № 3. С. 226–230.

67. Барташевська Ю.М. Розвиток машинобудування України: стан, проблеми, перспективи. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2010. №1 (8). С. 19–25.

68. Рачинський О.В. Чинники впливу на покращення фінансово-господарської діяльності підприємств машинобудування. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2022. Випуск №2 (88). С.67–71.

69. Вітюк А.В., Сметанюк О.А., Білоконь Т.М. Просторовий розвиток машинобудівних підприємств крізь призму інноваційної діяльності. *Економіка та держава*. 2022. №1. С. 61–67.

70. Розвиток машинобудування в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення: монографія; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України»; наук. редактор д.е.н., проф. С. О. Ішук. Львів, 2022. 137 с.

71. Kushnirenko O., Gakhovych N., Venger L. Industrial ensuring for combating military aggression. *Scientific bulletin of International Association of Scientists. Series: Economy, Management, Security, Technology*. Volume 1, Issue 2, 2022. URL: <https://man.org.ua/Issue2.html>.

72. Дейнеко Л. В., Кушніренко О. М., Ципліцька О. О., Гахович Н. Г. Наслідки повномасштабної воєнної агресії РФ для української промисловості. *Економіка України*. 2022. № 5. С. 3–25.

73. Державна служба статистики України. URL: <https://ukrstat.gov.ua>

74. Ляховська О. В. Проблеми конкурентності вітчизняних машинобудівних підприємств і ТНК в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск №43. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1727>

75. Семенець А. О., Даценко Г. В., Панфілов О. Ю., Кузькін Є. Ю., Панкратова О. М. Удосконалення управління підприємством шляхом підвищення дієвості внутрішнього контролю в контексті міжнародного бізнесу. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. 2022. №1 (42). С. 173–184.

76. Ривак Н. Світові тренди технологічної трансформації машинобудівної галузі. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2022. №1. С. 76–86.

77. Кушніренко О. М., Гахович Н. Г. Стратегічні напрями повоєнного відновлення машинобудування в Україні. *Економічний вісник університету*. 2023. Випуск №56. С. 5–15.

78. Ukraine war makes its impact felt on production in mechanical engineering. Release. 11 Mar 2022. VDMA. URL: <https://www.thenewsmarket.com/news/ukraine-war-makes-its-impact-felt-on-production-in-mechanicalengineering/s/f8533225-e1d5-4007-ba14-da2a70d062fb>.

79. Розпорядження КМУ від 24 лютого 2023 р. № 176-р. «Про схвалення Стратегії розвитку індустріальних парків на 2023-2030 роки». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176-2023-%D1%80#Text> 16. EU strategy on energy system integration. URL: https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-systemintegration/eu-strategy-energy-system-integration_en

80. Розвиток промисловості для забезпечення зростання та оновлення української економіки : науково-аналітична доповідь / за ред. д-ра екон. наук Дейнеко Л.В. ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». К., 2018. 158 с. URL: <http://ief.org.ua/docs/sr/301.pdf>

81. Sustainable and Smart Mobility Strategy. URL: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-yoursay/initiatives/12438-Sustainable-and-Smart-Mobility-Strategy_en

82. A European Green Deal. Striving to be the first climate-neutral continent. European Commission. URL: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en

83. Transport and the Green Deal. URL: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europeangreen-deal/transport-and-green-deal_en

84. Леховіцер В. О. Особливості розвитку машинобудівної галузі в сучасних умовах. *Ефективна економіка*. 2019. №5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4974>

85. Шарапатюк М. Аграрне машинобудування в Україні: виклики та можливості розвитку. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2024. №4 (339). С. 142–147.

86. Ангел Є., Бетлій О. Секторальний аналіз: машинобудування. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. 2024. 12 с.

87. Целікова А.С., Місько Є.М. Сучасний стан та проблеми розвитку машинобудівних підприємств України. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Том 9. № 2. С. 228–235.

88. Офіційний сайт ПрАТ «Вінницький завод «Маяк». URL: <https://termia.com.ua/>

89. Продіус О.І. Управління економічною безпекою підприємств в розвинених країнах. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2019. Вип. 19. С. 79–82.

90. Марченко В.М., Бігун А.В. Світовий досвід забезпечення соціально-економічної безпеки підприємства. *Молодий вчений*. 2019. № 1(16). С. 18–21.

91. Троц І.В. Забезпечення економічної безпеки на підприємстві з метою попередження банкрутства. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. 2021. № 1(59). С. 223–227.

92. Куделя Л.В. Формування концепції забезпечення економічної безпеки підприємств. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 5. Ч. 2. С. 125–128.

93. Наточеев А.О. Трансформація розвитку машинобудування України. *Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Молодь в науці: дослідження, проблеми, перспективи»*, ВНТУ, 2024. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/mn/mn2025/paper/view/22956>

ДОДАТКИ

Додаток А
(обов'язковий)
Протокол перевірки кваліфікаційної роботи
на наявність текстових запозичень

119

на роботи: Управління економічною безпекою підприємств машинобудування
з прикладі приватного акціонерного товариства «Вінницький завод «Маяк»»

на роботи: магістерська кваліфікаційна робота
розділ кафедра ММЕ, факультет МІБ
(кафедра, факультет)

Показники звіту подібності Turnitin

оригінальність 81% Схожість 19%

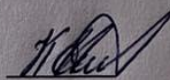
звіту подібності (відмітити потрібне)

запозичення, виявлені у роботі, оформлені коректно і не містять ознак плагіату.

Виявлені у роботі запозичення не мають ознак плагіату, але їх надмірна кількість викликає сумніви щодо цінності роботи і відсутності самостійності її автора. Роботу направити на переработу.

Виявлені у роботі запозичення є недобросовісними і мають ознаки плагіату та/або в ній містяться навмисні спотворення тексту, що вказують на спроби приховування недобросовісних запозичень.

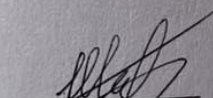
робота, відповідальна за перевірку

(підпис)

Карачина Н.П.
(прізвище, ініціали)

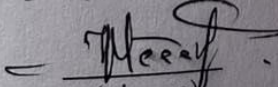
зайомлені з повним звітом подібності, який був згенерований системою Turnitin щодо роботи.

автор роботи

(підпис)

Наточесов А.О.
(прізвище, ініціали)

рецензент роботи

(підпис)

Несен Л.М.
(прізвище, ініціали)

Додаток Б
(обов'язковий)

Фінансова звітність підприємства
ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»
за 2020–2023 роки

			КОДИ
		Дата	01.01.2021
Підприємство	ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ВІННИЦЬКИЙ ЗАВОД "МАЯК"	за ЄДРПОУ	14307771
Територія	Вінницька область, Вінниця	за КОАТУУ	0510100000
Організаційно- правова форма господарювання	Акціонерне товариство	за КОПФГ	230
Вид економічної діяльності	Виробництво електричних побутових приладів	за КВЕД	27.51

Середня кількість працівників: 633

Адреса, телефон: 21029 м. Вінниця, вул.Хмельницьке шосе,105, (0432)51-15-11

Одиниця виміру: тис.грн. без десяткового знака

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):

за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку

v

за міжнародними стандартами фінансової звітності

Консолідований баланс (Звіт про фінансовий стан)

на 31.12.2020 р.

Форма №1-к

		Код за ДКУД	1801007
Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	20	68
первісна вартість	1001	40	100
накопичена амортизація	1002	(20)	(32)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	614	293
Основні засоби	1010	27 445	24 796
первісна вартість	1011	67 192	73 649
знос	1012	(39 747)	(48 853)
Інвестиційна нерухомість	1015	0	0
первісна вартість	1016	0	0
знос	1017	(0)	(0)
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
первісна вартість	1021	0	0
накопичена амортизація	1022	(0)	(0)
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	12 719	12 719
інші фінансові інвестиції	1035	0	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	100	100
Гудвіл	1050	0	0
Гудвіл при консолідації	1055	0	0

Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0
Усього за розділом I	1095	40 898	37 976
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	103 723	74 745
Виробничі запаси	1101	36 434	28 143
Незавершене виробництво	1102	10 127	8 015
Готова продукція	1103	51 608	36 393
Товари	1104	5 554	2 194
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестрахування	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	61 340	57 597
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	3 283	6 026
з бюджетом	1135	2 203	21
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
з нарахованих доходів	1140	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	3 287	2 644
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	770	1 037
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	16 335	36 553
Готівка	1166	30	11
Рахунки в банках	1167	16 305	36 542
Витрати майбутніх періодів	1170	265	824
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	8 764	7 220
Усього за розділом II	1195	199 970	186 667
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	240 868	224 643

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	5 234	5 234
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	13 032	13 032
Додатковий капітал	1410	2 054	2 052
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	1 982	1 982
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	94 346	92 237

Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)
Інші резерви	1435	0	0
Неконтрольована частка	1490	0	0
Усього за розділом I	1495	116 648	114 537
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	51 000	15 000
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0
Довгострокові забезпечення	1520	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви	1530	0	0
у тому числі:			
резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0
резерв незароблених премій	1533	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	51 000	15 000
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	0	1 000
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0
товари, роботи, послуги	1615	48 695	72 360
розрахунками з бюджетом	1620	2 558	4 780
у тому числі з податку на прибуток	1621	368	1 286
розрахунками зі страхування	1625	1 744	940
розрахунками з оплати праці	1630	6 925	4 056
одержаними авансами	1635	2 645	4 949
розрахунками з учасниками	1640	0	0
із внутрішніх розрахунків	1645	2 072	2 079
страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	61	0
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	8 520	4 942
Усього за розділом III	1695	73 220	95 106
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	240 868	224 643

Примітки: Валюта балансу на звітну дату складала 224643 тис.грн.

Керівник

Терліковський Василь Васильович

Головний бухгалтер

Прокопчук Наталія Антонівна

Підприємство

ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
"ВІННИЦЬКИЙ ЗАВОД "МАЯК"Дата
за ЄДРПОУ

КОДИ

01.01.2021

14307771

**Консолідований звіт про фінансові результати
(Звіт про сукупний дохід)**

за 2020 рік

Форма №2-к

I. Фінансові результати

Код за ДКУД

1801008

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	285 156	367 260
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховування	2012	(0)	(0)
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(251 917)	(303 564)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	(0)	(0)
Валовий: прибуток	2090	33 239	63 696
збиток	2095	(0)	(0)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	24 118	17 843
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0	0
Адміністративні витрати	2130	(13 710)	(23 441)
Витрати на збут	2150	(8 994)	(11 155)
Інші операційні витрати	2180	(23 975)	(22 061)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	10 678	24 882
збиток	2195	(0)	(0)

Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	0	0
Інші доходи	2240	267	272
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(11 183)	(9 896)
Втрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)
Інші витрати	2270	(492)	(1 562)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	0	13 696
збиток	2295	(730)	(0)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-1 379	-1 148
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	0	12 548
збиток	2355	(2 109)	(0)

II. Сукупний дохід

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	(0)	(0)
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	-2 109	12 548
Чистий прибуток (збиток), що належить:			
власникам материнської компанії	2470	0	0
неконтрольованій частці	2475	0	0
Сукупний дохід, що належить:			
власникам материнської компанії	2480	0	0
неконтрольованій частці	2485	0	0

III. Елементи операційних витрат

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	179 677	241 923
Витрати на оплату праці	2505	54 814	80 068
Відрахування на соціальні заходи	2510	12 407	17 323
Амортизація	2515	9 670	10 053
Інші операційні витрати	2520	16 952	26 998
Разом	2550	273 520	376 365

IV. Розрахунок показників прибутковості акцій

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	3 008 250	3 008 250
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	3 008 250	3 008 250
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-0,701070	4,171200
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-0,701070	4,171200
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0,00	0,00

Примітки: Чистий фінансовий результат діяльності Товариства в звітному році - збиток у сумі 2109 тис. грн.

Керівник
Головний бухгалтер

Терліковський Василь Васильович
Прокопчук Наталія

Підприємство	ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ВІННИЦЬКИЙ ЗАВОД "МАЯК"	за ЄДРПОУ	КОДИ
			Дата 01.01.2022
			14307771
			UA 050200300100 638
Територія	Вінницька обл.	за КАТОТТГ	230
Організаційно- правова форма господарювання	Акціонерне товариство	за КОПФГ	27.51
Вид економічної діяльності	Виробництво електричних побутових приладів	за КВЕД	

Середня кількість працівників: 585

Адреса, телефон: 21029 м. Вінниця, вул.Хмельницьке шосе,105, (0432)51-15-11

Одиниця виміру: тис.грн. без десяткового знака

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):

за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку

за міжнародними стандартами фінансової звітності

v

Консолідований баланс
(Звіт про фінансовий стан)
на 31.12.2021 р.
Форма №1-к

			Код за ДКУД	1801007
Актив	Код рядк а	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду	
1	2	3	4	
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	1000	68	185	
первісна вартість	1001	104	276	
накопичена амортизація	1002	(36)	(91)	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	293	3 319	
Основні засоби	1010	24 796	26 241	
первісна вартість	1011	73 649	80 269	
знос	1012	(48 853)	(54 028)	
Інвестиційна нерухомість	1015	0	0	
первісна вартість	1016	0	0	
знос	1017	(0)	(0)	
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0	
первісна вартість	1021	0	0	
накопичена амортизація	1022	(0)	(0)	
Довгострокові фінансові інвестиції:				
які обліковуються за методом участі в капіталі	1030	0	2 046	

інших підприємств			
інші фінансові інвестиції	1035	12 719	12 573
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	100	1 118
Гудвіл	1050	0	0
Гудвіл при консолідації	1055	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0
Усього за розділом I	1095	37 976	45 482
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	74 745	93 835
Виробничі запаси	1101	28 143	45 061
Незавершене виробництво	1102	8 015	5 827
Готова продукція	1103	36 393	40 539
Товари	1104	2 194	2 408
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестрахування	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	57 601	55 673
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	6 026	29 491
з бюджетом	1135	21	2 985
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
з нарахованих доходів	1140	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	2 644	1 184
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1 035	3 443
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	36 616	31 439
Готівка	1166	11	38
Рахунки в банках	1167	36 605	31 401
Витрати майбутніх періодів	1170	824	209
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	7 220	10 544
Усього за розділом II	1195	186 732	228 803
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	224 708	274 285

Пасив	Код рядк а	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	5 234	31 725
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	13 032	9 259
Додатковий капітал	1410	2 052	2 659
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	1 982	1 982
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	92 291	171 220
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)
Інші резерви	1435	0	0
Неконтрольована частка	1490	0	0
Усього за розділом I	1495	114 591	216 845
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	15 000	6 562
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0
Довгострокові забезпечення	1520	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви	1530	0	0
у тому числі:			
резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0
резерв незароблених премій	1533	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	15 000	6 562
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	1 000	4 000
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0
товари, роботи, послуги	1615	72 359	25 602
розрахунками з бюджетом	1620	4 792	1 351
у тому числі з податку на прибуток	1621	1 298	115
розрахунками зі страхування	1625	940	1 031
розрахунками з оплати праці	1630	4 056	4 741

одержаними авансами	1635	4 949	6 276
розрахунками з учасниками	1640	0	0
із внутрішніх розрахунків	1645	2 079	4 647
страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	0	0
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	4 942	3 230
Усього за розділом III	1695	95 117	50 878
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	224 708	274 285

Керівник

Терліковський Василь Васильович

Головний бухгалтер

Прокопчук Наталія Антонівна

Підприємство

ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ
ТОВАРИСТВО "ВІННИЦЬКИЙ ЗАВОД
"МАЯК"

за ЄДРПОУ

Дата

КОДИ

19.01.2022

14307771

**Консолідований звіт про фінансові результати
(Звіт про сукупний дохід)**

за 2021 рік

Форма №2-к

I. Фінансові результати

Код за
ДКУД

1801008

Стаття	Код рядк а	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	384 083	285 156
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховування	2012	(0)	(0)
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(332 468)	(251 917)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	(0)	(0)
Валовий:			
прибуток	2090	51 615	33 239
збиток	2095	(0)	(0)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	57 687	24 118
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0	0
Адміністративні витрати	2130	(21 280)	(13 710)
Витрати на збут	2150	(12 463)	(8 994)

Інші операційні витрати	2180	(40 783)	(23 975)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	34 776	10 678
збиток	2195	(0)	(0)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	0	0
Інші доходи	2240	6	267
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(2 016)	(11 183)
Втрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)
Інші витрати	2270	(923)	(492)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	31 843	0
збиток	2295	(0)	(730)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-4 950	-1 379
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	26 893	0
збиток	2355	(0)	(2 109)

II. Сукупний дохід

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	3 773	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	3 773	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	(0)	(0)
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	3 773	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	30 666	-2 109
Чистий прибуток (збиток), що належить: власникам материнської компанії	2470	0	0
неконтрольованій частці	2475	0	0

Сукупний дохід, що належить: власникам материнської компанії	2480	0	0
неконтрольованій частці	2485	0	0

III. Елементи операційних витрат

Назва статті	Код рядк а	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	267 582	179 677
Витрати на оплату праці	2505	83 229	54 814
Відрахування на соціальні заходи	2510	18 212	12 407
Амортизація	2515	6 738	9 670
Інші операційні витрати	2520	30 124	16 952
Разом	2550	405 885	273 520

IV. Розрахунок показників прибутковості акцій

Назва статті	Код рядк а	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	18 232 660	3 008 250
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	18 232 660	3 008 250
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	1,474990	-0,701070
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	1,474990	-0,701070
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0,00	0,00

Керівник

Терліковський Василь Васильович

Головний бухгалтер

Прокопчук Наталія Антонівна

Підприємство Територія Організаційно-правова форма господарювання Вид економічної діяльності	ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ВІННИЦЬКИЙ ЗАВОД "МАЯК"	за ЄДРПОУ за КАТОТТГ за КОПФГ за КВЕД	КОДИ
			01.01.2023
			14307771
			UA050200300 10063857
	Вінницька обл.		230
			27.51

Середня кількість працівників: 581

Адреса, телефон: 21029 м. Вінниця, вул.Хмельницьке шосе,105, (0432)51-15-11

Одиниця виміру: тис.грн. без десяткового знака

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):

за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку

за міжнародними стандартами фінансової звітності

v

Консолідований баланс
(Звіт про фінансовий стан)
 на 31.12.2022 р.
 Форма №1-к

			Код за ДКУД	1801007
Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	
1	2	3	4	
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	1000	185	120	
первісна вартість	1001	276	320	
накопичена амортизація	1002	(91)	(200)	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	3 319	4 978	
Основні засоби	1010	26 222	39 401	
первісна вартість	1011	80 269	100 145	
знос	1012	(54 047)	(60 744)	
Інвестиційна нерухомість	1015	0	0	
первісна вартість	1016	0	0	
знос	1017	(0)	(0)	
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0	
первісна вартість	1021	0	0	
накопичена амортизація	1022	(0)	(0)	
Довгострокові фінансові інвестиції:				
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	2 046	2 046	

інші фінансові інвестиції	1035	12 573	12 573
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	1 118	1 404
Гудвіл	1050	0	0
Гудвіл при консолідації	1055	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0
Усього за розділом I	1095	45 463	60 522
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	93 835	122 069
Виробничі запаси	1101	45 061	66 488
Незавершене виробництво	1102	5 827	3 727
Готова продукція	1103	40 539	50 856
Товари	1104	2 408	998
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестрахування	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	55 673	80 113
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	29 491	56 382
з бюджетом	1135	2 985	2 952
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
з нарахованих доходів	1140	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	1 184	30 949
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	3 441	2 030
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	31 439	37 352
Готівка	1166	38	26
Рахунки в банках	1167	31 401	37 326
Витрати майбутніх періодів	1170	209	237
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	10 544	10 576
Усього за розділом II	1195	228 801	342 660
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	274 264	403 182
Пасив	Код рядк а	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду

1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	31 725	31 725
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	9 259	8 717
Додатковий капітал	1410	2 659	2 657
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	1 982	1 982
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	171 186	240 521
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)
Інші резерви	1435	0	0
Неконтрольована частка	1490	0	0
Усього за розділом I	1495	216 811	285 602
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	6 562	26 062
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0
Довгострокові забезпечення	1520	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви	1530	0	0
у тому числі:			
резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0
резерв незароблених премій	1533	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	6 562	26 062
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	4 000	1 332
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0
товари, роботи, послуги	1615	25 609	14 941
розрахунками з бюджетом	1620	1 337	11 253
у тому числі з податку на прибуток	1621	103	8 846
розрахунками зі страхування	1625	1 033	763
розрахунками з оплати праці	1630	4 751	3 434
одержаними авансами	1635	6 276	16 787
розрахунками з учасниками	1640	0	0
із внутрішніх розрахунків	1645	4 647	32 405

страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	0	0
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	3 238	10 603
Усього за розділом III	1695	50 891	91 518
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	274 264	403 182

Примітки: даних немає

Керівник

Терліковський Василь Васильович

Головний бухгалтер

Прокопчук Наталія Антонівна

Підприємство	ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ВІННИЦЬКИЙ ЗАВОД "МАЯК"	за ЄДРПОУ	КОДИ
			Дата 01.01.2023
			14307771

Консолідований звіт про фінансові результати
(Звіт про сукупний дохід)
за 2022 рік
Форма №2-к
I. Фінансові результати

Код за
ДКУД 1801008

Стаття	Код рядк а	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	644 809	384 083
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховування	2012	(0)	(0)
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(430 274)	(332 468)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	(0)	(0)
Валовий:	2090	214 535	51 615
прибуток			
збиток	2095	(0)	(0)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	37 660	57 687
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від	2123	0	0

оподаткування			
Адміністративні витрати	2130	(21 234)	(21 280)
Витрати на збут	2150	(22 398)	(12 463)
Інші операційні витрати	2180	(97 941)	(40 783)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	110 622	34 776
збиток	2195	(0)	(0)
Дохід від участі в капіталі	2200	1 695	0
Інші фінансові доходи	2220	0	0
Інші доходи	2240	266	6
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(3 924)	(2 016)
Втрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)
Інші витрати	2270	(11 666)	(923)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	96 993	31 843
збиток	2295	(0)	(0)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-17 220	-4 950
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	79 773	26 893
збиток	2355	(0)	(0)

II. Сукупний дохід

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	542	3 773
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	542	3 773
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	(0)	(0)
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	542	3 773
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	80 315	30 666

Чистий прибуток (збиток), що належить: власникам материнської компанії	2470	0	0
неконтрольованій частці	2475	0	0
Сукупний дохід, що належить: власникам материнської компанії	2480	0	0
неконтрольованій частці	2485	0	0

III. Елементи операційних витрат

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	355 099	267 582
Витрати на оплату праці	2505	105 915	83 229
Відрахування на соціальні заходи	2510	22 947	18 212
Амортизація	2515	7 176	6 738
Інші операційні витрати	2520	93 478	30 124
Разом	2550	584 615	405 885

IV. Розрахунок показників прибутковості акцій

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	18 232 661	18 232 661
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	18 232 661	18 232 661
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	4,375280	1,474990
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	4,375280	1,474990
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0,60	0,60

Примітки: Даних немає

Керівник

Терліковський Василь Васильович

Головний бухгалтер

Прокопчук Наталія Антонівна

Додаток
до Положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 2

Дата (рік, місяць, число)

Підприємство Приватне акціонерне товариство «Вінницький завод «Маяк»

Територія Вінницька обл.

Організаційно-правова форма
господарювання
Акціонерне товариство

за ЄДРПОУ

за
КАТОТТГ
за КОПФГ
за КВЕД

КОДИ		
2024	01	01
14307771		
UA0502003001006		
3857		
230		
27.51		

Вид економічної діяльності: виробництво
електричних побутових приладів
Середня кількість працівників: 510

Одиниця виміру: тис. грн.

БАЛАНС
на 31 грудня 2023 року
форма 1

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:	1000	120	28
- первісна вартість	1001	320	320
- накопичена амортизація	1002	200	292
Незавершене капітальні інвестиції	1005	4 978	2 659
Основні засоби:	1010	39 401	40 174
- первісна вартість	1011	100 145	111 066
- знос	1012	60 744	70 892
Інвестиційна нерухомість	1015		
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016		
знос інвестиційної нерухомості	1017		
Довгострокові біологічні активи:	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції:			
- які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	2046	2 046

- інші фінансові інвестиції	1035	12 573	11 531
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045	1 404	1 252
Гудвіл	1050		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	60 522	57 690
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	122 069	152 558
Виробничі запаси	1101	66 488	92 304
Незавершене виробництво	1102	3 727	10 321
Готова продукція	1103	50 856	49 285
Товари	1104	998	648
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:	1125	80 072	74 993
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	56 402	3 191
- за бюджетом	1135	2 953	97
у тому числі з податку на прибуток	1136		
з нарахованих доходів	1140		
із внутрішніх розрахунків	1145	30 949	6 866
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	2 030	3 331
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти:	1165	37 352	48 117
Готівка	1166	26	46
Рахунки в банках	1167	37 326	48 071
Витрати майбутніх періодів	1170	237	120
Інші оборотні активи	1190	10 576	10 271
Усього за розділом II	1195	342 640	299 544
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	403 162	357 234
Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	31 725	31 725
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401		
Капітал у дооцінках	1405	8 717	8 148
Додатковий капітал	1410	2 657	2 655
Резервний капітал	1415	1 982	1 982
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	240 242	248 477
Неоплачений капітал	1425		
Вилучений капітал	1430		
Усього за розділом I	1495	285 323	292 987
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		

Пенсійні зобов'язання	1505		
Довгострокові кредити банків	1510	26 062	
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595	26 062	
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	1 332	9 279
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	14 937	14 653
розрахунками з бюджетом	1620	11 423	7 936
у тому числі з податку на прибуток	1621	8 846	1 471
розрахунками зі страхування	1625	763	1 792
розрахунками з оплати праці	1630	3 434	7 539
за одержаними авансами	1635	16 787	6 136
за розрахунками з учасниками	1640		
із внутрішніх розрахунків	1645	32 405	11 398
страховою діяльністю	1650		
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	10 696	5 514
Усього за розділом III	1695	91 777	64 247
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800		
Баланс	1900	403 162	357 234

Підприємство

Приватне акціонерне
товариство «Вінницький
завод «Маяк»

Коди
Дата 2024.01.01
за ЄДРПОУ
14307771

Звіт про фінансові результати
за 2023 рік

Форма №2

Код за
ДКУД

1801008

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	279 860	644 809
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	200 794	430 274
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070		
Валовий:			
- прибуток	2090	79 066	214 535
- збиток	2095		
Інші операційні доходи	2120	40 372	37 660
Адміністративні витрати	2130	21 053	21 234
Витрати на збут	2150	18 092	22 398
Інші операційні витрати	2180	42 948	97 941
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
- прибуток	2190	37 345	110 622
- збиток	2195		
Доход від участі в капіталі	2200		1 695
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240	1 085	266
Фінансові витрати	2250	6 585	3 924
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270	9 109	11 666
Фінансовий результат до оподаткування:			
- прибуток	2290	22 736	96 993
- збиток	2295		
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(4 131)	(17 220)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
- прибуток	2350	18 605	79 733
- збиток	2355		

II. СУКУПНИЙ ДОХІД			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	569	542
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	569	542
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	569	542
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	19 174	80 315
III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Матеріальні затрати	2500	167 828	355 099
Витрати на оплату праці	2505	62 512	105 915
Відрахування на соціальні заходи	2510	14 788	22 947
Амортизація	2515	10 546	7 176
Інші операційні витрати	2520	27 466	93 478
Разом	2550	283 140	584 615
IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Середньорічна кількість простих акцій	2600	18232661	18232661
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605		
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	1,02042	4,37528
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615		
Дивіденди на одну просту акцію	2650		

Додаток В
(обов'язковий)

ІЛЮСТРАТИВНА ЧАСТИНА

УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВ
МАШИНОБУДУВАННЯ
(НА ПРИКЛАДІ ПРИВАТНОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА
«ВІННИЦЬКИЙ ЗАВОД «МАЯК»)

Таблиця 1 – Мета, об'єкт, предмет та завдання дослідження магістерської кваліфікаційної роботи

Мета роботи	обґрунтування теоретико-методичних засад управління економічною безпекою підприємства та розробка заходів по удосконаленню управління економічною безпекою підприємства.
Об'єкт дослідження	процес управління економічною безпекою підприємства.
Предмет дослідження	теоретико-методичні та прикладні засади управління економічною безпекою підприємств машинобудування (на прикладі ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»).
Завдання дослідження	–розкрити сутність та складові економічної безпеки підприємства, визначити фактори впливу на економічну безпеку підприємства; –визначити принципи та складові системи управління економічною безпекою підприємства; –розглянути існуючі методичні підходи до оцінювання рівня економічної безпеки підприємства; –провести оцінювання стану, тенденцій, проблем та перспектив розвитку машинобудування України; –здійснити аналізування фінансово-економічної діяльності ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»; –оцінити рівень економічної безпеки підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»; – визначити заходи по удосконаленню управління економічною безпекою підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк».
Новизна одержаних результатів	<i>дістало подальший розвиток:</i> – обґрунтування системи управління економічною безпекою як комплексу організаційно-управлінських, технологічних, технічних, профілактичних і маркетингових заходів, спрямованих на кількісну й якісну реалізацію захисту інтересів підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз, що, на відміну від існуючих положень, передбачає комплексне попередження кризових ситуацій і мінімізацію впливу негативних факторів на діяльність підприємства; – сутність категорії «економічна безпека підприємства», яка, на відміну від наявних, розкривається як здатність соціально-економічної системи протистояти та створити захист від дестабілізуючих чинників внутрішнього та зовнішнього середовищ.

Таблиця 2 – Огляд літератури дефініції поняття «економічна безпека підприємства»

Автор	Зміст поняття
<i>Захищеність від негативного впливу чинників</i>	
Капітула С.	«захищеність від негативного впливу сукупності соціальних, економічних, екологічних, правових і силових внутрішніх і зовнішніх факторів»
Хома І.	«економічна захищеність як невід’ємний складовий елемент, причому незалежний, а економічна захищеність є одним із видів захищеності сучасного підприємства»
Станкевич Н.	«універсальна категорія, яка відображає захист суб’єкта господарювання на всіх рівнях економічних відносин, починаючи з держави і закінчуючи кожним її громадянином»
<i>Забезпеченість економічного розвитку та стабільності</i>	
Живко З.	«стан, який сприяє економічному розвитку і стабільності діяльності підприємства, здатність своєчасно, адекватно й без значних втрат реагувати на зміни внутрішньої та зовнішньої ситуації та негативний вплив дестабілізуючих чинників»
Грибіненко О.	«комплексна характеристика, ступінь захисту від негативного впливу внутрішніх і зовнішніх факторів усіх потенціалів підприємства, що дозволяє забезпечити стійку та ефективну діяльність»
Коваленко О.	«комплексна характеристика досягнутих та очікуваних результатів діяльності підприємства, яка зумовлена узгодженням цілей та передбачає раціональне використання ресурсів»
Череп А.	«можливість стійкого економічного розвитку, процвітання, налагодження процесу виробництва за умови зменшення та запобігання негативного впливу загроз ринкового середовища, взаємодії та соціального захисту працівників, підвищення рівня їх професіоналізму та зростання заробітної плати
Бойко Т.	«забезпечення здатності держави до розвитку, забезпечення оптимального стану національної економіки, протистояння внутрішнім і зовнішнім загрозам, з позицій ресурсно-функціонального підходу або ж з точки зору захисту національних інтересів»
Клімова Г.	«такий стан економічної системи, який дає їй можливість розвиватися динамічно й ефективно, успішно вирішувати соціальні проблеми і при цьому держава має можливість виробляти та проводити в життя незалежну економічну політику»
<i>Стан ефективного використання ресурсів</i>	
Троц І.	«такий стан корпоративних ресурсів (ресурсів капіталу, персоналу, інформації і технології, техніки та устаткування, прав) і підприємницьких можливостей, що гарантує найбільш ефективне їхнє використання для стабільного функціонування та динамічного науково-технічного й соціального розвитку, запобігання внутрішнім і зовнішнім негативним впливам (загрозам)»
<i>Можливість запобігати негативному впливу чинників зовнішнього середовища</i>	
Сосновська І.	«комплексна характеристика, під якою розуміють рівень захищеності всіх видів потенціалу підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз, що забезпечує стабільне функціонування та ефективний розвиток і потребує управління з боку керівництва підприємства»
Вівчар О.	«стан захищеності його ресурсів та інтелектуального потенціалу від наявних та потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього середовища його функціонування, який характеризується високими фінансовими показниками діяльності та перспективою економічного розвитку в майбутньому»; «забезпечення умов збереження комерційної таємниці і інших секретів підприємства»
Баранова В.	«приспосовування до впливу чинників середовища, яке може бути досягнуте через захист від впливу середовища (шляхом уникнення зовнішніх та внутрішніх загроз), а також через реакцію на впливи середовища (шляхом протистояння деструктивним впливам або усунення негативних наслідків)»

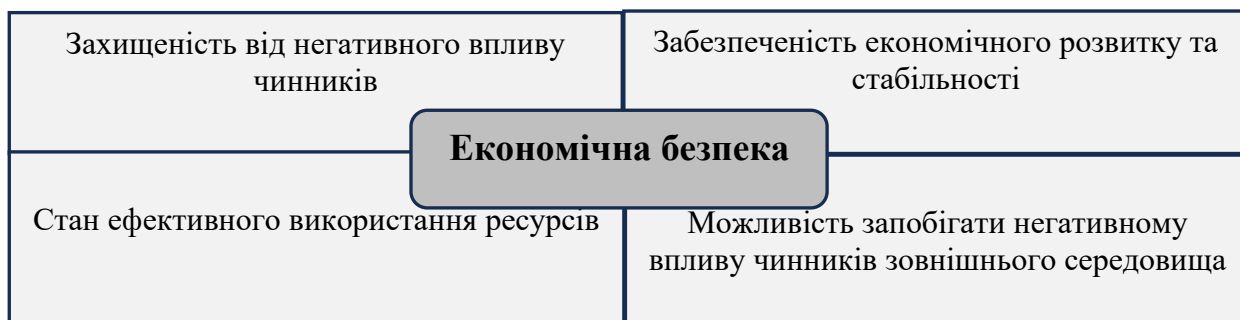

Рисунок 1 – Характеристики економічної безпеки підприємства

Таблиця 3 – Основні підходи щодо виділення структурних елементів економічної безпеки підприємства

Джерело	Структурні елементи економічної безпеки підприємства
1	2
Ярова Ю.О., Артеменко Л.П.	Фінансова, інтелектуальна, кадрова, соціальна, технічна, технологічна, юридична, інформаційна, екологічна, силова, енергетична, інноваційна, ринкова безпеки
Фроленко О.М.	Безпека управління (діяльність підприємства), ресурсів (людських, матеріальних й ін.), інформаційна безпека (конфіденційність), ринкова безпека (рейдерство, конкуренти)
Дуб Б.С.	Фінансова, кадрова, інформаційна, виробнича, інтерфесійна безпеки
Шацька З.Я.	Фінансова, інтелектуальна, кадрова безпеки
Зось-Кіор М.В., Дячков Д.В., Павлик Р.В.	Фінансова, інтелектуально-кадрова, техніко-технологічна, інформаційна, екологічна, силова безпеки
Прус Н. В.	інформаційну, фінансову, техніко-технологічну, інтелектуальну і кадрову, політико-правову, екологічну, силову
Ярославський Я.О.	Фінансова, географічна, матеріально-технічна, логістична, енергетична, кадрова, політико-правова
Хринюк О.С., Корчовна М.Р.	Фінансова, правова, технологічна, інформаційна, екологічна, кадрова, інтелектуальна, силова безпеки

Таблиця 4 – Матриця підходів до структуризації економічної безпеки підприємства

Складова ЕБП	Автор								Разом
	Ярова Ю.О. Артеменко Л.П.	Фроленко О.М.	Дуб Б.С.	Шацька З.Я.	Зось-Кіор М.В., Дячков Д.В., Павлик Р.В	Прус Н.В.	Ярославський	Хринюк О.С., Корчовна М.Р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Фінансова	+		+	+	+	+	+	+	7
Інтелектуально-кадрова	+		+	+	+	+	+	+	7
Техніко-технологічна	+				+	+	+	+	5
Інформаційна	+	+	+		+	+		+	6
Ринкова	+	+							2
Соціальна	+								1
Юридична	+								1
Інноваційна	+								1
Енергетична							+		1
Інтерфейсна			+						1
Екологічна	+				+	+		+	4
Силова	+				+	+		+	4
Політико-правова						+	+	+	3
Логістична							+		1
Виробнича			+						1

Таблиця 5 –Зовнішні фактори економічної безпеки підприємства

Економічна кон'юнктура	Зміни в економічній ситуації на ринку, такі як економічні спади або зростання, зміни в споживчому попиті, цінах на ресурси та конкуренція, можуть впливати на прибутковість і стабільність підприємства. Наприклад, зменшення попиту на його товари або послуги може призвести до зниження обсягів продажів і прибутків підприємства.
Регулятивне середовище	Законодавчі та регуляторні зміни, такі як нові правила і політика, податкові реформи, митні обмеження та інші нормативні акти, можуть мати великий вплив на діяльність підприємства. Ці зміни можуть створювати нові вимоги, обмеження або можуть впливати на вартість виробництва та конкурентоспроможність підприємства.
Міжнародне середовище	Глобальні економічні та політичні зміни, такі як міжнародні торговельні спори, валютні коливання, зміни у міжнародних ринкових умовах та геополітична нестабільність, можуть впливати на експортно-імпортні операції підприємства та його конкурентоспроможність на зовнішньому ринку
Технологічні зміни	Розвиток нових технологій та інновацій може створювати нові можливості для підприємства, але також може стати викликом, якщо воно не встигає адаптуватися до швидких змін та конкуренції в цифровій економіці.

Таблиця 6 – Внутрішні фактори впливу на економічну безпеку підприємства

Фінансове управління	Ефективне фінансове управління, включаючи планування бюджету, контроль над витратами та управління ризиками, є ключовим елементом економічної безпеки підприємства. Здатність до ефективного управління фінансами допомагає підприємству уникати фінансових проблем і забезпечує стабільність.
Ланцюжок постачання	Надійне та ефективне управління ланцюжком постачання також є важливим аспектом економічної безпеки підприємства. Правильне планування, забезпечення якості та управління ризиками в рамках ланцюжка постачання допомагають уникнути перебоїв у постачанні і забезпечують надійність виробничих процесів.
Людські ресурси	Компетентні та мотивовані працівники є важливим ресурсом для економічної безпеки підприємства. Ефективне управління людськими ресурсами, включаючи правильний підбір персоналу, навчання та розвиток, забезпечує належну робочу силу для досягнення цілей підприємства.
Інновації та дослідження	Здатність до інновацій та досліджень дозволяє підприємству адаптуватися до змін у ринкових умовах та впроваджувати нові рішення для поліпшення продуктивності та конкурентоспроможності. Інноваційна культура сприяє сталому розвитку підприємства та його економічній безпеці.
Управління ризиками	Ефективне управління ризиками допомагає підприємству ідентифікувати, оцінювати та керувати ризиками, що можуть вплинути на його фінансову стабільність та безпеку. Це включає аналіз ризиків, розробку стратегій мінімізації ризиків та контроль за їх виконанням.
Якість продукції та послуг	Здатність підприємства виробляти високоякісну продукцію або надавати якісні послуги є важливим фактором його економічної безпеки. Забезпечення високої якості допомагає підприємству зберегти свої позиції на ринку, залучити та зберегти клієнтів та збільшити свою конкурентоспроможність.
Захист комерційної таємниці	Важливий внутрішній фактор економічної безпеки для багатьох підприємств. Комерційна таємниця включає конфіденційну інформацію, яка надає підприємству конкурентну перевагу і відображає його особливі знання, процеси, методи, патенти, технології, клієнтську базу, маркетингові стратегії тощо.

Таблиця 7 – Функції економічної безпеки підприємства

Назва	Сутність
1	2
Аналіз і прогнозування ризиків	Одна з основних функцій економічної безпеки полягає у виявленні потенційних ризиків, які можуть вплинути на діяльність підприємства. Це включає аналіз зовнішніх і внутрішніх факторів, оцінку їх впливу та прогнозування можливих наслідків. Цей аналіз допомагає розробити ефективні стратегії та заходи для мінімізації ризиків.
Забезпечення безпеки ресурсів	Економічна безпека включає заходи для забезпечення наявності необхідних ресурсів для функціонування підприємства. Це охоплює пошук і забезпечення доступу до сировини, матеріалів, технологій, фінансових ресурсів, людського капіталу та інших необхідних складових для продуктивної діяльності.
Фінансове планування і управління	Економічна безпека включає функцію фінансового планування і управління. Це означає розробку бюджетів, прогнозування фінансових потоків, контроль над витратами і доходами, управління кредитними ризиками та фінансовими ресурсами. Метою є забезпечення фінансової стійкості і ефективного використання ресурсів.
Захист інтелектуальної власності	Економічна безпека включає заходи для захисту інтелектуальної власності підприємства, такої як патенти, авторські права, товарні знаки тощо. Це допомагає запобігти незаконному використанню і копіюванню технологій або продуктів конкурентами, зберігаючи конкурентну перевагу.
Управління кризовими ситуаціями	Економічна безпека включає функцію управління кризовими ситуаціями. Це означає розробку планів та стратегій для вирішення непередбачених подій, криз, економічних збоїв або катастроф. Метою є забезпечення швидкого відновлення діяльності підприємства після кризових ситуацій та мінімізація їх негативних наслідків.

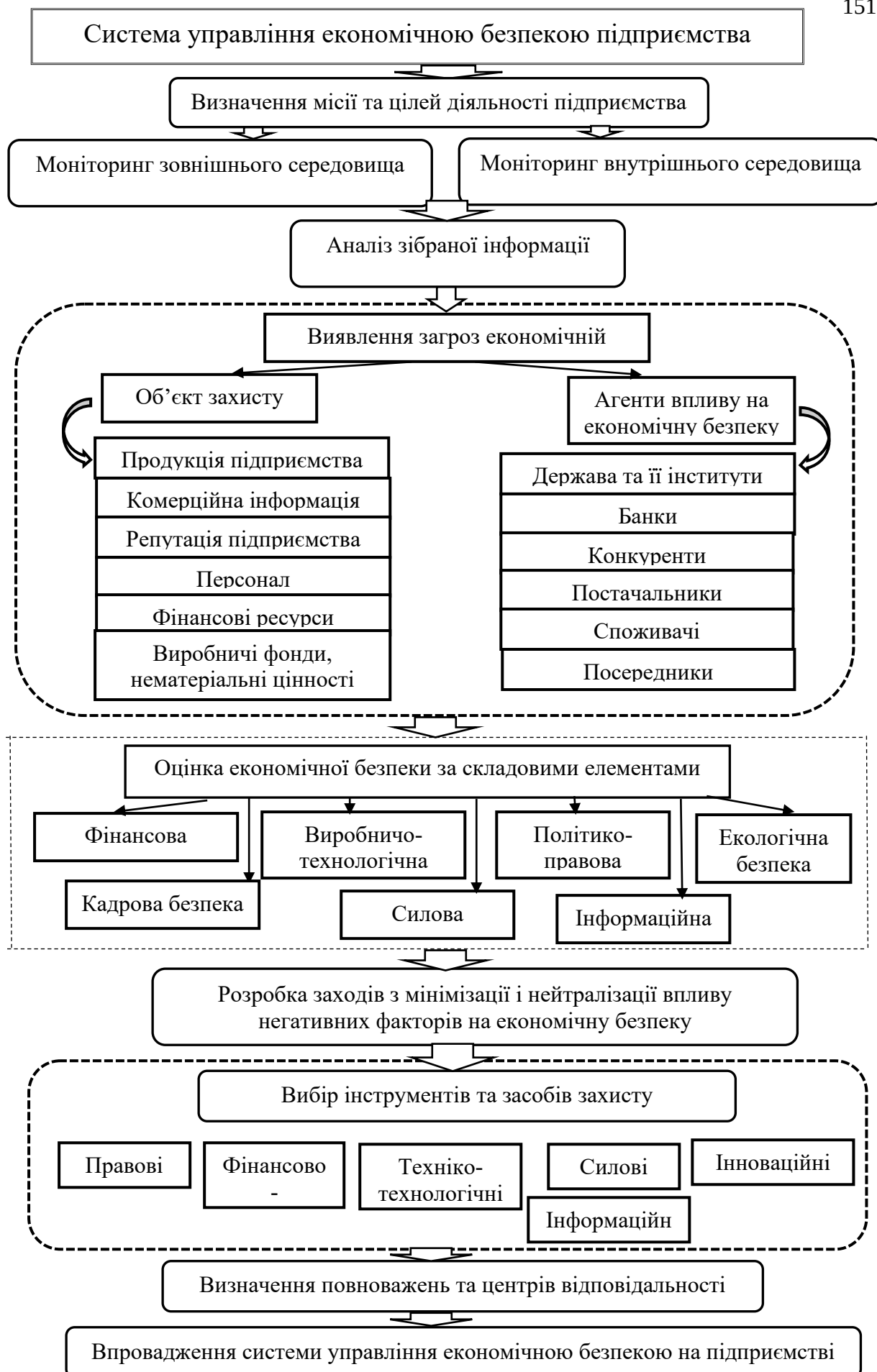

Рисунок 2 – Система управління економічною безпекою підприємства

Таблиця 8 – Характеристика основних підходів до оцінювання рівня економічної безпеки підприємства

Підхід	Суть підходу	Переваги підходу	Недоліки підходу	Представники підходу
1	2	3	4	5
Індикаторний (пороговий)	Порівняння фактичних показників фінансової діяльності з пороговими значеннями встановлених індикаторів	Крім поточної оцінки рівня економічної безпеки можна розрахувати прогнозну оцінку	Складність визначення граничного рівня індикаторів, відсутність встановлених загальних індикаторів	Г.В. Козаченко, В.П. Пономарьов О.М. Ляшенко; Л.Є. Шульженко, М.В. Кравченко
Ресурсно-функціональний	Визначення стану ресурсів та їх використання з метою протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам. Оцінка рівня економічної безпеки визначається за кожною функціональною складовою економічної безпеки підприємства	Визначення «слабких» сторін за кожною функціональною складовою	Рівень економічної безпеки часто порівнюють з ефективністю використання ресурсів, а оцінити його можна лише в динаміці	В.Г. Алькема, М.І. Копитко, Г.Є. Дем'яненко, С.Ф. Покропивний
Програмно-цільовий (комплексний)	Порівняння фактичних показників діяльності підприємства з визначеними орієнтирами	Можливість визначення поточної, тактичної та стратегічної оцінок	Суб'єктивізм, оцінки, кінцевий результат залежать від формування системи показників	С.Б. Довбня
Функціональний	Формування інтегрального показника на основі виділення функціональних видів менеджменту	Можливість знайти та виділити проблемні області менеджменту підприємства та більш детально зосередити свою увагу на «вузьких місцях»	Розрахунок лише внутрішньої складової економічної безпеки підприємства	О.В. Ілляшенко
Ситуаційно-об'єктний	Оцінка рівня економічної безпеки підприємства на основі аналізу ситуації, що склалася у взаємодії підприємства із суб'єктами зовнішнього середовища	Крім оцінки рівня економічної безпеки, можна здійснити прогноз діяльності та розвитку підприємства з врахуванням можливостей, що надаються зовнішнім середовищем	Складність використання підходу на сучасному етапі розвитку вітчизняних підприємств	Л.Г. Шемаєва
Системний	Дослідження всіх елементів системи у їх взаємозв'язку для визначення недоліків	Визначення усієї сукупності факторів, що мають вплив на рівень економічної безпеки та підприємство	Складність визначення всіх факторів, об'ємність здійсненої оцінки	В.І. Мунтян

Таблиця 9 – Обсяги реалізованої продукції українського машинобудування за 2016-2021 рр., млрд. грн.

Галузі промисловості	Роки						Темп зміни 2016-2021 рр., %
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
1	2	3	4	5	6	7	8
Промисловість	1767,1	2153,0	2508,6	2480,8	2481,1	3589,4	203,12
Машинобудування	116,4	150,4	182,1	188,1	173,1	204,9	176,04
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	9,6	10,7	13,0	12,9	12,3	14,9	154,20
Виробництво електричного устаткування	24,2	29,0	36,7	34,3	31,4	40,7	167,90
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів	15,3	20,9	26,7	30,2	27,4	32,6	212,43
Виробництво інших транспортних засобів	22,8	38,7	47,3	48,4	41,6	45,0	197,73

Таблиця 10 – Кількість зайнятих працівників за 2016-2021 рр. осіб

Галузі промисловості	Роки					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Промисловість	2351522	2334361	2317627	2254441	2184999	2167166
Машинобудування	357761	132789	208452	267854	318270	308699
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	28165	31001	30076	29614	27317	27067
Виробництво електричного устаткування	44634	52438	8438	49779	46120	45292
Виробництво машин і устаткування	132606	34685	27858	36179	118757	116410
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів	46546	2083	61925	61397	55791	25276
Виробництво інших транспортних засобів	50729	2582	80155	79873	70285	25957

Таблиця 11 – Перелік товарів, що експортуються та імпортуються Україною, тис. дол. США (експорт / імпорт)

Найменування товару	Роки				
	2017	2018	2019	2020	2021
1	2	3	4	5	6
Усі товари	36361032	43428391	47334680	49853049	49388093
	39249 26	49439156	57187093	60684881	53978092
Реактори ядерні, котли, машини, обладнання і механічні пристрої	1561255	1693407	1724306	1692402	1913911
	4686129	5691054	6475933	6658112	6073414
Засоби наземного транспорту, крім залізничного або трамвайного рухомого складу	132485	135523	137484	136524	115969
	2814020	3950929	4222812	5796661	5504000
Електричні машини, обладнання та їхні частини; апаратура для запису	2076690	2548237	2930412	2772039	2546419
	3203225	4125698	5479282	6654727	5367495
Прилади та апарати оптичні, фотографічні	143254	149179	145590	178106	160570
	563389	761430	914786	1053756	1247807
Літальні апарати, космічні апарати та їхні частини	78943	34639	61050	70163	81941
	50470	27152	64042	154559	113838
Залізничні локомотиви або моторні вагони трамвая, рухомий склад	237776	243911	253460	546045	418597
	81909	168532	246361	201637	101297
Судна, човни та інші плавучі засоби	106455	184357	217336	129611	140075
	13094	19333	20832	9912	24 280

Таблиця 12 – Основні проблеми, з якими стикаються українське машинобудування під час воєнного стану

Проблема	Характеристика
Руйнування виробничих об'єктів внаслідок військових дій	Неможливість забезпечити безпеку та виконання виробничих завдань працівниками; переміщення виробничих потужностей у більш безпечні регіони (релокація); впровадження заходів безпеки з можливістю працівників швидко перейти у безпечне місце (бомбосховище), отримати медичну допомогу або швидко повернутися додому.
Руйнування енергетичної, телекомунікаційної інфраструктури внаслідок бойових дій та ракетних обстрілів	Перебої з постачанням електроенергії, відключення зв'язку, світла, що призводить до зупинки виробничих ліній, переривання виробничих процесів, порушення технологічних циклів, колектив залишається без можливості виконувати поставлені завдання.
Пошкодження транспортної системи, блокування цілих напрямків та галузей транспорту	Зрив поставок, складнощі з перевезенням товарів Україною, необхідність зміни логістичних ланцюгів, підвищення навантаження на пропускну здатність прикордонних переходів на заході України.
Зниження прибутків та погіршення фінансово-економічного стану	Зростання виробничих витрат внаслідок здорожчання енергетичного забезпечення та цін на сировину й комплектуючі, нестача обігових коштів, скорочення замовлень продукції, низька платоспроможність населення.
Дефіцит кадрів	Дефіцит кваліфікованих кадрів ускладнюється масовою міграцією населення у межах України, еміграцією за кордон та мобілізацією громадян до лав збройних сил.
Погіршення стану навколишнього середовища	Хімічне забруднення повітря, земельних, лісових, водних ресурсів від обстрілів і ракет; складність розмінування територій.

Таблиця 13 – Аналізування основних фінансово-економічних показників діяльності ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»

Показник	Роки				Абсолют на зміна, тис. грн	Темп приро- сту, %
	2020	2021	2022	2023		
1	2	3	4	5	6	7
1. Валюта балансу, тис. грн.	232755,5	249496,5	338723	380198	147442,5	63,35
2. Валовий прибуток, тис. грн.	33 239	51 615	214 535	79 066	45827	137,87
3. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	285 156	384 083	644 809	279 860	-5296	-1,86
4. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	251 917	332 468	430 274	200 794	-51123	-20,29
5. Фінансовий результат від операційної діяльності - прибуток, тис. грн.	10 678	34 776	110 622	37 345	26 667	249,74
6. Фінансовий результат до оподаткування - прибуток, тис. грн.	-730	31 843	96 993	22 736	23466	3214,5
7. Величина чистого прибутку, тис. грн.	-2 109	26 893	79 773	18 605	20 714	982,17
8. Середня величина оборотних активів, тис. грн.	193318,5	207767,5	285730,5	321 092	127 773,5	66,09
9. Середня величина необоротних активів, тис. грн.	39437	41729	52992,5	59106	19 669	49,87
10. Середня величина власного капіталу, тис. грн.	115592,5	165718	251206,5	289155	173562,5	150,15
11. Середня величина поточних зобов'язань, тис. грн.	84163	72997,5	71204,5	78012	-6151	-7,31

Продовження таблиці 13

1	2	3	4		5	6
12. Середня величина довгострокових зобов'язань, тис. грн.	33000	10781	16312	13031	-19 969	-60,51
13. Середня кількість працівників, осіб	633	585	581	510	-123	-19,43
14. Коефіцієнт зносу основних засобів	0,629	0,668	0,636	0,638	0,009	1,43
15. Коефіцієнт покриття	2,297	2,846	4,013	4,116	1,819	79,19
16. Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,237	1,692	2,497	2,356	1,119	90,46
17. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,314	0,466	0,483	0,548	0,234	74,52
18. Коефіцієнт фінансової автономії	0,497	0,664	0,742	0,761	0,264	53,12
19. Коефіцієнт фінансової залежності	2,012	1,506	1,348	1,314	-0,698	-34,69
20. Рентабельність активів, %	-0,906	10,78	23,55	4,89	5,796	639,74
21. Рентабельність продажу, %	11,66	13,44	33,27	28,25	16,59	142,28
22. Коефіцієнт оборотності активів, оборотів	1,475	1,539	1,904	0,736	-0,739	-50,10
23. Коефіцієнт оборотності власного капіталу, оборотів	2,467	2,318	2,567	0,968	-1,499	-60,76
24. Фондовіддача	10,917	15,051	19,652	6,966	-3,951	-36,19
25. Чисельність працівників, тис. чол.	633	585	581	510	-123	-19,43

Таблиця 14 – Показники оцінювання рівня економічної безпеки підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2020–2023 роки

Показники	Роки				Коефіцієнт росту
	2020	2021	2022	2023	
1	2	3	4	5	6
Фінансовий складник					
7. Коефіцієнт автономії	0,497	0,664	0,742	0,761	1,531
8. Коефіцієнт фінансування	1,014	0,506	0,348	0,315	0,311
9. Коефіцієнт покриття	2,297	2,846	4,013	4,116	1,792
10. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	4,236	4,139	3,739	3,163	0,747
11. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	2,993	4,555	6,043	2,574	0,86
12. Рентабельність діяльності	11,656	13,439	33,271	28,252	2,424
Техніко-технологічний складник					
5. Коефіцієнт виробничої потужності	2,672	2,457	2,873	2,561	0,958
6. Коефіцієнт зносу	0,629	0,668	0,636	0,638	1,014
7. Фондовіддача	10,917	15,051	19,652	6,966	0,638
8. Коефіцієнт інтенсивного використання обладнання	0,765	0,861	0,879	0,712	0,931
Інтелектуально-кадровий складник					
5. Коефіцієнт плинності кадрів	0,038	0,075	0,007	0,122	3,211
6. Продуктивність праці	450,48	656,55	1109,83	548,75	1,218
7. Фондоозброєність праці	62,30	71,33	91,21	115,89	1,86
8. Коефіцієнт співвідношення висококваліфікованих та кваліфікованих працівників	0,324	0,331	0,352	0,343	1,059
Екологічний складник					
3. Коефіцієнт перевищення нормативного обсягу викидів шкідливих речовин в атмосферу	0,765	0,752	0,814	0,819	1,071
4. Коефіцієнт шкідливого впливу	0,655	0,642	0,752	0,785	1,198
Енергетичний складник					
3. Коефіцієнт енергоефективності	1,117	1,126	0,897	0,865	0,774
4. Коефіцієнт корисного використання енергії	0,798	0,811	0,675	0,668	0,837
Інформаційний складник					
4. Коефіцієнт досвіду роботи персоналу	0,523	0,535	0,598	0,611	1,168
5. Коефіцієнт правової захищеності інформації	0,564	0,598	0,406	0,454	0,805
6. Коефіцієнт програмної захищеності інформації	0,750	0,756	0,514	0,569	0,759
Інноваційний складник					
4. Коефіцієнт раціоналізаторської активності	0,134	0,146	0,151	0,153	1,142
5. Коефіцієнт фінансування інноваційної діяльності	0,127	0,132	0,135	0,135	1,063
6. Коефіцієнт інноваційності продукції	0,156	0,168	0,173	0,178	1,141

Таблиця 15 – Інтегральне оцінювання рівня економічної безпеки підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2020–2023 роки

Показники	Роки				Темп приросту, %
	2020	2021	2022	2023	
1	2	3	4	5	6
Рівень фінансової безпеки	0,873	0,852	0,865	0,832	-4,69
Рівень техніко-технологічної безпеки	1,167	1,214	1,231	0,981	-15,94
Рівень інтелектуально-кадрової безпеки	1,362	1,395	1,423	1,123	-17,55
Рівень екологічної безпеки	0,875	0,896	0,741	0,732	-16,34
Рівень енергетичної безпеки	1,131	1,217	0,764	0,741	-34,48
Рівень інформаційної безпеки	0,785	0,853	0,517	0,506	-35,54
Рівень інноваційної безпеки	1,143	1,165	1,184	1,188	3,94
Рівень економічної безпеки підприємства	1,048	1,085	0,961	0,872	-16,79

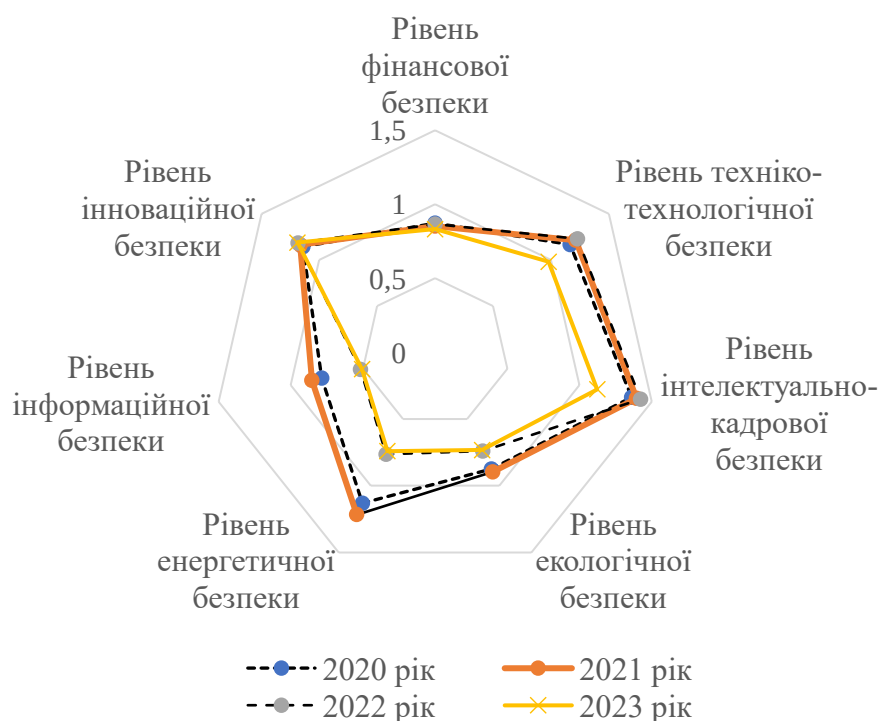

Рисунок 3 – Радар економічної безпеки підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»

Таблиця 16 – План заходів по удосконаленню управління економічною безпекою на підприємстві ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»

Найменування заходу, що пропонується та його зміст	Виконавці	Терміни виконання	Витрати, тис. грн.	Економічний ефект, тис. грн. в рік
1	2	3	4	5
1. Запропоновано інтегрувати міжнародний досвід розвинених країн, зокрема досвід підприємств Франції, в удосконалення управління економічною безпекою підприємства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»	Директор підприємства, служба економічної безпеки	12 місяців	650,9	Збільшення валового прибутку на 890,5
2. Удосконалено структуру служби економічної безпеки підприємства за рахунок введення додаткового підрозділу – розвідки та контррозвідки.	Директор підприємства, служба економічної безпеки	12 місяців	972	Збільшення валового прибутку на 8%: $0,08 \cdot 79066 = 6325,28$
3. Запропоновано створення проектної групи із учасників керівних посад різних відділів, в тому числі і відділу економічної безпеки підприємства, основним завданням якої буде проведення заходів для удосконалення діючої системи управління економічною безпекою підприємства пов'язаних із забезпеченням економічної безпеки підприємства.	Директор підприємства, служба економічної безпеки, головний бухгалтер, відділ маркетингу	12 місяців	423, 6	Збільшення валового прибутку на 7%: $0,07 \cdot 79066 = 5534,62$
4. Здійснено прогнозування валового прибутку підприємства на 2024-2026 роки	Прогнозний валовий прибуток: $Y_{2024} = 169714$ тис. грн. $Y_{2025} = 199754,1$ тис. грн. $Y_{2026} = 229794,2$ тис. грн.			